

TITO

tedenska tribuna

CENA 30 DIN

PARTIJA!

Rojena je bila iz valov revolucionarne množice, ki je preživela svetovno klanje. Šepet iz strelskih jarkov, vzkliki junakov pred puškami, ritem strojev v tovarnah, brazde na poljih, žareče oči mladeniča, ki so iskale novega dne na obzorju, vse to se je pred štiridesetimi leti združilo in z veliko vero v novo življenje kriknilo — Partija!

Rojena je bila iz valov revolucionarne množice:
materc, da bi zagotovile prihodnost svojim otrokom,
delavci, da najdejo iskano pravico,
kmetje, ki jih je izkoriščala cerkvena in posvetna gosposka,
vojaki, ki so krvaveli za druge,
otroci, lačni kruha in ljubezni,
vdove, zavite v črne plete,
novi čas, ki je terjal novega človeka

so stali ob zibelki nje, ki naj povede svoje narode v poslednji boj, krvav in neizprosen.

Beograd... Vukovar...
Štirideset let...

Leta polna snovanja in borbe, vere in obupa, stavk in zamreženih celic, gladovnih stavk in krikov žandarjev. Leta rasti in utrjevanja, narodne vstaje in partizanske pesmi. Leta bojev in zmage.

Strma je bila pot. Polna ovinkov in vzponov, strmih padcev in pregrad. Toda vse to je zmagovala železna volja borca, ki je poznal samo en cilj: novi človek, ki mora dokončno prevzeti krmilo zgodovine v svoje roke.

Poglejmo, kaj smo bili! Neznaten balkanski narod, jabolko spora, tržišče bogatih. Leščerbe so gorele po bajtah, bobni davkarjev so peli svojo žalostno pesem, žandarji so krojili narodu pravico. Revolucionarni val je upadel in vse je kazalo, da se je ljudstvo vdalo v usodo.

Toda to je bila samo tišina pred nevihto. Temačna in moreča, polna strastnega šepetanja. Niti revolucije so se predle dalje. Predice so prihajale in odhajale. Ene so klonile od ran, lakote in trpljenja, druge, ker so izgubile vero vase. Toda niti so se širile, povezovalе tovarne in kmečke bajte, človeška srca in narode. Vse to je bilo razumljivo in človeško. Ostalo pa je neizpremenjeno tisto, kar se je rodilo iz revolucionarnega vala množice — partija!

S krvjo je bil napisan manifest. Vkllesan je bil v skalah Triglava, lesketal se je v globinah Črnega jezera pod Durmitorjem, njegovo besedilo je odmevalo v gozdovih Jahorine. Ritem strojev je ponavljal njegovo besedilo, v kazematih je glasno donel njegov tekst. Njegova vsebina je živela v tisočih in tisočih, ne glede na plimo in oseko revolucije.

Ni bilo več vprašanje kako, temveč samo kdaj. Ni bilo več vprašanje balkanskih zarotnikov, hajdukov, individualnih teroristov in idealističnih sanjačev. Novi čas in novi človek sta stala v areni življenja in bližal se je čas odločilnega boja.

Partija je z železno logiko vrtala predor v novo življenje.

Bogata je naša zgodovina. Vsak list v njej je popisan z krvjo in ljubeznijo. Stavke tekstilcev, železničarjev, rudarjev. Krvavi protesti mladine, univerz. Upori bajtarjev in strelji iz žandarskih pušk. Procesi in temnice. Mučenja.

Za vsem tem je stal delovni človek, organiziran v mogočni družbi, ki je vedela kaj hoče. Da, vedela kaj hoče in to od prvega trenutka, ko je nastopila težka pot, ki pelje do končnega cilja. Se najdejo tudi takšni, ki nam to odrekajo. Priznavajo nam junaštvo, zanešenjaško in brezciljno. Se danes, ko že stoji mlaj na naši zgradbi, ko je kri rodila sadove in ko se rdeča zastava Partije vije v svobodi. Se danes, ko je bratstvo in enotnost, o kateri so sanjali naši očetje, postala stvarnost, ko je delavec — upravljalec raztrgal svoje verige, ko se matere več ne boje prihodnosti, ki čaka njihove otroke, ko vojaki stojijo na braniku svojih in svojega, ko je črni plet ponos... še danes se najdejo takšni ljudje.

Toda mi nismo zaprti sami vase. Ves naš boj, vse, kar je naša Partija naredila v teh dolgih letih, je ena sama manifestacija bratstva in prijateljstva med delovnimi ljudmi. Samo pogledimo: Španija, padec Češke, odpor nacizmu in vsa veličastna epopeja ljudske vstaje. Samo tisti, ki je sam svoboden, se lahko svobodno druži z drugimi. Proletarski internacionalizem ni beseda, to je dejanje. In mislim, da naša Partija ni ostala samo pri besedah. Toda tega, kar smo si priborili v dolgoletnem boju, ne bomo prodali drugemu, pa naj pride od koderkoli. To bi bilo izdajstvo nas samih in tega v zgodovini naše Partije ne poznamo.

Rojena je bila iz valov revolucionarne množice, ob zarji revolucije in ostala je tej množici zvesta. V naših srcih živi in bo živela večno, zato ker je ostala človeška in se ni niti za korak oddaljila od človeških src. Vse, kar pa bo šlo po drugi poti, bo nujno propadlo.

Danes je naš praznik. Naše misli, ki se prebijajo skozi Veliko zgodovino naše Partije, pa se ne hote zaustavijo ob dnevu, ko je na čelo naše revolucionarne borbe stopil tovariš TITO.

RUDI JANHUBA

40 LET

Miha
Marinko:

KONFERENCA JE KLJUB TEMU BILA

Spomladi leta 1940 me je do- delil Politburo CK KPJ kot in- struktora začasnemu vod- stvu KP Hrvatske. To je bilo ob- doblje, ko so se pod Titovim vo- dstvom naglo konsolidirale partijske organizacije v vsej Jugosla- viji. Takrat so se tudi obnavljale zveze s partijskimi organizacijami po vsej Hrvatski. V teku 4-5 me- secev, kolikor sem bil na tem de- lu, sem poleg dela v Zagrebu ob- skoval komuniste, odnosno okro- žne konference partijskih organi- zacij v Bjelovaru, Varaždinu, Si- sku, Karlovcu, Splitu itd. Najtežje naloge pri razčiščevanju s frakci- onarji smo imeli v Splitu, Dalmaci- ji, kjer smo imeli opravka z za- grizenimi frakcionarji Marića in Vlčka Jelaske. Te konference so predstavljale končno konsolidaci- o Partije in pripravo za konfe- renco KP Hrvatske. Ta konfere- nca bi morala biti nekako konec julija ali v začetku avgusta. Or- ganiziran je bil že kraj za kon- ferenco v Zagrebu in pripravljen prihod več kot 60 delegatov okro- žnih in mestnih organizacij iz vse Hrvatske. Dan pred konferenco smo se sestali tovariši Vladimir Bakarić, Rade Končar, Anka Pa- rović, španski borec Marjan Kra- jačić, Mirko Bukovec in še nekate- ri, ki so tvorili takratno vod- stvo KPH. Ta ilegalni sestanek je bil v neki stranski ulici izven središča mesta v hišnikovem sta- novanju. Hišnica je bila neka to- varišica, ki je delala v tovarni. To mesto je organiziral takratni se- kretar komiteja tov. Rade Končar. Dobil je ključ od stanovanja ome- njene tovarišice, tako da smo se mogli zbrati v njenem stanovanju v njeni odsotnosti, ko je bila na delu v tovarni.

Na ulici je stražil eden naših tovarišev, mislim, da se je pisal Franekić, blišči pristaš HSS, ki se je v komunisti povezal v Sremski Mitrovici. Njegova naloga je bila, da straži, obenem pa, da napoti tovariše, ki so vedeli samo za uli- co, ne pa za hišo in stanovanje v pravo hišo in v pravo stano- vanje. Na tem sestanku bi morali izvršiti zadnje priprave za konfe- renco naslednjega dne, vskladiti referate, predloge resolucij in predloge za izvolitev CK KP Hr- vatske ter delegatov za V. ze- maljsko konferenco. Ne vem, če smo bili že vsi zbrani, dali pa smo si že opravka z mnogimi rokopisi, ko so nas opozorili glasovi s stop- nišča, da nekaj ni v redu. Očivid- no je nekaterim stanovalcem v hi- ši postalo sumljivo, kajti opazili so, verjetno po nerodnosti tovari- ša, ki je stražil na ulici, da prihaja v hišo preveč neznanih ljudi. Mislim, da je bila hiša trinad- stropna. Neka ženska v hiši je ob- vestila policaja, ki je poklical na pomoč policijo z bližnje policijske postaje. Brž ko smo videli, da so prebivalci hiše poklicali policejo — imeli so nas namreč za vlomilce — smo z vsjo naglico sežgali v šte- dišču vsi papir, ki smo ga imeli razumljivo mnogo s seboj. Skrat- ka, očistili smo svoje žepe vsega, kar bi nas moglo kompromitirati. Medtem pa je tovariš Bukovec ki je pred kratkim prestal 10 let robije in je bil najbolj neroven, skočil skozi okno iz tega kletnega stanovanja na dvorišče in nato preko zidu na sosednje dvorišče. Zaslili smo kricanje, kar nas je opozorilo na to, da ga je nekdo vi- del, ko je skočil skozi okno in ga je dobila policija v roke. Ostali smo se znašli tudi v zadregi, ker je tovariš Bukovec nevede odne- sel s seboj v žepu ključ stanova- nja, v katerem smo ostali zakle- njeni. Naglo smo preizkusili vsak svoj ključ, če bi se dala vrata od- preti s kakšnim drugim ključem. Pri sebi sem imel precejšnji sve- žen ključev raznih stanovanj, zato mi je uspelo vrata odkleniti. Med- tem so tov. Bukovec že pripeljali okrog hiše skozi glavna hišna vrata. Nabralo se je veliko ljudi. Pri- hrumeli so skupaj hišni stanova- lci iz vseh gornjih nadstropij, na-

SPOMIN LETA BORBE, MIHA MARINKO GOVORI...

bralo pa se je tudi mnogo rado- vednih pasantov z ulice, ko so na vhodno stopnišče prignali policaji od udarca s pendrekom po glavi okrvavljenega Bukovca, s katerim so razburjeno razpravljali. Ker je bila pozornost prebivalcev osredo- točena na okrvavljenega Bukov- ca, smo se mi uspeli neopazno iz- muzniti iz kletnega stanovanja po stopnicah od visokega stopnišča. Prva se je skušala preiniti skozi gnečo na stopnišče h glavnim vr- atom mimo policajev in drugih lu- di tovarišica Anka Parović. Za- radi preveč očitne naglice, s ka- tero se je hotela zrniti skozi gne- čo, je udarila v oči nekim stran- kam iz hiše, ki so opozorile poli- cijo, da ni hišna stanovalka. Se- veča so jo zadržali. Nato se je za- radi izredne prisebnosti znašel to- variš Rade Končar, ki je pristopil k policajem in vprašal kaj se do- gača. Policaj ga je zavrnil s psov- ki in dodal: »Kaj se to tebe tiče!«, nakar je Rade Končar ostro rea- giral, pozval policaja, naj bo olt- kan, in se mu predstavil kot no- vinar »Hrvatskega dnevnika«

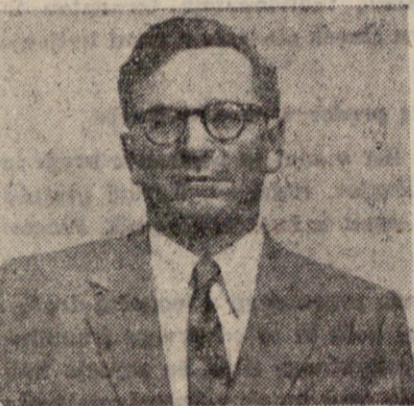
(dnevnik HSS) ter mu molil pod nos novinarsko legitimacijo. Poli- caji so mu ponovili prostaške psovke, rekoč, naj se izgubi, na- kar je Rade Končar godrnjajoč in preteč, da bo njihovo obnašanje že pripeljal na pravo mesto, seve- da nemoteno odšel iz hiše. Nam, ki smo medtem stali med ostalo publiko više na stopnišču, je od- leglo, ker smo bili sigurni, da bo Rade, ki je imel vsjo organizacijo pripravljeno za svoje ro- kaje, vse javke itd., pravočasno preprečil, da ne bi prihajajoči de- legati naslednje jutro padli poli- ciji v roke. Ker so bili policaji od strani stanovalec s primerom An- ke Parović opozorjeni, da so v hiši tuji ljudje, so nas ostale se- veča zadržali. Medtem je na ulici že čakala »marica« in velika mno- žica ljudi. Ker je nekdo iz hiše verjetno opazil, v katerem stano- vanju smo bili, in to pripeljal poli- ciji, so prignali medtem že tudi iz tovarne tovarišice, v katere stanovanje smo imeli sestanek. Enemu od debelušnih policajev je očitno že prej zdelo, da mi pač

nismo podobni vlomilcem in mu je zato postajalo nekako nerodno. Očitno ni želel pokazati velike vestnosti pri odkrivanju političnih ljudi, ki so nas imeli za vlomilce, so nas spravili v »marico«. Med vožnjo na policijo smo se v nagli- ci dogovorili, kako se bomo za- govarjali. Sklepali smo, da najem- nice stanovanja ne bodo mogli su- miti, zato smo ji v zadnjem tren- utku stlačili v nedrje — jaz nek- kaj denarja, ki sem ga imel pre- več za brezposelnega in neke la- žne legitimacije — tako, da smo bili bolj ali manj »čisti«. Na poli- ciji so nas pripeljali na kriminalni oddelek, kjer so ugotabljali na- šo identiteto najprej v kartoteki kriminalcev. Ko pa je nekdo iz- med agentov medtem prepoznal tovariša Bakarića in potem po vr- sti še ostale, razen mene, ki me v Zagrebu policija ni poznala, so nas odvedli na političen oddelek. Pri prvem zaslišanju smo se po dogovoru razen tovariša Bukovca, zagovarjali, da nismo bili v tistem stanovanju in da smo prišli na ti- sti kraj samo mimogrede iz rado- vednosti, kaj se tam dogaja.

V zaporu smo bili razmeščeni po samicah. Mene do zadnjega dne niso več zasliševali. Policija naše- mu zagovoru sicer ni verjela, ni pa tudi imela nobenega dokaza proti nam, ker očitno tudi stranke v hiši, ko se je videlo, da gre za komuniste, niso hotele dati ka- kršniških podatkov policiji. V tem obdobju sporazuma Cvetko- vić—Maček in že zelo labilne splošne politične situacije ter za- radi ugleda Partije policaji takrat večinoma niso bili več tolikanj vestni in ostri do komunistov, ka- kor prej. Kontakte med nami v zaporu je vzdrževala tovarišica Anka; do nje kot ženske so imeli policaji nekaj več obzirnosti. Tako je na primer Anki nekdo uspelo priteči po hodniku do moje celice. Pogledala je skozi lenco z name- nom, da mi nekaj pove. Ko je vi- dela, kakšen sem, je šaljivo vzključila: »O šaren!«. Po 6-7 tednih sem bil neobrit gotovo do- kaj čuden na pogled, ker sem kot ilegalce zaradi maskiranja imel črno pobarvane lase, obrvi in br- ke, sedaj pa mi je po sedmih ted- nih porasla rdeča brada, moji svetli lasje pa so tudi močno por- rasli, kar seveda ni bilo v skladu s črno pobarvanimi lasmi, brki in obrvmi. Na srečo me je Soprok pok- lical na zaključno zaslišanje zve- čer zato ni mogel opaziti, kakšen sem. Zasliševanje je bilo izključno formalno. Izgovarjal sem se, da sem se znašel v Zagrebu, ker iščem zaposlitve. Kasneje mi je zasliševalec sporočil, da me bodo naslednje jutro predali ljubljanski policiji. Res me je zjutraj agent peljal na prvi vlak. Da ne bi imel sitnosti z ljubljansko policijo za- radi svojega videza, sem prosil spremljajočega agenta, ker je bilo še precej časa do odhoda vlaka, naj me pusti k brivcu. Brivcu sem šepnil, naj me ostriže na dalin. Preden je agent kaj opazil, je ma- šnica že zavrnila v košate lase. Agent je samo obžaloval, zakaj strižem take lase.

Napisano v Ljubljani
23. marca 1959 za Radio
Zagreb

Pohvala generaciji

VILKO VINTERHALTER

strpnost, umirjenost — sploh etiko in moralo, ki smo v njej delovali. Prav zato so komunisti med ljudstvom uživali nesporen ugled. Tudi danes bi si mnogi komunisti lahko samo želeli takšen ugled in nedvoumne simpatije, kakršne so uživali partijski aktivisti v tistih dneh, ko je bila Partija v globoki ilegali.

Morda vas bom razočaral s temi svojimi besedami. Ne navajam niti ene podrobnosti iz svoje poli- tične dejavnosti, čeprav se mi zdi, da je bilo dosti zanimivih trenutkov, o katerih bi lahko govoril... Skojevce sem postal 1926. leta na banjalški gimnaziji, pod vplivom naprednih profesorjev, zlasti Aktifa Seremeta. Tiste čase je v Banja Luki že deloval komunist Veselin Masleša. Razen njega je bil zelo dejaven tudi Fadil Maglajić. Spominjam se, da sem nekako poleti 1927. leta končal prvi tečaj poli- tične ekonomije, ki sta ga omenjena komunist pripravila za banjalške skojevce. V šolskem letu 1927/28 sem postal član Partije in so me postavili za vodjo skojevske grupe. Se danes se mi zdi never- jetno, da je organizacija z dvajsetimi skojevci pod vodstvom Partije lahko nesporno vplivala na živ- ljenje v gimnaziji na diaško združenje »Mladost«, ki je bilo popolnoma v naših rokah, na združenje »Treznina mladina«, skavte, Početniško zvezo, športna društva itd.

Banjalški aktivisti, delavci in izobraženci, nismo bili nikdar osamljeni. Zato nam tudi ni mogla reakcija natovoriti na plača obtožbe, da so nas »tujci« zavedli. Spominjam se, da smo gimnazijci in štude- nti, na koncu, kljub vsemu, ena podrobnost: v osmem razredu gimnazije je literarno združenje »Mla- dost« priredilo poslovilni večer splošni direktorju Damašku. Nič posebnega, bi rekel. Damaška je bil pedagog starega kova, vendar skrajno pošten dober poznavalec latinskega jezika, lojalen državljan. Osem let nas je vodil skozi gimnazijo. V nižjih razredih nas je vlek za ušesa, klical v pisarno, osterval. Nisem ga videl, da bi se smejal. Toda ne morem reči, da bi bil kdaj zagrešil kakšno nekonkretnost. Režim ga ni maral. Bila je javna tajna, da je za časa njegovega ravnateljstva na gimnaziji zrasla skojevski organizacija in da je nekaj naprednih profesorjev »destrukтивно« vplivalo na mladino. Zato se je moral posloviti.

Prireditev je organizirala skojevski organizacija. Prosilni smo za dovoljenje novega direktorja, ki, kajpajk, naše prošnje ni mogel zavrniti. Prireditev se je seveda spontano spremenila v demonstracijo proti režimu. V tem splošnem izlivu občutkov in ogorčenja sem naletel na direktorja v nekem strans- kem prostoru. Sama sva se znašla iz oči v oči. V njegovih očeh so se zrcalile solze.

»Pogumni dečki ste, Vilko,« je iztisnil iz sebe. »Hvala vam, hvala vsem. Jaz sem star, vi pa boste še mnogopaj napravili.«

Leta in leta sem se v mislih vračal na ta prizor. Izrazov občudovanja, ki jih je tedaj izrekel moj direktor, nisem nikdar razumel kot pohvalo, ki bi veljala samo meni. To je bila pohvala, namenjena vsej moji generaciji.

Ko brskam po svojih spomnih in vzporejam prve dni svojega političnega delovanja s svojo sedanjo aktu- nostjo in stvarnostjo, v kateri živimo, se mi zmerom neustavljivo ponuja tale misel: saj vendar sodim v tisto sre- dno generacijo, ki je doživela, da so se njena stremiljenja uresničila hitreje in bolj vsestransko: kot smo si to predstavl- jali. In še več, da spadam med tiste srečne posameznike iz te generacije, ki so preživeli vse tiste burje, ki so šle preko nas. Danes vem, da smo bili v mnogocem naivni, ko smo go- jili, na primer iluzije o čarobni palici socializma, ki da bo cez noč spremenila stvari in ljudi. Pokopali smo mnoge ilu- zije, ki se jih ne stramujem in so mi še posebno drage. Ključni pa smo dali življenje mnogim neslutim močem, s pomočjo katerih se giblje naš socializem.

In ko razmišljam o svojih prvih letih v revolucionar- nem gibanju, čutim, kako so bili revolucionarji tiste čase v stalni surovi šoli, kako so tedanje težave povzročale, da so ljudje zmagovali in omagovali in da so komunisti nujno mo- rali združevati v sebi najboljše človeške lastnosti: hrabrost, odločnost, zvestobo, disciplino, toda tudi toplo človečnost, ljubezen, ki sta bili popolnejši od tistih, ki so tedaj gospodovali v sredini, ki smo v njej delovali.

Prav zato so komunisti med ljudstvom uživali nesporen ugled. Tudi danes bi si mnogi komunisti lahko samo želeli takšen ugled in nedvoumne simpatije, kakršne so uživali partijski aktivisti v tistih dneh, ko je bila Partija v globoki ilegali.

Morda vas bom razočaral s temi svojimi besedami. Ne navajam niti ene podrobnosti iz svoje poli- tične dejavnosti, čeprav se mi zdi, da je bilo dosti zanimivih trenutkov, o katerih bi lahko govoril... Skojevce sem postal 1926. leta na banjalški gimnaziji, pod vplivom naprednih profesorjev, zlasti Aktifa Seremeta. Tiste čase je v Banja Luki že deloval komunist Veselin Masleša. Razen njega je bil zelo dejaven tudi Fadil Maglajić. Spominjam se, da sem nekako poleti 1927. leta končal prvi tečaj poli- tične ekonomije, ki sta ga omenjena komunist pripravila za banjalške skojevce. V šolskem letu 1927/28 sem postal član Partije in so me postavili za vodjo skojevske grupe. Se danes se mi zdi never- jetno, da je organizacija z dvajsetimi skojevci pod vodstvom Partije lahko nesporno vplivala na živ- ljenje v gimnaziji na diaško združenje »Mladost«, ki je bilo popolnoma v naših rokah, na združenje »Treznina mladina«, skavte, Početniško zvezo, športna društva itd.

Banjalški aktivisti, delavci in izobraženci, nismo bili nikdar osamljeni. Zato nam tudi ni mogla reakcija natovoriti na plača obtožbe, da so nas »tujci« zavedli. Spominjam se, da smo gimnazijci in štude- nti, na koncu, kljub vsemu, ena podrobnost: v osmem razredu gimnazije je literarno združenje »Mla- dost« priredilo poslovilni večer splošni direktorju Damašku. Nič posebnega, bi rekel. Damaška je bil pedagog starega kova, vendar skrajno pošten dober poznavalec latinskega jezika, lojalen državljan. Osem let nas je vodil skozi gimnazijo. V nižjih razredih nas je vlek za ušesa, klical v pisarno, osterval. Nisem ga videl, da bi se smejal. Toda ne morem reči, da bi bil kdaj zagrešil kakšno nekonkretnost. Režim ga ni maral. Bila je javna tajna, da je za časa njegovega ravnateljstva na gimnaziji zrasla skojevski organizacija in da je nekaj naprednih profesorjev »destrukтивно« vplivalo na mladino. Zato se je moral posloviti.

Prireditev je organizirala skojevski organizacija. Prosilni smo za dovoljenje novega direktorja, ki, kajpajk, naše prošnje ni mogel zavrniti. Prireditev se je seveda spontano spremenila v demonstracijo proti režimu. V tem splošnem izlivu občutkov in ogorčenja sem naletel na direktorja v nekem strans- kem prostoru. Sama sva se znašla iz oči v oči. V njegovih očeh so se zrcalile solze.

»Pogumni dečki ste, Vilko,« je iztisnil iz sebe. »Hvala vam, hvala vsem. Jaz sem star, vi pa boste še mnogopaj napravili.«

Leta in leta sem se v mislih vračal na ta prizor. Izrazov občudovanja, ki jih je tedaj izrekel moj direktor, nisem nikdar razumel kot pohvalo, ki bi veljala samo meni. To je bila pohvala, namenjena vsej moji generaciji.

Tragika in sreča

S e za mlada je šel nizarski delavec Savo Vuja- dić iz svojega rodnega kraja Grahova v svet s trebuhom za kruhom. Prvi koraki pa so po- menili že tudi prvo razočranje. Hkrati pa tudi prvo življenjsko šolo. Srečeval je komuniste, revolucionar- je v Beogradu, Sarajevu, Zagrebu in v drugih mestih. Ure dolgo jih je poslušal, se spoznaval z njihovimi nazori in sprejel vase njihova spoznanja, da bi kasneje, v svoji deželi, prenašal revolucionarne izku- šnje iz delavnic, stavk in zaporov, na svoje rojake.

Savo Vujađić, prvoborec in poslanec črnogorske ljudske skupščine, komunist od leta 1935, živi danes v Nikšiću. Malokateri človek je tako priljubljen med ljudstvom kot on. Ni veselja, kjer ne bi bilo njega zraven. Tovariši ga čislajo morda tudi zato, ker je zmerom pripravljen z njimi deliti dobro in zlo.

Tisto popoldne je predsedoval seji občinskega sve- ta ljudskega odbora nikšičke občine. Izkoristil sem kratek odmor za razgovor.

— Kateri dogodke v vašem življenju se vam zdi najtežji?

— Mnogo je bilo takšnih dogodkov in težko je obrniti najtežjega. Primerneje se mi zdi, da me vpra- šate za srečne trenutke...

— Marca 1943. leta sem se znašel s četo, ki je štela nekaj nad 30 borec, blizu Konjice. Držali smo polo- žaje pri železniški postaji. Jurili smo na neko vzpe- tino, od koder bi lahko učinkoviteje udarili po Nem- cih. Tisti hip, ko smo vzpetino zavzeli, so se tudi Nemci polastili nekega višjega hriba tik nad našimi glavami. Primorali so nas k umiku po neki hud str- mini. Tedaj so priletela še njihova letala. Nad trideset jih je bilo. Hipoma so nas zasula z bombami in strelji iz mitraljezov. Vse je gorelo: hribi, gozd, ljudje. V pičlih desetih minutah je padlo osem tovarišev, med njimi sedem komunistov. Na hrbtu sem prenesel zad- njega ranjenca, čigar dva brata sta padla v prejšnjih spopadih. Tako je torej padel še tretji brat...

Savo je v življenju imel dosti težkih trenutkov. Pripovedoval nam je tudi, kakšna smrt je doletela njegovo ženo Joko. (Član KPJ od 1934.) Italijani so bombardirali Grahovo po zaslugi nekega vojuna. Jo- ka je pograbila dveletno hčerko in se skupaj s šest- najstimi partizani zatekla pod most. Vsi so padli razen otroka. Strahoten je bil pogled na majhno Brankico, obliko s krvjo, kako si prizadeva oživetli mater in mledovati, naj ji obriše kri z obraza. Ona, mati in

žena, pa je ležala negibna s mirnim pogledom, za- zrtim v daljave. Toda tudi to, smrt najbližjega, ni najtežje, kar lahko doleti komunist.

— Prvile in zadnjič so me oblike solze pri Neve- sinju. V neki duplini, ki jo je obrasla cerova šuma, se je nastanil vol moje čete. Borci so počivali, ko se je iznenada prikazal neki četniški odred. Četniki so kot hijene planili na izmučene ljudi. Začela se je neenakopravna borba. Tisti hip me je zatekel na hribu nad sotesko. V roki sem imel puškomitraljez. Čakal sem, da bi se četniki približali do majhne jase,

STAB NIKŠIČKEGA ODREDA, PUŠČICA KAZE SA- VO VUJADIĆA

na kateri sem lahko vse prešel. Ko sem potegnil za petelina, se je prva krogla zataknila v cev. Sovražnik se je čedalje bolj približeval. Popadla me je onemo- gla jeza. V nemoči sem moral gledati konec svojih tovarišev. V rokah sem držal maščevalca, pa jim ni- sem mogel pomagati. To je tisto najtežje, kar lahko doleti človeka...

In kaj je bilo najsrečnejše v življenju tega člove- ka? Srečanje z brigado. Da, prav to. V kanjonu Su- tjeske je sovražnik odrezal bataljon od pete proletar- ske brigade. Kurir, ki naj bi vzpostavil zvezo, je pa- del med potjo. Bataljon je ostal sam. Z orožjem si je krčil pot skozi goste sovražnikove vrste. Sele po de- vetnajstih dnevih beganja in negotovosti je bataljon spet našel brigado. Kdor tega ni doživel, ne ve, kaj je sreča.

MILAN ATELJEVIĆ

Med dvema tečajema

V New Yorku je pričela izhajati nova revija. Imenuje se Rhinosaurus, kar naj bi bilo ime enega izmed predpotopnih kuščarjev. To originalnost je pogratuliral enfant terrible zahodnega mondenega sveta, španski slikar Salvador Dali. V uvodnem članku je Dali, ki je lastnik in glavni urednik obnem, zagotovil, da bodo v reviji tiskali samo pripetke najbolj znanih imen književnosti, likovnih umetnosti, glasbe in filozofije. Razen tega pa bo posebnost revije v tem, da bodo vsi članki napisani tako, da jih ne bo mogel noben bralec razumeti.

Dali je samozavestno izjavil, da je prepričan, da je revija že s tem zagotovljeno zadostno tržišče.

Kdo je zdaj večji snob: Dali ali njegovi bralec?

Siellija ima samostojno vlado in poseben parlament. V tem parlamentu je sedel tudi monarhist Guttadauro, ki je predlagal nadvse izviran zakon. Če bi predlog sprejeli, noben sedanjí poslanec ne bi smel več kandidirati in biti vnovič izvoljen. Guttadauro je svoj predlog utemeljil takole:

«Vsi, ki sedimo v teh klopih, škodujemo našemu otoku in njegovi samostojnosti. Bodočnost Sicilije je zaradi našega delovanja morebiti že povsem kompromitirana. Nič od nas torej ne zasluži, da bi ga siciljsko ljudstvo večilo za svojega predstavnika. To je treba poudariti in uveljaviti tudi z zakonom.»

Predlog seveda ni bil sprejet; vsekakor pa zasluži, da ga uvrstimo v znamenite dogodke iz zgodovine parlamentarizma.

Kajti tega, da bi kdo predlagal harakiri vsega parlamenta, pa res še ni bilo.

Ško okolico.

Italijanski zgodovinar in diplomat Pietro Quarini je imel v Bonnu pred člani Združenja za nemško-italijansko prijateljstvo predavanje, kjer je med drugim dejal: Tudi ko bi se Zahodna Evropa zares združila, ne bi mogla postati velesila v pravem

pomenu besede. Vendar bi tedaj morda postala vsaj zaveznik Amerike; ne bi ji torej bilo treba biti njen satelit.»

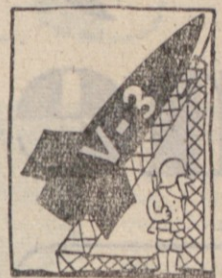
V New Yorku, najmodernejšemu mestu sveta.

Nekdanji ameriški zunanji minister Dean Acheson, ki zadnje čase očivilja svojo popularnost s čedalje glasnejšimi napadi na republikansko zunanjo politiko, je napisal v nekem članku o neprijetnostih javne diplomacije:

«Državniki demokratičnih držav morajo glasno misliti v času, ko državni interesi terjajo, da bi molčali in delali.»

Kdo ve, morda je mislil nase...

Winfried Hedergott, podpredsednik spodbudne zbornice in predsednik frakcije FDP (svobodne nemške stranke) je začetnik novega stila v volilni kampanji. Na zborovanih prebira namreč lastne pesmi, ki kritično obravnavajo politični razvoj v Zvezni nemški republiki.

Nemcev.

1957 se število pristašev zviša na 88 odstotkov.

1958 na 68 odstotkov. In leta 1959 odobrava ponovno oborožitev 73 odstotkov.

All niso te številke nekoliko — značilne?

SE

V ameriškem mestu Warrenu je mestnemu svetu že predalo tistih nekaj nepismenih, ki so na vseh uradih delali težave, ker niso znali prebrati listin. Zato je sklenil, da je treba z energično kampanjo odpraviti zlo. Da bi bila propaganda za kampanjo čim bolj učinkovita, so dali mestni očetje nalepiti po vseh ulicah velikanske lepake z napisom: »Naučite se brati!«

Moskovski humoristični časopis Krokodil je objavil nekaj, v čemer prav gotovo ni niti malo humorja:

V mestecu Ramenskoje, blizu Moskve, so krajevni funkcionarji prav po svoje ravnali z gradbenimi tereni za letne hišice, tako imenovane »dače«. Podpredsednik te občine Aleksej Kazakov je skupaj z nekaterimi drugimi veljaki sprejel podkupnino — po pet do deset tisoč rubljev — in deli zemljišča.

Se nekaj. Dača stane 200–250.000 rubljev. Krokodil se sprašuje: »Kako so lahko dače kupovali tudi ljudje, ki imajo 500 do 1000 rubljev mesečnih dohodkov?«

Poslednji Mohikanec - »demokrat!«

Alfred Stroessner, diktator v najbolj zaostali južnoameriški državi Paragvaj, je v reanclu poslednjega Mohikanec v vrsti klasičnih latinskoameriških diktatorjev. Revolucija Fidela Castra na Kubi je pretresla še kaj več kakor samo Kubo.

Odmevi, zelo močni odmevi so segli več tisoč kilometrov daleč do Paragvaja.

Sedel je tako Alfred Stroessner v svoji sto let stari, od zoba časa razjedeni palači v Asuncionu in tehtal, tehtal, premogoval možnosti, ki bi mu še omogočile preživetvi antidiktatorski val. Končno je prišel do sklepa, da je še najbolj pametno, če malo popusti svoj železni stisk. Po petih letih strahovitih terorja nad deželo je 46-letni general Alfredo Stroessner Matiauda oznanil, da se bo dežela obrnila k idealom demokracije.

Kubanski prevrat je še okreplil negotovanje in bes ljudi nad Stroessnerjevim režimom. V zadnjem času je nekaj ukrepov povzročilo, da se je politična temperatura nevarno približala vrelišču. Policija je na primer prenesta vse politične ujetnike — in teh je v tej mali deželi največ — v dve novi koncentracijski taborišči. Mučenje jetnikov je nekaj vsakdanjega. (Voditelj paragvajske mladine Rodolfo Serafini je po 67 dneh ječe pokazal tujim novinarjem čisto razsekan hrbet. To so naredili bili Stroessnerjevih oprtčnikov.)

Sie, ki jih je moral Stroessner upoštevati pri svoji odlo-

Stroessner je premislil, kam se nagiba tehtnica, potem pa se je oblekel v civilno obleko in se v odprtem avtomobilu napotil proti osloplju Kongresa, paragvajske skupščine, da bi podal »letno poročilo o stanju nacije«. Tam je oznanil, da si bo z vsemi silami prizadeval »ustvariti in izpopolniti trajno demokratičen režim. Obljubil je, da bo razglasil splošno amnestijo za politične jetnike, ukiniti obsedno stanje, ukinit omejitve pri svobodi govora in tiska in predlagal kongresu novo ustavo.

Voditelji podtalnih odporiških organizacij so sprejeli vse to z ironijo. Eden izmed njih je prihl: »Tistega dne, ko bomo prevzeli oblast mi, bomo naredili vse to, kar danes občinja Stroessner in še vse kaj drugega. Storili pa bomo še nekaj: kaznovali bomo ljudi, ki so leta in leta zasluževali, mučili in stradali paragvajsko ljudstvo.»

Tako; videti je torej, da si bo moral tudi Ante Pavelić, vojni zločinec in nekdanji »poglavnik« medvojnega ustaške »Nezavisne države Hrvatske«, sčasoma polskati drugo službo. Njegovemu prijatelju Stroessnerju, pri katerem opravlja visoko policijsko dolžnost — služba nalašč zanj — se je prebudo majoje tja pod nogami.

VEŠENJE V SPODNJI ZBORNICI

»Edith, vi ste komplet en osella je zavrnila Irene Ward Eth Summerskill. To je bil nov izpad v seriji »prekrškov« proti častiljivim navadam, ki vladajo v britanskem spodnjem domu. Ze zadnjič smo omenili nekaj podobnega; a ta primer je bil seveda še dosti hujši.

»Kakšna vulgarnost!« je vsa ogorčena zavpila v odgovor ušla žena laburističnega voditeljca dr. Edith Summerskill. Poslanci niso vedeli, kako naj pomirijo obe častivredni dami. Tudi speaker, vodja zasedanja, ne.

Pa se je znašel. Rekel je: »Gospoda, sišal nismo ničesar.»

NENAVADNA POT NEKEGA SPALNEGA VOZA

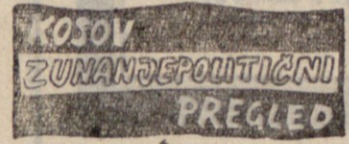
»Görringu se kaj takega ni moglo niti sanjati.« je zapisal Frankfurter Allgemeine Zeitung. In vendar se je zgodilo.

Znameniti spalni voz, ki ga je dal Görring posebej zgraditi za svoje osebne potrebe, so zdaj predelali v bolniški vagon. Voz je adaptirala katoliška cerkev. Služil ji bo za prevoz bolnih romarjev v Lurd, kjer se bo morda zgodil čudež in bodo ozdraveli!

NEVERJETNO ODLIKOVANJE

Zahodnonemški armadni general Hans Rottinger je dobil te dni visoko italijansko odlikovanje. Postal je »visoki oficir« za zasluge italijanske republike.

Ta general je zdaj glavni inspektor zahodnonemške vojske. Med drugo svetovno vojno je bil načelnik generalnega štaba pri feldmaršalu Kesselringu poveljniku nemških okupacijskih čet v Italiji. Po zlomu

Zenevski futurizem

NATOalizem

Svetovni optimizem

Južnoafriški »modernizem«

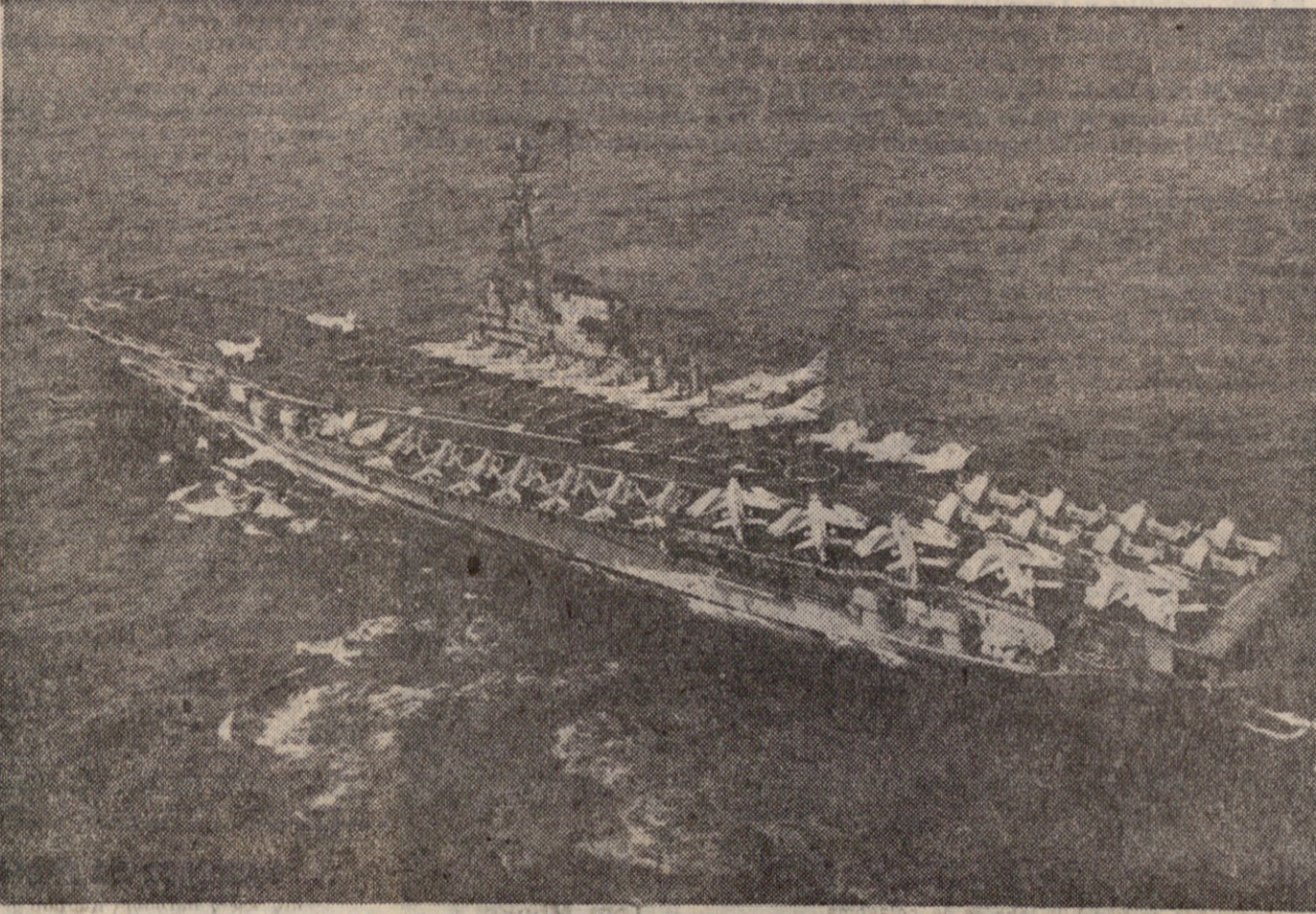

DIKTATOR ALFREDO STROESSNER

čitvi, so predvsem notranje struje v njegovi stranki — »stranka Colorado«. Colorados se delijo predvsem na dve glavni skupini: na presidencialiste, ki se zavzemajo za absolutno diktaturo, in na civiliste, ki so za državo po vzorcu ZDA. Hrbtenica režima je kakor v vseh podobnih primerih armada. Tudi ta je razdeljena. Teh 12 tisoč vojakov pravzaprav odloča o tem, kaj se bo s Paragvajem zgodilo. Diktatorju sta popolnoma podvrženi dve enoti: osebna straža 1.500 moži in regiment Cerro Cora, ki je nastanjen v prestolnici v Asuncionu. Petnajst kilometrov od Asunciona je garnizijska konferenca, ki šteje 2 tisoč moži. Konjeniki divje nasprotujejo kakršnikoli liberalizaciji. Podpira jih tudi mornarica 600 moži z dvema topničarkama (ena je zdaj v popravilu). Ima sedem admiralov. Tretja armadna skupina pa je vojska v petem vojnem okrožju — to se razteza po divji pokrajini Chaco — in šteje 1.500 moži. Ta garnizija je odločno za liberalizacijo. 400-glavno letalstvo, ki ima pet lahkih bombnikov in dve trenajzhi letali, podpira »liberalno« nastrojene vojske.

JUTRANJIK »D E L O«

bo izhajal vsak dan v tednu. Na ročniki »Slovenskega poročevalca« in Ljudske pravice« ga bod o prejemali redno na dom. V krog naših naročnikov pa vabimo tudi nove naročnike. — Jutranjik »DELO« lahko naročite na sedežih podružnic »Slovenskega poročevalca« in »Ljudske pravice« pa tudi pismonoše zbirajo nove naročnike.

TAKOLE SO NA 51.000 TONSKI AMERIŠKI LETALONOSILKI FRANKLIN D. ROOSEVELT PRAZNOVALI NEDAVNO DESETLETNICO NATO. TEJ SIJAJNI PODOBI PA PRAV NIČ NE USTREZA REAKCIJA JAVNOSTI OB OBLETNICI. BILO JE NIČ KOLIKO PRIPOMBE, DA NATO SICEJ JE »NEKAJ«, A SE DALEČ NE TISTO, KAR SO OD NJEGA PRICAKOVALI. »DOKAZ ZA TO TRDITEV« PRAVIJO KRITIKI, JE TUDI SEDANJA ZAHODNA NEENOTNOST PRED POGAJANJI S SOVIJSKO ZVEZO. POLITIČNIH BOLEZNI PAC NE MORE OZDRAVITI NOBEN VOJASKI PAKT

še blago. Tako se bo po njihovem zmanjšal odtok deviz, razen tega pa se bo zvečala potrošnja domačega blaga.

NEUGODNI POGOJI

Znani planinec in raziskovalec sir Edmund Hillary, ki je doma na Novi Zelandiji in se je proučeval s osvojitvijo Mount Everesta ter s pohodom čez Antarktiko, je pred kratkim zaprosil kitajske oblasti, naj mu dovolijo poskusiti naskok na najvišji vrh sveta Mount Everest s severne strani. Da bi bil volk sit in koza cela, je Hillary predlagal, naj bi v ekspediciji, ki bi startala v Tibetu, sodelovali tudi kitajski planinci in znanstveniki.

Kitajci so zavrtni. Utemeljitev: »Neugodni pogoji.«

6 DOKUMENTI IZ DIPLOMATSKE ZGODOVINE MED OBEMA VOJNAMA JUGOSLAVIJA

Gibanje proti netunskim konvencijam

Po padcu vlade Pašić-Radić 8. februarja 1926 je sledilo pet Uzunovićevih vlad, v katerih Hrvatska seljačka stranka se sodeluje, a v katerih ni bilo Pašića. Kljub temu se v zunanji politiki ni nič spremenilo; vodil jo je še naprej Ninčić, ki je nadaljeval staro politiko sporazumevanja s fašizmom na podlagi jadranskega pakta in netunskih konvencij. Glavno geslo opozicije je postalo, da je treba preprečiti ratifikacijo netunskih konvencij v skupščini. To je nekaj časa opoziciji tudi uspelo. Mussolini, ki je konvencije medtem že ratificiral, je zavlačevanje v Beogradu sprejel s hudo zamerom. Na septemberskem zasedanju Društva narodov je Grandi dal Ninčiću razumeti, da je potrditev netunskih konvencij pogoj, brez katerega ne more biti dobrih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Beograjska vlada je bila pod neprestanim pritiskom italijanskega poslanika Bodrera, ki je vsak dan zahajal v zunanje ministrstvo, osebno obkretaval razna druga ministrstva in ugrajal potrditev netunskih konvencij. Ninčić je sam ponudil priložnost Mussoliniju, da zagrozi Jugoslaviji. Poslal je urednika svojega lista »Vreme« v Rim, da objavi pogovor s Mussolinijem, v katerem je bilo rečeno: »V pričakovanju ratifikacije se moje prijateljsko zadržanje nasproti Jugoslaviji ni nič najmanj spremenilo.«

Kljub takim prikritim grožnjam pa se stvar ratifikacije ni premaknila z mesta. Tudi v vladi se niso mogli zediniti o predložitvi konvencije skupščini. Zatiralna politika proti slovenski in hrvaški manjšini v Julijski krajini je jugoslovanske narode tako ogorčila, da ljudje niso hoteli slišati za ratifikacijo netunskih konvencij, posebno še, ker je opozicija neprestano svarila pred nevarnostjo italijanskega gospodarskega prodiranja v Dalmacijo, če bi konvencije bile sprejete. Aretacija slovenskega poslanca iz Julijske krajine v rimskem parlamentu dr. Vilfana 10. novembra 1926 je prillila novega olja nerazpoloženju proti fašistični Italiji. Radić je celo zahteval aretacijo italijanskega poslanika Bodrera. Bodrero je sicer poskušal pomiriti italijansko javnost z izjavo, da je bila aretacija dr. Vilfana stvar »slučaja in pomote«, toda netunske konvencije v takem položaju niso mogle pred skupščino. Ninčić se je pred Mussolinijevo Italijo opravičeval, izjavljajoč predstavniku italijanske lista »Secolo«, da netunske konvencije niso še mogle biti ratificirane zgolj zaradi notranjega položaja in vladnih kriz.

Odpor proti ratifikaciji netunskih konvencij je daleč presegal pomen konvencij samih in je prerastel v boj proti celotni Ninčićevi hlapčevski politiki do Mussolinijeve Italije. Italijan-

¹ Gaetano Salvemini, Mussolini diplomatico, Laterza, Bari 1952, str. 197.
² Gaetano Salvemini, Mussolini diplomatico, str. 200, 203.
³ Carlo Sforza, Jugoslavia, str. 200.

JULIUS NYERERE

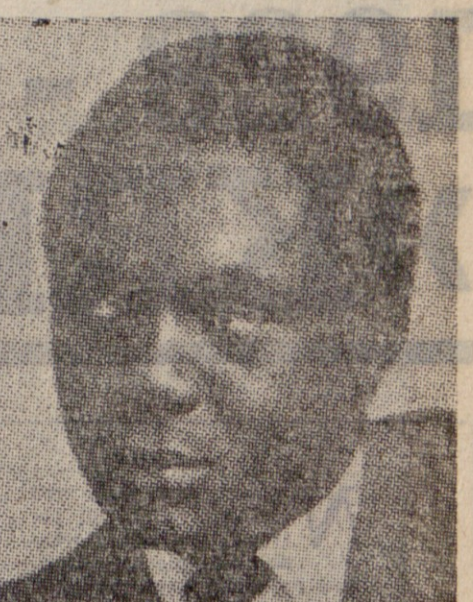
LEOPOLD — SEDAR SENGHOR

DR. HASTINGS BANDA

OBAFEMI AWOLOWO

TOM MBOYA

Tridesetega novembra lani sta se srečala v Akri, glavnem mestu republike Gane, dva črna. Prvi je imel elegantno, evropsko krojeno sivo obleko, drugi pa tradicionalno nošo svojega naroda, Sekou Toure, predsednik republike Gvineje, in dr. Kwame Nkrumah, predsednik republike Gane.

Dr. Kwame Nkrumah

Je nekoč dejal: če ne bom dosegel neodvisnosti za Zlato obalo, me živega pokopljite! Zlata obala — današnja Gana — je bila takrat še britanska kolonija, Kwame Nkrumah pa študent v ZDA. Studiral je na Lincolnovi univerzi za črne teologije, ekonomijo in pravo. V Ameriki je živel od leta 1931 do 1945. Bil je najboljši študent in odličen organizator — predsednik Združenja afriških študentov v ZDA in Kanadi. Po drugi svetovni vojni je šel v London. Vpisal se je na visoko šolo za ekonomske vede in to v dveh letih z odliko končal. Leta 1947 se je oborožen s temeljitim znanjem in doktorsko disertacijo v žepu vrnil v domovino.

Takoj se je lotil dela. Organiziral je ljudsko stranko konvencije. S svojimi ognjevitimi govori je tako razburil Britance, da so ga zaprli. A ne za dolgo. Na volitvah v skupščini Zlate obale je bil z veliko večino izvoljen za poslanca. Moral so ga izpustiti. Postal je ministrijski predsednik. Prva zahteva, ki jo je dr. Nkrumah, postavil Britancem je bila neodvisnost. Imel je močno podporo med ljudstvom in Britanci so morali popustiti, če so se hoteli izogniti neredom. 6. marca 1957 je bila razglašena neodvisnost Zlate obale; nastala je republika Gana.

Gana je mlada država, toda Gvineja, katere predsednik je bil lani Nkrumahov gost, je še mlajša. Pod Sekou Tourejevim vodstvom je uspelo Gvineji doseči neodvisnost 1. oktobra lani.

Sekou Toure

Sam je moral že v zgodnji mladosti (rojen je bil leta 1922) zapustiti šolske klopi, ker ni imel sredstev. Toda redno se je sestajal s svojimi bivšimi sošolci in ti so mu pripovedovali, kaj so se učili; tako se je polagoma sam izobraževal.

Leta 1947 je ustanovil Gvinejsko sekcijo francoske Generalne konfederacije dela. Kasneje je sodeloval pri ustanavljanju Afriške delavske unije. Med tem časom je mnogo bral — tudi marksistično literaturo. V letu 1950 je potoval v Evropo. Obiskal je Prago in Varšavo, dve leti kasneje pa Vzhodni Berlin. To je vzpodbudilo njegove naspornike, da so ga razglasili za komunista, tako so ga hoteli kompromitirati in onemogočiti pred lastnim ljudstvom. Toda njihova pričakovanja se niso izpolnila. Leta 1956 je bil Sekou Toure izvoljen za zastopnika v francoski Nacionalni zbornici in za šupana gvinejskega glavnega mesta Konakrija.

Znane so besede, ki jih je lani pred zbranimi prebivalci Konakrija zabrusil v obraz francoskemu predsedniku: »Vi, gospod de Gaulle, bi želeli tako francosko gospodstvo

Voditelji črne Afrike

Človek, ki je študiral za boj — »Raje reveži v svobodi kakor bogatini v suženjstvu« — Od črk v pesek do diplome v Oxfordu — Učitelj s pariškega liceja na čelu federacije Mali — »Če je to izdajstvo, za katero nas obtožujejo, potem bodimo vsi izdajalci!«

še nadalje obdržati. Toda mi smo raje reveži v svobodi kot bogati v suženjstvu.« Ko je 96 odstotkov prebivalstva Gvineje zahtevalo z referendumom odepitev od Francije, je stresel Pariz vso jezo na svojo nekdanjo kolonijo. Ustavil ji je kredite, subvencije in pomoč, odpoklical je svoje strokovnjake. Mislil je, da bo spravil deželo na kolena. Toda zmotil se je. Tri tedne po razglasitvi neodvisnosti republike se je odpravil Sekou Toure na državniški obisk v Gano. Sklepi, ki sta jih sprejela z dr. Kwame Nkrumahom, so presenetili Pariz.

Oba državnika sta sklenila ustanoviti federacijo. Pa ne na vrat na nos. Lepo polagoma in postopno naj bi vskladili zunanjo in gospodarsko politiko; sporazumela sta se, da bosta imeli obe državi skupno zastavo, Gana pa je poleg tega odobrila Gvineji deset milijonov funtov posojila.

Federacija med Gvinejo in Gano je prvi konkretni rezultat gibanja, ki se širi s čedalje večjo močjo preko vsega črnega kontinenta: Svobodna združena Afrika.

Ta ideja je doživela mogočno manifestacijo na konferenci predstavnikov 62 organizacij iz 25 afriških dežel od 5. do 12. decembra lani v glavnem mestu republike Gane v Akri. Na tem shodu je vzbudila pozornost nova osebnost afriškega osvobodilnega gibanja: mladi Nkrumahov prijatelj, doma iz Kentije, sin plantažnega delavca, komaj 28 let stari

Tom Mboya

iz plemena Luo v okolici Viktorijinega jezera.

»Afriški narodi stoje na pragu novega obdobja, je govoril Mboya. »Osvobodili bomo Afriko, pa če to kolonialne sile hočejo ali ne. Hočemo svobodo ne jutri, temveč že danes.«

Ko je bil Mboya še deček, ni imel ne zvezkov, ne knjig. Pisati se je učil tako, da je risal črke v pesek pred kočo. Bil pa je tako vztrajen, da mu je navsezadnje uspelo dobiti diplomu oxfordske univerze. Studij v Angliji mu je dal temeljito znanje angleškega jezika, politične ekonomije in zgodovine. Odlično pozna gospodarske probleme Afrike.

V času vstaje plemena Kikuyu, ko je organizacija Mau Mau pretresala temelje kolonialne ureditve, je odkrito zago-

varjal to gibanje in Jomo Kenjato. Leta 1953 je postal Mboya profesionalni sindikalni delavec — sekretar Federacije trade unionov Kenije. Štiri leta kasneje so ga britanske oblasti zaprle zaradi njegovih ostrih govorov proti Lyteltonovemu načrtu ustave za Kenijo.

Sele tedaj se je pokazalo, kako je Mboya priljubljen. Kenijski delavci in sindikalne organizacije so organizirali množičen bojkot prometnih sredstev. Izbruhnile so velike demonstracije. Ljudje so zahtevali, naj Mboya izpuste, Britanske oblasti so morale ugoditi njihovim zahtevam.

Tega pa verjetno ne bi storile kljub ostrim protestom, če ne bi sionela Mbojeva politika na tako spretno zgrajenih temeljih. Mladi Afričan se zaenkrat ne poslužuje sile. Doseči namerava isto, kot je dosegla Nkrumahova Gana: neodvisnost pod okriljem Commonwealtha. Britanska kolonialna uprava njegovim zamisljam ni povsem naklonjena, saj je zanjo bolje, če ima prijateljske zveze s svobodno Kentijo kot pa vojno s sovražno kolonijo.

Tom Mboya je postal ena najmočnejših osebnosti afriškega osvobodilnega gibanja. Njegova pioga je bila vidna tudi na konferenci v Akri.

»Afriški narodi stojijo na pragu nove ere. Približujemo se času, ko bo afriški kontinent priznan kot sila v mednarodni politiki. Pozivamo kolonialne sile, da sodelujejo z nami. Vsem narodom nudimo prijateljsvo Afriko.« Tom Mboya je bil izvoljen za predsednika stalne konference organizacij afriških osvobodilnih gibanj.

Leopold — Sedar Senghor

Komaj se je dobro izpraznila dvorana v Akri, že je vzpodbudila kolonialistične kroge v Parizu nova vest: ustanovljena je bila Federacija Mali. Čeprav gre tu za odvisna ozemlja (francoske posesti Dahomej, Zgoranja Volta, Senegal in Sudan, ki pa ga ne gre zamenjati z neodvisno republiko Sudan) in je bilo treba dobiti za spreminjanje statusa privoljenje metropole, moremo vendar, le govoriti o uspehu naprednih sil. Glavni pobudnik federacije Leopold — Sedar Senghor namreč meni, da bodo afriški narodi lažje izvojevali neodvisnost, če bodo združeni. Federacija Mali je za sedaj še pod francosko

oblastjo, toda po mnenju večine opazovalcev je njena ustanovitev le prvi korak k popolni neodvisnosti. Leopold — Sedar Senghor pa si sedaj niti ne prizadeva doseči kaj več. Bori se bolj za notranjo avtonomijo, kot za neodvisnost.

Za razliko od ostalih afriških voditeljev izhaja Senghor iz premožne družine. Več let je bil učitelj v pariškem liceju (Lycee Louis le Grand), med drugo svetovno vojno pa se je boril v vrstah francoskega odporniškega gibanja. V Parizu si je pridobil velik ugled s pesniško zbirko Chantes d'Ombre. Po vojni se je vrnil s svojo ženo Francozljno v domovino in se takoj pridružil osvobodilnemu gibanju. Postal je voditelj Progressivne stranke afriškega zbiranja — druge najmočnejše stranke v francoski Afriki.

Dr. Nmadzi Azikiwe

Medtem, ko je za dežele federacije Mali neodvisnost le še daljni sen je to za britansko kolonijo Nigerijo skoraj že stvarnost. Neodvisna bo postala že leta 1960, Nigerija — kjer živi danes 34 milijonov prebivalcev, ki govorijo 40 različnih jezikov — je danes razdeljena na tri dele: Vzhodno, Zahodno in Severno. Predsednik vlade Vzhodne Nigerije je dr. Nmadzi Azikiwe, zelo izobražen po-

dez slaboten človek, toda zelo zmožen politik. Studiral je zgodovino in ekonomijo na univerzi v Edinburgu. Spomladi leta 1957 je obrazložil pred Skrbniškim svetom OZN položaj v Tanganjiki.

V deželi živi 25 tisoč Evropejcev, 70 tisoč Azijcev in 8 milijonov Afričanov. Toda v skupščini imajo črni prav toliko sedežev kot Evropejci. Oblasti dajejo za evropske sile enako velike kredite kot za črnske. Na osnovi njegove pritožbe je sprejel Skrbniški svet resolucijo, kjer priporoča Veliki Britaniji, naj zadovoljivo reši probleme v Tanganjiki.

Nyerere meni, da je treba doseči neodvisnost na miren način, in se zato dosledno izogiba vsaki uporabi sile.

Dr. Hastings Banda

Popolnoma drugačnega mnenja kot Nyerere je voditelj osvobodilnega gibanja v sosednji deželi Njasi dr. Hastings Banda. »Vse kar hočemo, je to, da bomo sprotarili v Njasi. Če je to izdajstvo za katero nas obtožujejo, potem bodimo vsi izdajalci.« pravi dr. Banda. Ognjevit je in nelzprosen do kolonialnih oblast, tako, kot je bil nelzprosen do samega sebe.

Komaj trinajst let je bil star, ko je pobegnil od doma v svet, da bi se nekaj naučil. Peš je šel 1600 kilometrov daleč v Johannesburg. Tam je delal v zlatih rudnikih tako dolgo, da si je prislužil denar za potovanje v ZDA. V Ameriki je živel dvanajst let, študiral je medicino in postal zdravnik. Po-

DR. KWAME NKUMAH in SEKOU TORRE

MED MUSSOLINIJEVIM IN ČARŠIJO

Mussolini ne odgovarja

Tudi novi zunanji minister Marinković se je podobno kot poprej Nišević trudil za sporazum z Italijo, a brez uspeha. Italijanski publicist Oletti piše o tem v svojem dnevniku za dneve od 20. do 23. junija 1927: »Caprin, dopisnik 'Corriere della Sera' v Zenevi, mi je pisal, da bi jugoslovanski zunanji minister Marinović rad znova navezal stike z nami, ne da bi zahteval pojasnila o tfranskem paktu. Niso mu odgovorili...«

Mussoliniju se ni prav nič mudilo pobotati se z Jugoslavijo, saj je užival širokopotezno podporo Anglije, Francija pa je še kar naprej odlašala s podpisom zaveziške pogodbe z Jugoslavijo.

Sele ko je Rim trčil naravnost v francoske koristi, takrat ko je italijansko ladjeve demonstrativno priplovo v Tanger tik francoskega Maroka, je tudi Francija končno presodila, da nima smisla več čakati in da je prišel trenutek za podpis zaveziške pogodbe z Jugoslavijo. Beograjska vlada je to pogodbo podpisala tem raje, ker se je prav tedaj znašla nasproti novi opozicijski fronti, nasproti kmečko demokratski koaliciji Radičeve Hrvatske

DINO GRANDI

ske seljačke stranke in Pribečevićeve Samostojne demokratske stranke. Francosko jugoslovanski pakt je bil podpisan 11. novembra 1927.

Čeprav Briand se sedaj ni hotel zaloputniti vrat Italiji in je poudarjal, da je jugoslovansko-francoska pogodba odprta tudi drugim, je italijanski fašistični tisk začel z najbolj prostaško protifrancosko in protijugoslovansko gonjo. Mussolinijevi napadi so bili preračunani na to, da bi Francija Jugoslavijo raje prepustila Italiji, kot pa da bi se znašla v položaju, v katerem bi svoji zaveznici res morala vojaško pomagati. O tej taktiki priča tudi že večkrat omenjeni Guariglia, načelnik oddelka za evropske zadeve v italijanskem zunanjem ministertvu, ko piše: »Mussolinijev koncept, zasnovan na napačni oceni tujih sil, je vedno bil: s pomočjo napadalne politike, napadalne samo v besedah, doseči, da bi bila Francija prisiljena opustiti svoje spredele postojanke na Balkanu in v srednji Evropi.« — Mussolinijev račun je bil napačen in 23. novembra 1927 je beograjska skupščina soglasno (1) odobrila Marinkovićevu poročilo o paktu s Francijo.

V naslednjih mesecih je Mussolinijeva diplomacija skušala ustvariti protitež s tem, da je v povezavi z drugimi balkanskimi državami začela politično obkoljevati Jugoslavijo. Od novega zaveziškega pakta z Albanijo 22. novembra 1927 in tiho-tapljenja italijanskega orožja Madžarski, do pogodb s Turčijo in Grčijo v letu 1928, so se vratile italijanske akcije. Zaradi tega in zaradi glasov o bližnji sklenitvi carinske zveze med Italijo in Albanijo, je kmečko demokratska koalicijska ostra kritizirala beograjsko vlado, da ne ukrene ničesar proti obkoljevanju Jugoslavije. Ko pa se je 23. maja 1928 vlada Vukičevića in Korošca končno odločila predložiti skupščini še Italiji uslužne nettunske konvencije, je to izbrlo sofu dno. Boj kmečko demokratske koalicije proti režimu v notranje političnih vprašanjih se je neločljivo prepletal s splošnim ljudskim odborom proti kapitalanski politiki vlade nasproti fašistični Italiji. Voditelj srbskih poljedelcev Joca Jovanović pa je v nettunski debati izrekel sodbo o poniževalni vladni politiki do Rima: »Nikoli naša vlada ni smatrala za potrebno in primerno, da bi zahtevala zadoščenje in garancije, da bo Italija vendarle spremenila svoje stališče nasproti jugoslovanski manjšini v Italiji ter ravnala tako, kakor zahteva lojalno zavezništvo.«

Burne demonstracije v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Dalmaciji, Skopju in drugod je Koroščeva policija razbijala s krvavim nasiljem. Vlada se je odločila izsiliti ratifikacijo nettunskih konvencij, saj so ji angleški finančni krogi postavili to kot pogoj za odobritev posojila. Tako posojilo pa je bilo režimu potrebno za lažje premagovanje politične krize.

¹ Raffaele Guariglia, Ricordi, str. 66.

litik, doktor prava in filozofije. Studiral je na Pennsilvanijski univerzi v ZDA. Zdal je voditelj Nacionalnega sveta za Nigerijo in Kamerun — največje in najmočnejše stranke v Nigeriji. Dr. Azikiwe izdaja več časopisov in ima tako velike možnosti za politično propagando. Odločno se zavzema za popolno neodvisnost Nigerije, obenem pa je vnet zagovornik afriške solidarnosti.

Azikiwejev zaveznik in obenem predsednik zahodne Nigerije je Obafemi Awolowo. Ta pa ni tako radikalen kot Azikiwe. Zahteva popolno notranjo avtonomijo, dokler ne bi dobila Nigerija statusa dominiona. Star je petdeset let, končal je učiteljske, trgovsko akademijo in diplomiral na pravni fakulteti. Po drugi svetovni vojni je organiziral »Afriško stranko.« Potem, ko so dali Britanci leta 1950 Nigeriji ustavo, je na volitvah v zakonodajniški parlament Akcijska stranka zmagala. Awolowo je postal predsednik vlade. Azikiwe se bori proti vsakemu tujeju vplivu. Awolowova Akcijska stranka pa se dokaj tesno oklepa britanske uprave.

Julius Nyerere

Na drugem koncu Afrike, južno od Kenije leži ozemlje, ki je pod skrbništvom ZN — Tanganjika. Upravljajo jo Britanci. V njem zakonodajnem svetu ima večino Tanganjika African National Union, stranka, ki jo vodi Julius Nyerere. Drobne postave, na vl.

1928 - PRVA UPORIZITEV

»KRIZE«

PO PREMIERI KRIZE — IGRALCI Z AVTORJEM IN REZISERJEM (xx)

Na predvečer 1. maja pred enaintridesetimi leti posvečata največja slovenska lista posebno pozornost potovanju notranjega ministra dr. Korošca po Makedoniji, Dežela burno in veselo pozdravlja ministra in minister izjavlja novinarjem, da je dobil najlepše vtise. Pravi: »Zemlja je bogata, ljudje zadovoljni, uradništvo odlično, varnost najboljša, Policijski zbori so popolnoma prazni. Zunanji dogodki nas bodo našli popolnoma složne in močne.« In ljudstvo sprašuje ministri: »Ali imate še kakšno željo?« Kakor poroča Slovenec, ljudstvo nima želja, in pripominja, da si dr. Korošec »z neodoljivo stvarnostjo in neuklonljivo dolednostjo spleta novih zaslug za narod in državo, zaslug, ki jih iz čiste ljubezni polaga na oltar države. Tozadevne zasluge dr. Korošca so opetovano javno ugotovili nadodličnejši politiki, tudi njegovi nasprotniki.«

Slovenec spričo tega na komentira niti svede prepovedi notranjega ministra o javnem praznovanju praznika dela. Prvemu majniku sicer posveti celo stran v stilu: »Od kapitalizma bo osvobodil človeštvo, kdor bo znal izkoreniniti iz src kapitalističnega duha... To bo zmogel je kdor bo množice in njihov pokret posvetil Kristu in ga dejansko usmeril k Njemu.« In med drobnimi vestmi sicer vabi na praznovanje k »Tičku na gričku in Krekove družine k maši na Smarno goro — kakor vabi Jutro širom po Sloveniji na prvomajске kulturne prireditve in izlete — toda pomembna predstava mladih delavcev najde na njihjih straneh teh dni prostor le med objavami; (v Slovencu za vsak primer šele tik pred uprizoritvijo). Ta predstava postavlja namreč na

hudo majave noge vse izjave notranjega ministra o Indiji Komandiji — in dopolnjuje podobo političnih in gospodarskih razmer v časopisju:

predstava Delavskega odra 30. aprila 1928 v ljubljanskem Narodnem gledališču govori o krizi. Prav tak naslov je dal tej množični igri dramatik Rudolf Golouh: KRIZE.

O gospodarski krizi priča tiste dni v vodilnih listih samo suho obvestilo pod »Kaj je novega?«: »Izseljevanje v Kanado je za leto skoro dovršeno. Ali še: »Težke razmere na našem tržišču žita in moke.« Sicer imata lista dovolj opravka, ko neumljeno zmerjata drug drugega. Toda vsebinsko KRIZE dokumentira na novo že dva dni po uprizoritvi poročilo v Slovenskem narodu o krvavi proslavi praznika dela v Zagrebu in besede 70-letnega trboveljskega kovača v neki reportaži: »Letošnja pomlad je ena najbolj žalostnih za nesrečne žrtve dela, Bledj in upadli obrazi pričajo o grozoti in krivicah, ki jo izvaja nad nami dan za dnem kapital. Toda življenje mora zmagati nad smrtjo! Verige suženjstva bodo morale odnehati! Ne da bi bili stari kovač prej videl igro, je po svoje povedal vsebinsko Golouhove KRIZE. Drama bi torej za tista leta prav tako lahko nosila naslov: Ogdelaio časa. To je bil namreč njen namen in zato je kot literarni dokument časa ohranila svojo posebno vrednost — kakor je bila tudi njena prva uprizoritev v Ljubljani izreden dogodek, ki se ga velja spomniti.

Kako je KRIZA nastala in kaj vse se je spletalo okrog njene uprizoritve pred 1. majem leta 1928, naj vam sama pripovedujeta — takratni urednik Delavske politike Rudolf Golouh ter režiser Bratko Kreft.

Režiser dr. Bratko Kreft:

Delavski oder smo ustanovili leta 1928, — bil je zaradi političnih razmer pod okriljem Svobode — in kakor tiste čase tudi drugod po Evropi naj bi ustvarili nov tip revolucionarnega teatra. Hoteli smo začeti seveda s slovenskim delom in tako smo si izbrali Golouhovo KRIZO, ki je malo prej izšla v knjigi in je za tisti čas predstavljala prvo množično dramo z močno socialno politično problematiko. Navdušenje vseh sodelujočih za delo je izhajalo iz idejno politično usmerjenosti in zato je bila požrtvovalnost in disciplinarnost vseh zelo velika in prostovoljna. Sodelovalo je okrog sto ljudi, večina sami delavci, nekaj študentov in dva, trije uslužbenci. Med študenti so bili Vlado Kozak, Edvard Kardelj, Ziga Kimovec in Franc Seško. Spominjam se tudi Slavka Pretnarja, ki je potem med vojno padel kot partizan, Furlana, španskega borca in Jake Isopa, ki še danes izvrhovni delavski amater. Zadnjič sem srečal pismo, ki me je ustavil in vprašal, če se ga še spominjam iz KRIZE — bil je silno discipliniran in priden fant. Ne bom pozabil tudi železniškega vratarja, ki mora nastopiti v 4. dejanju — na obe predstavi je prišel namreč vratar s koledvora z uniformo vred. In v 3. dejanju je korakala čez oder kompletna železniška godba, preoblečena v fašistične uniforme.

v odboru ljubljanske Svobode večinoma socialisti, so naprosili bivšega svojega ministra Kristana, da se je na velikem županstvu za stvar zavzel in toliko ugledil pot, da so nas zaslili. Iz razgovora se spominjam dveh podrobnosti. Takratni politični referent dr. Bogataj me je že pri vratih nahuill, da delamo komunistično propagando in da ne bo

nič. Razgovor je bil razburljiv. V obrambo sem se skliceval na Cankarjevega Hlapca Jerneja, branil Golouhovo KRIZO kot socialno množično igro. Tedaj je dr. Bogataj rekel, da bi tudi Hlapca Jerneja prepovedal, samo da ga slučajno še nikoli ni dobil v roke. Te besede sem si takrat zapisal na platnice režijskega zvezka, ki ga še danes hranim.

Ker tu nisimo nič opravili, smo po Kristanovi zaslugi dosegli, da nas je sprejel namestnik velikega župana dr. Andrejka. V svoji mladostni razgretosti, morda tudi nepremišljenosti, sem nastopil pri njem zelo ostro in protestiral proti takšnemu ravnanju z literaturo. Dejal sem, da so to metode, kakršne je uporabljal v Prešernovih časih zloglasni policijski minister Sedlnitzky. Bil sem na pol že prepričan, da je stvar izgubljena, zato sem bil tako oster in uporabljal to primero. Še slutiti nisem, da bo ravno to največ pomagalo. Dr. Andrejka je bil človek starega kova, po svoje predvsem uradnik in dober slovenski rodoljub, kar pričajo njegovi zgodovinski sestavki v predvojni Kroniki. Primerjava s Sedlnitzkyem ga je tako zadela, da mi je takoj odgovoril: Oprostite, jaz nisem Sedlnitzky. Videl sem, da je prizadet, in zato sem se oprostil, češ saj nisem mislil, da je on Sedlnitzky, pač pa da so metode take. Po daljšem razgovoru sva prišla do kompromisa. Nekateri stvari sva črtala v besedilu (zveza z Allagičevim atentatom), vendar tako, da je še dovolj ostalo revolucionarnega na predstavi, zlasti ker dr. Andrejka ni poznal režije in kaj vse se na odru poleg teksta godi. Tako je bila torej na predvečer 1. maja premiera, in sicer v Narodnem gledališču.

Svoboda namreč ni imela nobene dvorane v Ljubljani, kjer bi lahko igrali zlasti igro s tako zasledbo. Zato je bila prednost moja, da sem šel in si izprosil pri takratnem upravniku Dramarju, da nam da za tisti večer v njegovem Dramo. Moram priznati, da je bila to lepa gesta njegova, ker je videl v mladem delavskem gledališču resno prizadevanje. Tudi beseda pesnika Zupančiča, ki je bil takrat dramaturg, nam je dosti pomagala.

Tisti večer je Narodno gledališče, lahko se reče, skoraj dobesedno zasedel ljubljanski proletarijat. V napetem pričakovanju nismo bili samo zadržani na odru, ampak tudi v dvorani, zlasti ker je policija poslala, če se prav spominim, kakih 30 agentov v teater in pomnoženo stražo celo za oder. Mislim, da tako zastražene predstave ni bilo nikdar v zgodovini slovenskega gledališča.

O uprizoritvi naj povem še to, kako je bilo z rdečo zastavo. Pri vajah sem že pogosto omenil, da naj bi se predstava zaključila z množično alegorijo in petjem Internacionalne, medtem pa bi na odru razvil rdečo zastavo. Zaradi težav s prepovedjo pa sem nato razglasil, da zastave ne bo, čeprav sem sam še čakal, kakšen bo položaj v dvorani. Uspeh prve slike in navdušenje občinstva pa sta me opogumila, da sem skrivaj stekel iz gledališča v Delavski dom, kjer me je upravnik Baznik, star delavski bореc, že čakal z zavito zastavo. Vrnil sem se v gledališče — vse to ni trajalo več kot deset minut — in skrli zavoj med kulise. Med zadnjo sliko sem poveril nalogo trem igralcem. Spominjam se, kako so bili vsi začudeni, na odru in v parterju. Med petjem Internacionalne so trije igralci torej razvilj zastavo tja do orkestra, raz balkona pa so mladinci vrgli letake s prvomajskim partijskim proglasom.

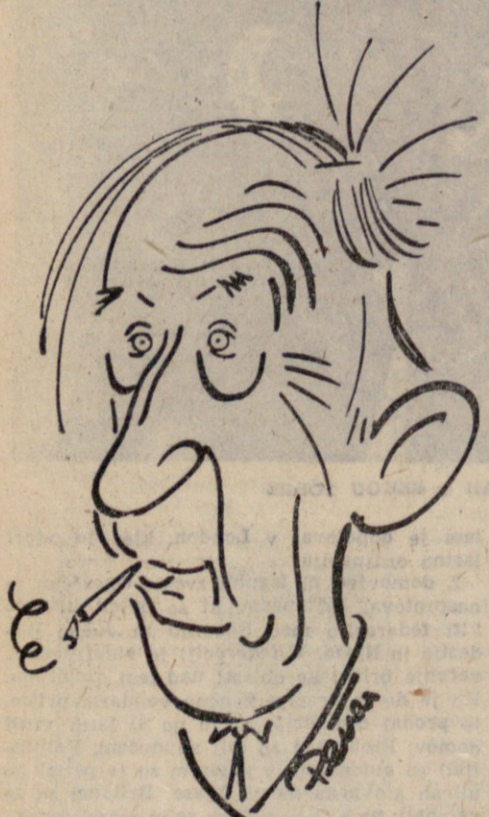
Uspeh predstave je bil tako velik, da so noben agent ni upal čisto nič intervenirati, ker spričo popolne discipline nastopajočih in občinstva tudi ni imel formalnega vzroka. Odjek predstave je bil tudi v kritiki zelo pozitiven. Vsa Ljubljana je govorila in ker so hoteli predstavo videti tudi razni meščanski kulturni krogi, nam je poleg dobrih kritik tudi pomagalo da smo smeli 12. maja igrati še enkrat. Potem je bila predstava dokončno prepovedana. Odklenila pa je tudi izven meja — kot umetniška in politično revolucionarna manifestacija — in sicer je poročal o njej in objavil sliko levičarski časopis Internacionalne Illustrirte Arbeiter Zeitung.

O. R.

Avtor Rudolf Golouh:

Naslov te kolektivne drame — kar je bila tedaj novost za naš teater — ustreza delu in času. Velika gospodarska kriza, razcepjenost v delavskih vrstah po letih slajnega vzpona, napeti politični odnosi med strankami, emigracija — vidite, vse to me je bolelo. Hotel sem predočiti, kak je položaj in kako potrebno je, da se delavske sile spet zberejo. V ta namen sem se poleg tiskane besede poslužil še odra. KRIZO sem začel pisati v Mariboru, izhajala je v podlistku Delavske politike leta 1927, in pisal sem jo sproti od nadaljevanja do nadaljevanja. Ko sem prišel do konca, sem vse skupaj pregledal

hrvaško, ime prevajalke sem pozabil, pa tudi v madžarščino. V Zagrebu so jo igrali kakih dve leti zatem in bil sem na predstavi v Narodnem kazališču, Zagrebška policija je bila še hujska od ljubljanske. Najprej je črtala več prizorov, zadnji dan, dve uri pred predstavo pa kar cele slike, tako da je od igre ostala slaba polovica. Režiser ni vedel, kaj bi zdaj, pa mi je rekel, naj jaz nadomestim manjkajoče prizore. Naj vsakokrat stopim na oder in povem, kaj bi moralo biti. To je bilo seveda čudno početje, a vdal sem se in povedal publiko, da nadomeščam starogrški govornik zbor. Ves večer sem hodil na oder in tako smo odigrali do konca. To je bilo navdušenje! Režiser je rekel, da je bila to ena najlepših predstav in da kar se njega tiče, si bo pri policiji že znal pomagati, jaz pa da naj se kar hitro odpeljem domov. In tako sem tudi storil.

in uredil za knjigo. Potem sem zvedel, da jo bodo v Ljubljani igrali in sem se udeležil prve predstave. Bilo je nepozabno. Več sto ljudi je moralo oditi, ker je bila dvorana tako nabita. Auditorij se je hitro spreminjal v javno tribuno. Publika je nastopajoče osebe imenovala kar s pravim imenom, saj ni bilo težko uganiti, kdo so, in da gre za Trboveljsko premogokopno družbo. — Cenzura je črtala nekatere scene, zlasti tisto o Orjunaših in reminiscenco na bosenskega komunističnega Allagiča, ki je ustrelil v Delnicah notranjega ministra Draškovića ter so ga zato obesili v Zagrebu. Današnji generaciji so ti dogodki že oddaljeni.

Po drugi predstavi je bila drama prepovedana, knjigo pa so v mariborskih knjigar. nah zaplenili. Dramo so potem prevedli na

KNJIGE IN LJUDJE

Njen dobri obraz

Med fotografskimi negativni imam tudi enega, ki je tako silko osvetljen, da se iz njega ne da izdelati fotografija. Toda ob posevni svetlobi s celuloida vendar odseva pozitivno sliko: za pisalno mizo sedi ob skodelici kave znani, dobri obraz pesnik Lili Novyjeve. Prav takšna je kot smo jo bili vajeni gledati v po vojnih letih v prostorih Društva slovenskih književnikov, kamor je iz dneva v dan prihajala ob opoldanskih urah popit svojo skavico in pokramljal s tem in onim, v vsakim, ki je hotel o umetnosti kaj povedati, ali kaj izvedeti o njej. Pa tudi za vsakdanje težave vsakega izmed nas ji ni bilo žal časa, zmerom je našla dobro besedo in kaj vzpodbudnega. Bila je vselej vesela, živahna, domiselna ter duševno in telesno čila, kljub letom, ki jih je verjetno že imela. Verjetno, pravim, kajti priznala jih ni nikdar. Zmerom je pravila, da je človek toliko mlad, kolikor se počuti, in tam kjer naj bi zapisala svojo rojstno letnico, je zmerom nasledila pako. In mi smo ji med objestranskim smehom iz leta v leto vsako leto voščili devetindesetletni rojstni dan. In če natančno pomislim, res ni bila nikdar stara. Rada je imela mlade ljudi, zanimali so jo njihovi problemi. Rada je govorila o poeziji mladih in

LILI NOVY

med njo in nami ni bilo čutiti razlik, ki jih ustvarjajo leta. Mirne duše se je zasedela z nami pozno v noč, oziroma pozno v jutro, opoldne pa je bila pri svoji kavici spet tako kot zmerom — zgovorna, živahna in vesela. In pripovedovala je spet o tem in onem in mnogokrat vpletala v pogovor Otona Zupančiča, ki ga je zelo cenila kot pesnika in kot prijatelja. Kadar je hotela povedati kaj posebno pomembnega, je zmerom začela z visokim, zadržanim, nekako svečanim glasom: »Veš, to je

pa takol Zupančič je enkrat rekel...« In ko je tako vsak dan povedala, kar je imela povedati tisti dan, in ko je v polurnih presledkih vrednosti tudi v resnici zaslužil. Pe- tence so namreč sila redke tako v svetovni kot v slovenski literaturi, vsaj tiste pri branju katerih pozabimo, da so ženske. Skoraj edinstveno pa je, da nekdo začne pisati v priučenem jeziku in to šele v svojih petdesetih letih, da si pridobi pesniško govorico tega jezika, in da odšla in se ni več vrnila. In se ne bo nikdar več. Ostal je le spomin nanjo in tiste papirnatke vrečke z njenimi stili.

Usoda ji ni naklonila, da bi videla delo svojih zadnjih dvajsetih let zbrano v knjigi, kljub temu da si je to zelo želela in upala doseči. Zbirka, ki jo je pripravljala dve poslednji leti svojega življenja, je izšla šele zdaj, od prvi obitnici njene smrti. Naslov »Obokje je izbrala pesnica sama. Knjiga je izšla pri DZS, uredil pa jo je Josip Vidmar, ki razen tehnege esaja o pesniški podobi avtorice navaja tudi nastanjanje, zbirke in obrazloži svoje razloge za dokončno ureditev. V je omenjenem esaju Josip Vidmar s tankim poslušom in podrobnim poznavanjem osebnosti nazorno prikazuje glavne komponente pesni, zbranih v tej knjigi. Ze samo to, da se

je za izdajo knjige tako prizadeto zavzel tako viden literarni kritik, daje zbirki mesto, ki ga po svoji vrednosti tudi v resnici zasluži. Petence so namreč sila redke tako v svetovni kot v slovenski literaturi, vsaj tiste pri branju katerih pozabimo, da so ženske. Skoraj edinstveno pa je, da nekdo začne pisati v priučenem jeziku in to šele v svojih petdesetih letih, da si pridobi pesniško govorico tega jezika, in da odšla in se ni več vrnila. In se ne bo nikdar več. Ostal je le spomin nanjo in tiste papirnatke vrečke z njenimi stili.

JANEZ MENART

VELIKI PREOBRAT

REAKCIJSKA POTNIŠKA LETALA SO POSTAVILA NA GLAVO VES LETALSKI PROMET

15.000 METROV VISOKO DRSI LETALO PO SVOJI POTI. ŠTIRJE MOGOČNI REAKCIJSKI MOTORJI POTISKAJO ORJAKA, KI IMA V SVOJEM ZAJETNEM TRUPU 130 POTNIŠKOV. IN VENDAR NI SLISATI V LETALU NOBENEGA TRUŠČA, LE ZUNAJ ZAVIJA ZRAK IN PISKAJO TURBINE, KI PUŠČAJO ZA SEBOJ ŠTIRI ZRAČNE CURKE POD PUŠČASTIMI KRILI IN JIH MEŠAJO S SAJAMI GORIVA V RAZBELJEM IZPUŠNI CEVI.

Se pred 35 leti, ko se je prvo letalo dvignilo od tal, ni dosegalo večje hitrosti kot kolesar, kadar malo močneje pritisne na pedala. Tisto letalo sta skonstruirala dva Američana, brata Wright in zelo težko bi rekli, da je kakorkoli podobno današnjim orjakom, ki kot zvok hitro drsijo skozi zrak. Lahko bi rekli, da je med njimi in tedanjimi prav takšna razlika kot med Neanderthalcem in današnjim človekom.

Ze pred dvajsetimi leti so dosegli hitrostno mejo letala z vijaki. Pri nekaj več kot 700 kilometrih je ta naprava odpovedala. Četudi so postajali motorji močnejši in močnejši, ni mogel vijak, ali kot mu tudi pravijo propeler, odriniti za seboj večjih količin zraka.

Ljudje pa so hoteli leteti hitreje in so zato iskali novih poti.

GENIALNO IN PRESENETLJIVO PREPOSTO

Res, kot vse velike tehnične rešitve, je tudi reakcijski motor sila preprost. Zdj nima nobenih nihajočih delov več kot nekak za konstruktorja neprijetni bati in olnice. Zdj teče zrak preprosto skozi in se pri tem le nekaj delov vrti. Curek izgorelih plinov povzroča močan potisk letala naprej. Sicer pa je bilo o tem tudi v našem tedniku že dovolj pisanega.

Reakcijski motorji so se v teh 20 letih dreceji spremenili, vendar je ostal princip popolnoma isti.

V potniškem prometu so se teh novih izdelkov dolgo časa otepli, vendar je zdaj ta motor dokončno zmagal. V potniškem prometu je nastal velik preobrat, ki je posegel mnogo globlje, kot si lahko predstavljamo.

Kaj pomeni reakcijsko potniško letalo, nam bo najbolje povedalo nekaj časov za polje med mest. Pot med Parizom in New Yorkom opravi reakcijsko letalo v 7 urah. Polet od Pariza do Tokia čez severni tečaj

IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE NAM POROČAJO

Ugotovili so, da se je pri novorojenčku najboljše lotiti operacije v prvih treh dneh življenja. Mlašji je novorojenček, manj nevarnosti, se obeta pri operaciji, zakaj takoj po porodu je dojenček odlično prehranjen, ima zadostno količino hormonov in podedovanih protiteles, ki krožijo po krvi še prve tri dni življenja. Razen tega je novorojenček tudi mnogo manj občutljiv za bolečino, potrebuje torej manj uspavalnih sredstev in se hitreje pozdravi. Če pa ta čas treh dni zamudimo, priporočajo prvo operacijo šele, ko je novorojenček star štirinajst dni.

V ZDA so pričeli obravnavati nesreče kot epidemijo, saj zahtevajo pri ljudeh od enega do petinadeset let starosti več življenj kot vse ostale bolezni. Za mladostnike tja do petnajstega leta so glavni vzrok smrti — približno eno tretjino izmed nesreč — avtomobili. Pri moških je več smrtnih nesreč kot pri ženskah, pri poročenih manj kot pri samskih, ne glede na starost. Največ usodnih nesreč pa je pri ločencih, ki jim sledijo takoj odloveni. Vsako leto zahtevajo v ZDA avtomobilske nesreče požari, eksplozije, poplave in zastrupitve približno sto tisoč človeških življenj. Od tega jih odpade na avtomobile vsega skupaj okoli štirideset tisoč in na zastrupitve dva tisoč šest sto. Statistika je iz leta 1956.

Komar ne napada svojo žrtev brez pomisleka, zakaj zdaj so ugotovili, da si jo izbere po tem, kako predmet njegovega napada diha in koliko toplote izdajava njegovo telo. Zelo verjetno je, da so suhi za komarje večja slabiča kot debeluh. Zakaj, ne vedo, vendar sklepajo, da je temu vzrok višja osnovna izraba v telesnem tkivu pri suhih. Ta se kaže namreč v kemičnih sestavinah izdihov in v količini toplote, ki jo telo izdajava.

Cepprav komar dobro vidi, se pri iskanju plena ne zanima na svoje oči, marveč na toplotni detektor na prednjem paru nog, ki že na večjo oddaljenost zasledi »toplo« žrtev.

Indijski statistiki svarijo, da lahko pripelje nemehno naraščanje indijskega prebivalstva v najkrajšem času do ekonomske katastrofe. Če se bo prebivalstvo večalo z današnjim tempom in če se bo smrtnost — kar je pričakovati — zmanjšala, bo imela Indija leta 1986 skoraj osem sto milijonov prebivalcev. To bi bil sicer skrajni primer, skoraj gotovo pa je, da bo do tistega leta imela Indija najmanj 600 milijonov ljudi, na kar je pripravljeno tudi indijsko gospodarstvo, ki namerava s petletnimi načrti dvigniti zaostlost dežele in razširiti produktivna človeška leta na dobo od 15.—65. leta starosti.

to je okoli 11.000 kilometrov — je zadeva 12 ur. Ze od leta 1960 pa moramo računati, da bomo lahko dosegli iz kateregakoli dela naše zemlje katerikoli kraj v času, ki ga bomo brez težav izkoristili ob koncu tedna, se pravi, čez nedeljo. Nekateri potniške letalske družbe že uganjajo reklamo za krožne polete okoli Zemlje za ceno približno 100.000 dinarjev.

Te cene nas še posebno presenečajo, če pomislimo, da stane reakcijsko potniško letalo dve milijardi dinarjev. Če pa primerjamo njegove sposobnosti z dosedanjimi letali, vemo, v katerem grmu tiči zajec. Včasih je letalo je lahko v oceanskem poletu na leto prepelalo natanko polovico toliko potnikov, kot jih danes reakcijsko letalo. Ne le, da nosi zdaj več potnikov, zaradi večje hitrosti lahko tudi večkrat opravi svojo pot.

Glavni razlog, ki govori v prid reakcijskim potniškim letalom, ni le njihova hitrost, marveč tudi mnogo večja povprečna višina med poletom. Da je vijak odpovedal, je razumljivo. Predstavljal je si samo lajški vijak. Tudi ta v vodi dobro grabi, brz ko ga na spustiš na zrak, teče na prazno. Podobno je tudi z letalskim vijakom v velikih višinah.

Polet v večjih višinah nudi dve prednosti. Redkejši zrak zmanjšuje zračni odpor, ki a mora letalo premagati, razen tega pa tudi nizke temperature — približno 80 stopinj Celzija pod ničlo — blažijo učinek trenja zraka, ki je pri visokih hitrostih posebno pereč in je zato letalo izpostavljeno v mrazu manjšim nevarnostim kot pa v razmeroma toplih zračnih plasteh v bližini zemeljske površine.

NEREŠENI PROBLEM: ŠUM

Vendar reakcijski motor ne pomeni le prednosti. Marsikdaj je še rrd oreh, kar potrjuje cela vrsta začetnih neuspehov z reakcijskimi potniškimi letali, vendar so te nevarnosti v glavnem le vprašanje materiala. Velike temperaturne razlike med bližino zemlje in višinami nad 10.000 metrov pa še dodatno vplivajo na kovino, ki postane v določenem času utrujena in prične nevidno, toda nevarno pokati. Nove zlitine in nove varilne metode bodo te nevarnosti popolnoma odpravile.

Mnogo nevarnejši pa so drugi, na prvi pogled nevažni faktorji.

Vemo, da reakcijsko letalo zlasti pri vzletu ustvarja strahoten trušč. Poizkusi, kako to preprečiti, so prav tako stari kot

sam reakcijski motor in do zdaj kažejo, da vsako zmanjšanje trušča pomeni hkrati tudi nujno zmanjšanje moči motorja. Ali smemo brez nadaljnjega modernega človeka izpostaviti vedno hujšemu trušču, ki lahko, kot so ugotovili strokovnjaki, povzroči težje živčne okvare. Zlasti raziskave v bližini velikih letališč so ugotovile, da je prebivalstvo zdravstveno izpostavljeno prav zaradi neprijetnega trušča. Celo živalim je trušč prehud in pri kravač so opazili zmanjšanje mlečnosti. Se zdaleč ni mogoče predvideti, kdaj bodo tudi ta problem uspešno rešili.

KAJ PA LETALIŠČA

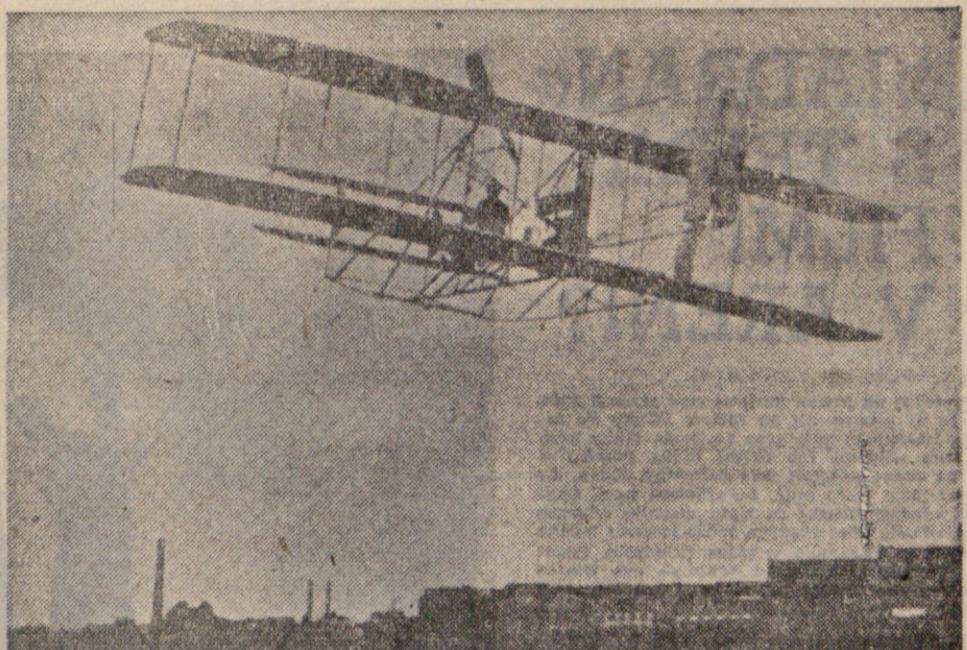
Se pa še druge težave. Za vzlet in pristanek tudi največjih potniških letal s propelerji zadostuje približno 2800 metrov dolgo betonsko vzletišče. Pri reakcijskih motorjih moramo to razdaljo povečati na najmanj 3300 metrov, ker motor razvije za vzlet potrebno moč šele pri precej visoki hitrosti.

Drugi problem v prometu je ta, da morajo letala, ki pridejo v bližino letališča, čimprej pristati, da ne čakajo na vrstni red pristanka, kot je danes navada na velikih letališčih, ker je tako čakanje v zraku zaradi velike porabe goriva izredno drago.

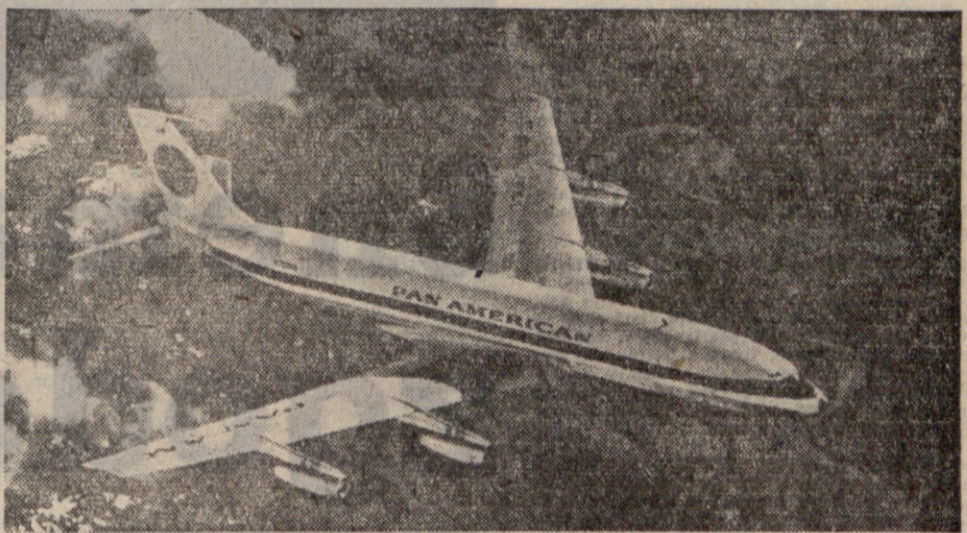
Vse dosedanje radarske postaje, ki so imele običajno doseg okoli 100 km, ne zadostujejo več, ker to razdaljo reakcijsko letalo preleti že v slabih 7 minutah, kar je prekratke čas, da bi sprejelo vse potrebne napotke za pristanek.

Vsi ti problemi seveda niso nepremagljivi, zahtevajo pa svoj čas, zakaj še včasih letališča na velikih preobrat niso bila pripravljena. Samo za primer modernega letališča v reakcijskem prometu, naj bi bilo nujno potrebno letališče Idelville, ki so ga gradili ozirajoč se na zahteve sodobnega prometa in povsem zadošča tudi v reakcijskem prometu. Točno prilaganje predpisom lahko občutno izboljša problem čakanja na letališču in s tem zmanjšajo že tako velike stroške. Za urejanje tega prometa pa bodo nujno potrebne radarske postaje, ki imajo doseg najmanj 220 kilometrov. Na nekaterih letališčih v Evropi so v zadnjem letu take radarske naprave že postavili.

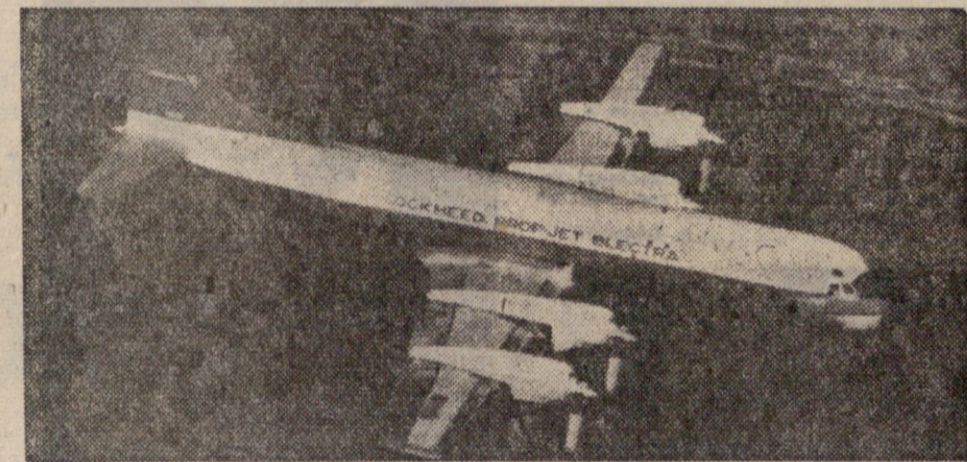
In tako se danes dogaja, da doseže 135 potnikov v 25 minutah višino 13.000 metrov, nato pa odleti s hitrostjo 1000 kilometrov svojim do nekaj tisoč kilometrov oddaljenim ciljem nasproti. Hkrati pa se okoli letališč v istih trenutkih prebujajo na tisoče ljudi, si maši ušesa, otroci jokajo in živali drhtijo od strahu, dokler veliki kovinski ptič s svojim truščem ne izgine na daljnem obzorju. Veliko odkritje kaže v tem svojo slabost, vendar se cela vojska znanstvenikov, konstruktorjev in prometnih strokovnjakov zagrizeno trudi, da bi se nad tem novim dosežkom človeških rok nihče več ne razburjal.

SE PRED PETDESETIMI LETI SO LJUDEJE LETALI NA TAKSNIH POŠASTIH. MENDA NI TEHNIČNEGA SREDSTVA, KI BI SE HITREJE IN POPOLNEJE RAZVILO.

MED REAKCIJSKIMI POTNIŠKIMI LETALI JE MENDA DO DANES SE NAJBOLJŠI DOUGLASOV DC-8, KI SO GA PRICELI AMERICANI ZE SERBIJSKO IZDELOVATI.

LOCKHEEDOVA «ELECTRA» IMA ŠTIRI REAKCIJSKE MOTORJE, KI POGANJAJO VIJAKE, S TEM SICER NE MOREMO DOSEČI TOLIKŠNJIH HITROSTI KOT Z NAVADNIMI REAKCIJSKIMI MOTORJI, PORABIJO PA MANJ GORIVA.

PRAVZAPRAV NI NIC ČUDNEGA, DA SO SE V PREJŠNJEM STOLETJU NEKATERI NARAVOSLOVCI IMELI VELIKE ČLOVEKU PODOBNE OPICE ZA GOZDNE LJUDE.

Ce danes najdemo okamenelo opico, se razen nekaj strokovnjakov komaj še kao razburi. L. 1828 pa je bilo drugače: če bi bila opica iz prejšnjega zemeljskega razdobja, bi podrla ves nauk o katastrofah.

Junak dogodka, ki ga bomo opisali, se gotovo ni zavedal teh posledic, saj se tudi sicer ni ukvarjal s teoretičnim umovanjem prazgodovinskih in zooloških vprašanj. Njegovega imena ne poznamo. Vemo samo, da je bil bavarski vojak iz Landshuta, ki je spremljal vitezsbachovskega kneza Otomona po kronanju za grškega kralja v Atenah. Ta vojskac iz Landshuta je kot dober področnik izpolnjeval tam svoje dolžnosti, patroliral in stražil, učil grška dekleta in bavarske oblačaje in doživel marsikatero nevarno pustolovščino, kakršna pač doživlja vojak v tujni. Med poukom na dverišču atenskega gradu so nje mu in njegovim tovarišem ubijali izobraženi podastnikla in privravniki za ljudskoslovske učitelje v glavo Helade in Hezioda. Pripovedovali so jim o Zeusu in Apolonu, o vrazji babinici Heleni, Agamemnonu in Odiseju, o vseh mogočih krvavih bitkah in junaških dejanjih. Kralj Otto jo

bil namreč poznavalec grške zgodovine in je zahteval, da natančno poudči njegove fante, v kakšni drželi so.

Preprostim vojakom iz Münchena in Rosenheima, Straublinga in dežele ob vznožju Alp je brnelo po glavi. Vendar je večina pozabila staro Helado pri novogrškem vinu iz posušenega grozolja in pri novogrških ženskah. Nekaj pa jih je vzele to, o čemer sta peia Homer in Heziod, za čisto zlato. Kot schillernanci v duhovni predniki so začeli, kolikor jim je dopustila stusba, iskati sledove iz časov lepe Afroditine in še lepše Helene. Med njimi je bil tudi junak naše zgodbe.

Na obhodni straži je prišel l. 1828 s tovarišem v bližino atenskega gnezda Pikermi. Tam sta v izsušeni struji potoka nenadoma odkrila nekaj preperelih kosti. V njihovih mozgovnih cevah so se lesketali dvolumeni kristali. Bil so podobni diamantom. Našega Bavarca je stvar zanimala. Morda je bilo tu nekaj pokopališče, kjer so bili pokopani junaki stare Helade, ali celo boljše, divje zbirašče junakov, polno zakladov in dragih kamnov, kot ga je tako na dolgo

PIKERMIJSKA OPICA

Naš odiomek je iz nove knjige, ki jo je izdala Državna založba Slovenije, »Iskal sem Adama«. Avtor Herbert Wendt je delo podnaslovil kot znanstveni roman — povsem točno. Zgodba o tem, kako so ljudje iskali sliko — našim davnim pradtikih, se bere bolj zanimivo kot najbolj napet roman. Nič čudnega, saj je ta roman resničen in v tem je tudi njegova velika vrednost. Knjigo je poslovenil Marjan Bregant.

In Hroko opisal Homer. Navdušili je še tovariša, da je izdiril nož in začel kopati.

Uspeh je bil presenetljiv. »O, gromska strela!« je nenadoma zavpil radovedne iz Landshuta in strmel v gomijo mrtvaških glav in okostnjakov, ki sta jih še po nekaj vvodih spravila iz zemlje in so zdaj ležali vsevprek. Radovedno je segel po lobanji in jo ogledoval. Bila je sicer malo majhna — toda mogoče jo je tako skrčilo vroče grško sonce. Odpi je telečnjak, da bi jo spravil.

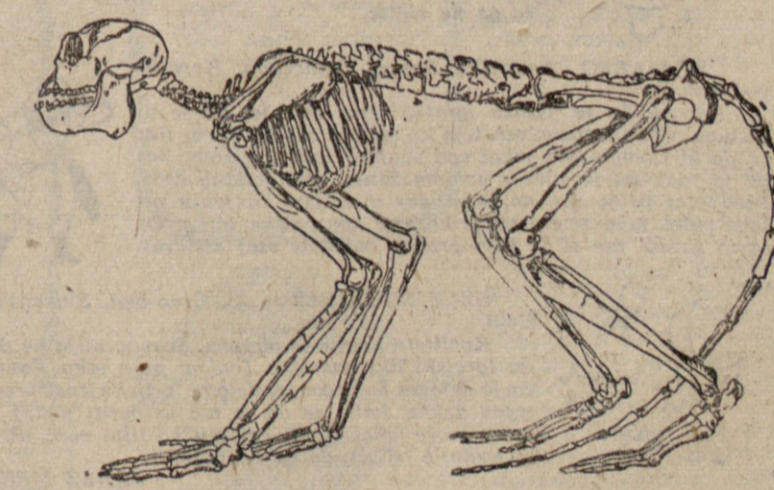
»Nikar!« ga je posvaril tovariš in menil, pokopališče je pokopališče, pa naj počiva na njem Ahil ali pa Aiois Moosbacher. Najbolje je, da pustiš človek take stvari pri miru.

Vendar si je zvedel Bavarec v domišljavi, da ni bil pripravljen pripovedovati doma o helenskih bojevnikih. Veseli se je, da bo mogoč pomoliti bratu Wastiu in sosedu Hlasiu pod nos koščeni dokaz. Odločno je spravil rečečo se mrtvaško lobanjo med brato, se se enkrat ozri po kipu kosti, pohral, kar je imel za diamante in ukazal: »Grevali!

torej vojskaca, da je prespal svojo pljanost in oddal glavo junaka in »diamante« nadrejeni oblasti. Odiotetev je prišla naslednje dni; pri zaplenjenih kosteh ne gre za človeške ne za pasje kosti, za vianante pa še celo ne. Lobanja je brez dvoma živalska in jo bodo še posebej preiskali. Schillermannov predhodnik je mogel mirno nadaljevati potovanje proti Landshutu seveda brez pikermijskih odpadkov. Ti pa se romali še skozi mnogo rok; spis »skrunitev mrlja v Atiki« je bilo treba pač zaključiti z jasno in zadovoljujočo opazko. Tako je najdba končno prišla v roke münchenskega profesorja Wagnerja. Pokazalo se je, da je mož iz Landshuta odkril okamenelo opico, ki se ni dosti razlikovala od današnjih zelenih morskich mačk.

Mnogo let pozneje je potoval na najdišče francoski paleontolog Alvert Gaudry, ki je tam v resnici zadel na pokopališče, seveda na pokopališče, kjer ni bilo človeških okostij, ampak kosti nenehkih živalskih vrst iz zgodnjega terciara. Med njimi je bilo še mnogo drugih opic. Danes se imenuje pikermijska lobanja »mesopithecus pentelicus« in pripada eni najvažnejših skupin izumrlih opic, iz katere so najbrž izšle vse opičje vrste starega sveta.

Dejstva niso dala prav Cuvierovim duhovnim dedičem; ze terciar, doba dinoterjev in orjaskih lenivcev, je poznal opice, ki so bile močno podobne današnjim. V Franciji so bili toliko previdni, da niso naredili iz tega prehitrih zaključkov. V Angliji pa so se zdaj že vneto posvetili iskanju človeka iz ledene dobe. Prvi sledovi, ki so jih ugotovili Lyell in njegovi učenci, pa so vodili prav v Francijo, ki se tako dolgo ni hotela ničesar vedeti o Adamu.

PIKERMIJSKA OPICA — OKOSTJE «MESOPITHECUS PENTELICUS».

»JADRAN« S TREMI FILMI V ARENI?

Vprašaj na koncu nastova smo zapisali zato, ker se ni gotovo, ali bo režiser Stiglic do začetka letošnjega puljskega festivala lahko končal film »Zločin« (po drami Ivana Potrča) — ker ga začne snemati šele prihodnji teden. Če mu bo torej sreča mila, bo »Zločin« tretji kandidat »Jadran filma« za zlato medaljo »Arenapoleg« »Vlaka brez voznega reda« (režiser Veljko Bulajić) in »Razpoke v raju« (Vladimir Pogačnik). Vendar začnimo od kraja — evo novice iz tako imenovanega zagrebškega filmskega življenja:

• Direktor »Jadran filma« IVO VRHOVEC se pravkar muči v Hollywoodu kot gost Akademije za filmsko umetnost in znanost. 6. aprila je prisostvoval svečani podelitvi Oscarjev, ker je bil film »Cesta dolga leto dni« kandidat za to najvišjo filmsko nagrado in ga je tamkajšnje Združenje tujih novinarjev nagradilo z »Zlatim globusom«.

• Delegacija, ki bo letos zastopala jugoslovansko kinematografijo na XII. filmskem festivalu v Cannesu, se pripravila za odhod. Vodja delegacije bo Ivo Vrbovec, ko se bo na povratku iz ZDA ustavil v Franciji. Drugi člani so: režiser Veljko Bulajić in igralci Olivera Marković, Lia Rho Barbieri, Inge Ilin, Ivo Pažer in Milan Milošević. Po predstavi »Vlaka brez voznega reda« se bodo predstavili canneskemu občinstvu.

• V ateljejih na Salati snema VLADIMIR POGAČNIK svoj novi igrani film »Razpoke v raju« po scenariju Milana Tuturova. Film pripoveduje o sodobni, ali če hočete stari temi — zakonu. Težo zgodbe nosi pet igralcev: Ljubica Zalepugin, Milan Puzić, Tatjana Beljakova, Severin Bjelić in Antun Vrdoljak. Konec aprila se bo ekipa odpravila v Beograd, kjer jo čakajo še notranji posnetki. Računajo, da bo tonska kopija gotova do 15. julija.

• Režiser FRANCE STIGLIC je napisal snemalno knjigo za igrani film »Zločin«. Pravi, da bo direktor fotografije slovenski snemalec Marinček. Scenarij: Ivan Potrč in Jože Gale.

• »Jadran« pripravlja tudi kratkometražni film o dogodkih 27. marca, ki ga bo režiral FADIL HADŽIĆ; film bo posvečen 40-letnici KPJ.

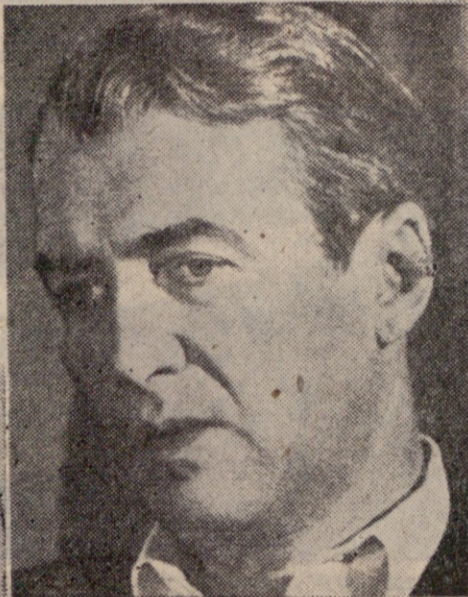
• FEDOR HANŽEKOVIĆ piše z akademikom prof. Bogdanom scenarij za svoj prihodnji film o kmečkih punih. Dejal je, da je letos »leto scenarijev«. Film bo v harvah in enem od scop sistemov. Snemanje se bo v najboljšem primeru začelo 1960.

• Avgusta bo MATE RELJA začel snemati svoj prvi igrani film »Kota 90«. Ze sedaj govore, da bo VELJKO BULAJIĆ spet segel po domači — sodobni temi.

P. Homovec.

Snemalno geslo: zgodovina ZKJ

ALFRED HITCHCOCK

Je te dni obiskal Evropo, baje samo z namenom, da bi si oddahnil po svojih zidanih kriminalki »Vertigo«, ki nam kaže Jamesa Stewarta v vlogi nekdanjega policista iz San Franciska in Kim Novak v dvojni vlogi kot njegovo partnerico. Naslov »Vertigo« (Vrtoglavica) izdaja, da gre za bolezensko vrtoglavico glavnega junaka, ki postane vaba na trnku zločina. Ime Hitchcock samo pa je porok, da našim živcem tudi tokrat ne bo prizanešeno.

Zgoraj Jimmy Stewart v okviru nove Hitchcockove natezalne živce — levo pa, ko reši nesrečno Kim iz valov pod Mostom zlatih vrat.

Letošnji proizvodnji dokumentarnih filmov obeh slovenskih proizvodni podjetij je dala močan poudarek proslava štirih desetletij vztrajne borbe Komunistične partije za nov družbeni red v naši državi. Sedem filmov bo počastilo to veliko obletnico.

Iz sodelovanja pesnika Mateja Bora, skladatelja Blaža Arnič in režiserja Dušana Povha je pri Viba-filmu že nastal prvi dokumentarni film. Za barvni film »TRILJE SPOMENIKI« je Viba-film tudi dobil posebno nagrado ZIS. Po tem uspešnem začetku pa podjetje pripravlja še štiri filme s tematiko iz boja KPJ.

»BORIS KIDRIČ« bo filmski spomenik človeku, ki je s svojim življenjem in delom, pa tudi smrtjo postal simbol velikega požrtvovalnega boja KP za pravice delovnega ljudstva. Pri izboru gradiva, ki so ga dopolnili s svojimi spomini tudi žena velikega revolucionarja in njegovi soborci iz CK, sta sodelovala Dušan Biber in Franček Saje; Krsto Škanta pa bo predvidoma zrežiral ta 800 metrov dolgi dokumentarni film do puljskega festivala.

Režiser mlajšega rodu Vojko Duletič že dokončuje po svojem scenariju kratkometražni film v kinoskopski tehniki »CAS SMRTI IN ŽIVLJENJA«. To bo alegorična podoba naporne poti k zmagi, ki je bila polna trpljenja, odpovedi in žrtev.

Štirideset let borbe KP obsega tudi petnajst poveljnih let nič manjšega boja za ostvareitev novega družbenega reda, za napredek, za delovne uspehe, predvsem pa za lik novega človeka v socialistični družbi. V njem pa je zlasti pomembna pomoč in skrb naše skupnosti za vsakega posameznika. Ta socialna tema, pomoč ogroženim državljanom, ki so potrebni posebne skrbi socialistične skupnosti, je tudi vsebina dokumentarnega filma »PATRONAŽNA SESTRA«.

ki ga bo po scenariju Bogdana Pogačnika pripravil do festivala režiser Jože Pogačnik.

Jože Pogačnik bo zrežiral, prav tako do puljskega festivala, še dokumentarni film »ARABISSIMA«. Film, za katerega je pripravil scenarij Mirče Sušmelj, pripoveduje o rabskem taborišču in njegovih žrtvah.

»RDEČE REPUBLIKE« je delovni naslov dokumentarnega filma Triglav-filma, za katerega je ob sodelovanju strokovnjakov pripravil scenarij Vladimir Koh. Režiser Sintič bo v njem zajel besneče vrenje delavstva in vojakov pa letu 1917. Upori slovenskih vojakov, delavske republike, demonstracije in štrajki, iz katerih so komunisti izšli v strnjene vrstah nove delavske partije, to je vsebina tega filma, ki bo ob kongresu Zveze komunistov Slovenije prišel v naše kinematografe.

Bogdan Pogačnik je napisal tudi scenarij za drugi dokumentarni film Triglav-filma, ki predvidoma v režiji Dušana Povha pripoveduje o poveljnih delovnih uspehih v Sloveniji. To bo panorama preporeda naše republike v zadnjem desetletju.

Ze ta bežen pregled tematike slovenskih dokumentarnih filmov, posvečenih štiridesetletnici partije, kaže, da bodo ustvarjalci prikazali skoraj vsa važnejša obdobja njegove uspešnega boja. Sliko bodo dopolnili tudi celovečerni umetniški filmi obeh produkcij, ki posredno prikazujejo razna, zlasti novejša obdobja naše zgodovine.

Prvi slovenski film v kinoskopu: v proslavo 40-letnice KPJ snema Viba film v režiji Vojka Duletiča kratak igrani film »CAS SMRTI IN ŽIVLJENJA«. SIKA kaže streljanje talcev iz začetnega prizora filmske poeme. Vsi nastopajoči so prvič pred filmsko kamero — med njimi tudi gledališka igralka Anka Cigoj.

FILMI ki jih bomo gledali

»KRİK« — italijanski film nagrajen s prvo nagrado na festivalu v Locarnu 1957
Proizvodnja: SPA Cinematografica
Režija: Michelangelo Antonioni
Igrajo: Steve Cochran, Alida Valli, Betsy Blair

Alida Valli

Italijanski film »Krik« bo našo javnost prvič seznanil z režiserjem Antonionijem. Na raznih festivalih po svetu je bil doslej nagrajen skoraj vsak njegov film. Smatrajo ga za najboljši konsekventnega umetnika-stilista, poleg Francoza Roberta Bressona morda celo za najboljši radikalnega formalista vse svetovne proizvodnje. Podobno kot številni drugi italijanski filmski ustvarjalci je tudi Antonioni prišel k filmu od filmske kritike; začel je pri malem provinčialnem listu v Ferrari, kjer se je bil L. 1913 tudi rodil, zatem je šel v Rim in kot asistent Marcela Carnea v Parizu, dokler ni leta 1943 debutiral v režiji z dokumentarnim filmom »Ljudje z reke Pade«. Dokumentarne lastnosti ima vse, kar je kasneje ustvaril tudi na področju igranega filma («Kronika neke ljubezni» — 1950 in morda njegov najbolj znan film »Priateljice« — 1955), in prav v svojem zadnjem filmu »Krik« se je spet povrnil v okolje svojih prvih dokumentarnih filmov. Antonioni išče stil kronike; neče nič drugega kot stvarno poročilo, hladno in neprizadeto. Njegov film nima v sebi upanja, ki je značilno za de Sine filme; svet, ki ga prikazuje, je brez sonca, njegovi ljudje so obsodeni na osamljenost in vse jim spodleti, obzora pa so prekrita z zimsko meglo. »Krik« Antonionijev najpomembnejši dosežek, se začne in konča z istim prizorom: Irma odpre usta, da bi Aldu, ki stoji na visokem tovarniškem stolpu, nekaj zaklicala — na začetku, da bi mu povedala, da se morata ločiti, na koncu pa se izvirje iz njenih ust krik groze, ko se je bil vrzel s stolpa. Kar Antonioni pripoveduje medtem, je spet kronika neke ljubezni, ki se ni izpolnila. Izgube ljubezni Aldo ne more prebrati in ko ga hrepenenje po daljšem tavanju naokoli spet prižene domov, sreča Irma z otrokom v naročju, z otrokom, ki ni njegov. Tako se lahko še utreže k nogam svoje ljubljene — toda le kot razbito truplo. S. J.

Ne gubite časa
ob vsaki priliki
le z našo kremo

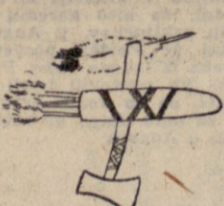
GRAND HOTEL

Samo starejšim gledalcem pomenijo imena iz prve vrzije tega filma doživeti: Greta Garbo kot plesalka Gruzinskaja, zdaj že pokojni Wallace Berry, John Barrymore, Joan Crawford, Lionel Barrymore... Leta 1932 je bil ta film izreden uspeh. V drugi, letošnji verziji, ki jo v Berlinu režira sin velikega režiserja Maxa Reinhardta Gottfried, nastopajo novi obrazi z zvanečimi imeni: Michele Morgan, plesalka; Sonja Ziemann, strojepešica; Heinz Rühmann, bolni knjigovodja; O. W. Fischer, baron Gaigern. — Menijo, da bo to najdražji nemški film leta: predračun dva milijona mark.

ROMAN VICKI BAUMOVE »LJUDJE V HOTELU« V NOVI FILMSKI PODOBI: DVA OBRAZA, KI STA SI NENADOMA CELO PODOBNA — GRETA GARBO 1932 IN MICHELE MORGAN 1959 V ISTI VLOGI.

KINO + TELEGRAMI +

DAVY CROCKETT. Ameriški. Barvni. Hrvaški podnaslovi. Film je v bistvu precej veran, a tudi precej neenoten prikaz življenjske poti ameriškega protindijanskega borca iz časov naseljeniškega prodiranja na zapad, poslanca in narodnega junaka, ki je padel v Teksasem uporu proti Mehiki. Film nekoliko zmedenih pojmov. Nobene škode, če ga ne vidite.

OSVAJALEC. Ameriški. Barvni. Kinoskop. Hrvaški podnaslovi. Rež je, da je glavna igralka lepa. Res je, da je to zasluga njene matere, medtem ko lastnih zaslug nima. Res je, da bi Džingis-kan jokal nad svojim življenjepisom. Res pa je tudi, da je film v svojem žanru zelo solidno delo. Predvsem pa je res, da še nikdar v svojem življenju nisem videl tako imenitno prikazane konjeniške bitke. Ze samo zaradi nje si je film vredno ogledati vsaj dvakrat.

BELE NOCI. Italijanski. Crno-beli. Slovenski podnaslovi. Kvaliteta kopije je obupna. Scenografija ne dosti boljša. Igralski liki imenitni. Dialogi prav tako. Sama zgodba pa je deloma dolgočasna, deloma prifrknjena, predvsem pa jasen dokaz, kako se da iz nič ustvariti nekaj. Gledalec se ne more odločiti, ali naj mu bo film všeč, ali ne. Zato se slednjič odloči, da ga bo pozabil.

JANEZ MENART

Milijoni za šampione

V Evropi največ zasluži italijanski kolesarski »asa« Ercole Baldini

Znano je, da najznamenitejši profesionalni športniki sveta zaslužijo veličanske vsote denarja. Le malo kdaj pa je moč dobiti povsem točne podatke o njihovih dohodkih. Tudi oni morajo namreč plačevati davke in zato javno govoriti o denarju le tedaj ko je to neogibno potrebno ali — kadar to koristi njihovi propagandi.

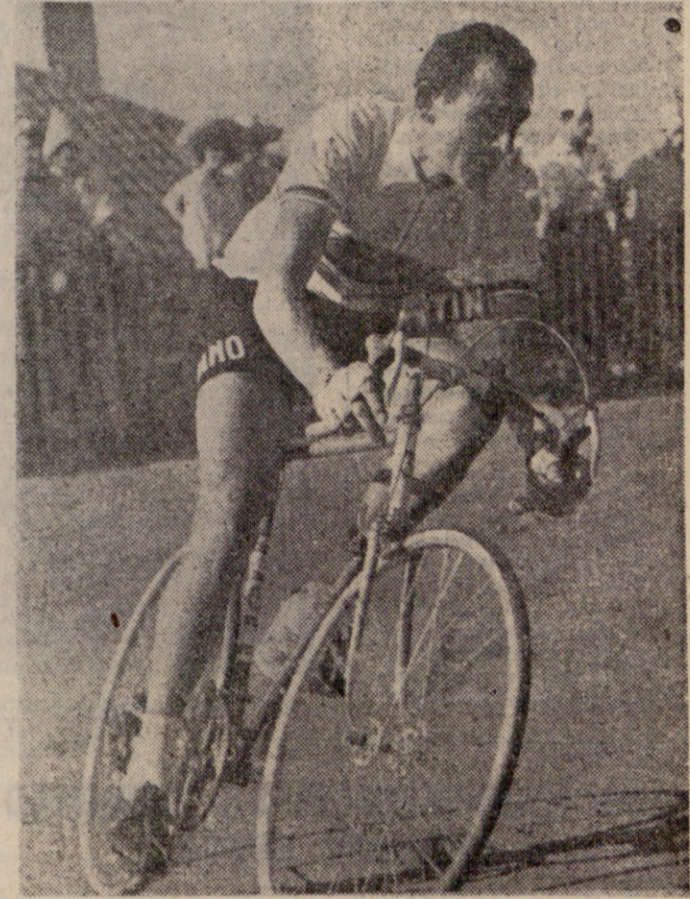
Po splošnem mnenju imajo najvišje dohodek ameriški profesionalni športniki. Kljub Coplju in Bartaliju je 26-letni Baldini gotovo najboljši kolesar, kar jih je imela Italija doslej. Če je že kot amater rušil rekorde v klasični vožnji na eno uro, tedaj je to pač najboljšje spričevalo. Tudi njegova vsestranost je presenetljiva. Kot amater je bil svetovni prvak v zasledovalni vožnji, na olimpijski zmagovalec (v Melbourneu) na cesti. Med profesionalci si je v petih dveh sezonah nastopanja dosegel že približno vse najpomembnejše lovorike, med njimi rožnato, majico italijanskega »Gira« in mavričasto majico svetovnega prvaka na cesti.

Najprej nekaj besed o njegovih športni poti. Kljub Coplju in Bartaliju je 26-letni Baldini gotovo najboljši kolesar, kar jih je imela Italija doslej. Če je že kot amater rušil rekorde v klasični vožnji na eno uro, tedaj je to pač najboljšje spričevalo. Tudi njegova vsestranost je presenetljiva. Kot amater je bil svetovni prvak v zasledovalni vožnji, na olimpijski zmagovalec (v Melbourneu) na cesti. Med profesionalci si je v petih dveh sezonah nastopanja dosegel že približno vse najpomembnejše lovorike, med njimi rožnato, majico italijanskega »Gira« in mavričasto majico svetovnega prvaka na cesti.

In sedaj k denarju. Ko je mladi Ercole še pred nekaj leti pomagal očetu na majhnih kmetijah pri Forliju, si pač še ni mogel misliti, da bo njegov znoj, prelit na cestah, še kdaj odtehtaval v zlatu. In vendar! Ta veličanski skok je hkrati fantastičen in zaskrbljujoč. Kaj namreč vse tesneje povezovalo športa z denarjem in športnega hotenja s kontom v banki. Sicer pa; Baldini je pred kratkim zamenjal tvrdo Legnano za moštvo Ignisa. Tako je prišel med športnike, ki jih kontrolira in finansira elektroindustrijski velepodjetnik Borghi. Le-ta je dal za svoje varovanje (mimo kolesarjevega imena) še boksaške in košarkarske zgraditve v Comeriu najmodernejšo športno napravo. Baldini je z Borghijem podpisal triletno pogodbo. Le-ta mu zagotavlja v tem času 75 milijonov lir stalnega zaslужka. To pa seveda še ni vse. Baldini dobiva za vsak nastop še posebne honorarje. Za nedavno dirko Paris-Nizza-Rim so mu ponudili 4 milijone lir, pa je moral odkloniti zaradi operacije glečca. Startne premije za manjše dirke so seveda neznatnejše, znašajo pa tudi za nastope na dirkališču še zmeraj 100-300.000 lir. In tudi to še ni vse. K tem dohodkom je treba namreč prišteti še nagrade na dirkah, najrazličnejše oglasne tanieme (Baldini je na primer prodaj svoje ime za reklamo nekaterih tekstilnih proizvodov, neke mlečne čokolade in sadnega soka) in drugo. Naploh računajo, da zasluži Baldini mmo stalnega Borghijevega prispevka mesečno še kakih 5 milijonov lir.

Seveda pa je to samo, ena stran kolajne. Vsi ti Baldinijevi milijoni so samo »muha« — enodnevnica. Ta kolesar (in vsak drug profesionalni športnik) bo dobro zaslužil samo, ko bo na višku moči. Ljudje terjajo od takega šampiona zmeraj novih uspehov. In ker je tudi Baldini samo človek, mora v lastnem interesu včasih ubrati prav nešportne poti. Pri tem je treba na prvem mestu omeniti nenastopanje na nekaterih velikih dirkah. Baldini se je po lanski zmagi na »Giru« na primer izognil srečanju z najhujšimi tekmeči Anquetilom, Ri-

vierom in Courru na »Touru« in se je priglasiš šele na startu dirke za svetovno prvenstvo. Tudi Borghijev utimatum organizatorjem »Toura« (namesto državnih reprezentanc bi naj nastopala moštva tvrdki, kakor na »Giru«) je samo ena izmed taktičnih potez — voda na Borghijev in Baldinijev mlin. In komentar k vsemu temu: lepši, koristnejši, zabavnejši in privlačnejši je pač šport, ki ga ne vlada — denar.

ZACELO SE JE XIV. KOŠARKARSKO PRVENSTVO JUGOSLAVIJE

DVA FAVORITA

Jugoslovanski košarkarji so se v soboto štirinajstič pognali v državno prvenstvo. Državno prvenstvo! Od 1946 — 1955 izključna domena Crvene zvezde, 10 krat so beograjski študenti premočno osvajali najvišjo lovoriko. Toda v tem času so jim vendar zrastle enakovredni nasprotniki, ki so potem — v sezoni 1956 — izvedli odločilni udar. Crvena zvezda se je morala zadovoljiti s četrim mestom.

Po objektivnih pogojih njihovih najhujših tekmecev iz Beograda, ki vendar igrajo tekme z nevarnimi mestnimi rivali praktično zmeraj doma in imajo v svojih vrstah fantastičnega realizatorja Koruča — ne!

vali izide pred zaključnimi sodnikovi žvižgi. Povsem negotovo je, kateri čimetej bodo nasledel najvažnejši. Gotovo je le eno: državno prvenstvo košarkarsko in vsa druga je moč dobiti samo s skrajno voljo in požrtvovalnostjo celotnega kolektiva.

Za pokal evropskih nogometnih prvakov REAL PRED ČETRTO ZMAGO?

Letošnje tekmovalje za pokal evropskih nogometnih prvakov je sedaj v zaključni fazi. Znani so polfinalisti in znano je priporočilo finala. V polfinalu sta francoski prvak Reims in švicarski šampion Young Boys še odigrala prvo tekmo. Prednost 1:0 iz Berna Švicarjem verjetno ne bo zadostovala za plasma v

finale. Ker je v španskem derbiju madridskih tekmecev Real in Atletico favorit Real, utegne stadion Neckar v Stuttgartu 3. junija doživeti reprizo prvega finala iz leta 1956, ko je v Parizu Real porazil Reims 4:3. Real je svojo zmago nato ponovil še v Madridu in Bruslju in je letos že četrtič najresnejši favorit tega najbolj priljubljenejšega tekmovalja evropskih klubskih ekip.

FERENC PUSKAS (Real) »ZMAGALI BOMO!«

KLICAJTE NA IV. OBČENEM ZBORU športne zveze Slovenije v Ljubljani so bile pod njenim okriljem na novo ustanovljene posamezne strokovne komisije. Vse so se takoj lotile obitne in odgovorne problematike, med njimi tudi komisija za razvoj športa v delovnih kolektivih pod vodstvom predsednika Jakoba Kvasa. Izvedba prepotrebne ankete o doseganju takem športu med slovenskimi delovnimi kolektivi, okrajnimi (8) in občinskimi sindikalnimi sveti (92), izdelanje biltena o delavski športni dejavnosti, priprave za srečanje z organizatorji delavskih športnih iger na Hrvaškem in izvedba republiškega strokovnega tečaja za predstavnike delavskih tekmovalnih kolektivov, priprave za drugi ukrepi so prve letošnje delovne naloge tega odbora. Kajpak je kar najprimernejše prijel za delo na pravem koncu — z željo, da čimbolj pomaga delavskemu športu. Slednji je te opore močno potreben: v Sloveniji je za zdaj v 1.200 delavskih športnih aktivih samo 22.500 športnikov in športnic, čeprav je v 2.284 gospodarskih organizacijah več ko 380.000 zaposlenih delavcev in delavk.

KOMISIJE DELAJO

Najvišjo zmago je zabeležil Atletico proti Dublinu (8:0), za nimy pa je primer Wenersportcluba, ki je porazil turški Juventus 7:0 in nato izgubil 1:7 z Realom. Najuspešnejši strellec letošnje konkurence je za zdaj Fontaine (Reims) z 10 zadetki, sledijo mu pa Vava (Atletico) 8, Hammerl (WSC) in Stefano (Real) 7 in drugi.

NAJBOLEJŠEMU SLOVENSKEMU ŠPORTNIKU PLAKETO BRANKA ZIHERLA

»STARI« MOJSTER SPET SPREDAJ

Ta teden je nepričakovano in ugodno presenetil znani slovenski smučar, član Ljubelja iz Trzica — Janez Stefe; na jubilejnem X. tradicionalnem tekmovalju na Zelenici je zanesljivo premagal vse najboljšje jugoslovanske alpske tekmovalce ter zasedel II. mesto za belgijskim smučarjem Muckenschablom. Kajpak to ni edini letošnji uspeh tega priljubljenega trziškega lovca. Že poprej je dokazal, da še ni za staro šaro. Kakor v nedeljo na Zelenici je tudi na letošnjem državnem prvenstvu na Popovi Šapki zmagal nad vsemi domačimi mladimi reprezentanti in osvojil državno prvenstvo v veleslanomu.

Leto poprej je Stefe prvič tekmoval tudi na svetovnem prvenstvu v Badgasteinu. V hudi konkurenci je zasedel dobro 17. mesto v trojni alpski kombinaciji. Še prej — leta 1957 — je bil kar trikratni državni prvak. Vsekakor največji uspeh pa je dosegel leta 1952 na olimpijskih igrah v Norefjellu na Norveškem, ko se je v smuku plasiral na odlično 13. mesto. Vse kaže, da bo Stefe klub letom — rodil se je 14. januarja 1923 v Trzicu — še mnogokrat prekrizal račune našim mladim reprezentantom. In prav je tako, saj se imajo kaj naučiti pri izkušenem mojstru.

Podroben vrstni red je takrat takle:
1. Stefe (Ljubelj) — smučanje, 23 točk, 2. Daneu (Olympia) — košarka, 20, 3. Zupančičeva (Triglava) — smučanje, 13, 4. Kristanič (Olympia) — košarka, 10, 5. Poljanšek (Ljubljana) — plavanje, 9, 6. Zirovnik (Rog) — kolesarstvo, 4, 7. 8. Pele (Ljubljana) — plavanje in Dermastin (Olympia) — košarka, po 3, 9. Kanceler (Branki) — rokomet in Minarič (Maribor) — strelstvo, po 2, 11. Polak (SD Branko Ivanuš) — strelstvo, 1 točko. V skupni oceni vodi košarkar Daneu (Olympia) s 183 točkami.

KRATKO TODA NOVO

V spomin na pokojnega trenerja francoske državne nogometne reprezentance Paula Nicolasa, ki se je pred časom skupaj z ženo ubil pri avtomobilski nezgodi bodo v Parizu tega stadionu imenovani po njem. Izbrali igrače v predmestju St. Quentin kjer je ta francoski nogometni veteran igral v mladih letih in nastopil tudi 35-krat za trikoloro.

Nenavadno napeta in pomembna seja olimpijskih krmarjev bo letos mala v Rimu. Delegate zanjo je napovedalo 50 držav. Dnevni red 12 točk je kar nagačen s problemi, ki jim še nikjer ni moglo nastiti pravega vena. Povrh dolge vrste poročil, ki jih tudi ne bodo poslušali kar molče, pa je na tapeti n. pr. tudi vprašanje, kako bi bilo mogoče zniževati stroške za prirejanje olimpijskih iger, kako bi se dal spored iger skrajšati — težnja vseh pa je, da bi bili zvraven prav vsi — kaj bo v Rimu s tepraz levizijo in drugoga več. Seveda si bodo olimpijski gospodje pri tej priložnosti ogledali tudi večno mesto z velesportnim kriterijem. Na koncu bodo pa vse pohvalili.

Predsednik IOC G. Avery Brundage je letos na spomladaj sploh sila oživel. Zdaj od zdaj tam beremo, da pošilja blisk in za visokega športnega Olimpa in spravlja v red neobojljene športnike po svetu. Tokrat je zapičeli svoj srd v pridruženje zimskih olimpijadi v Squaw Valleyju, ki jih je sicer pohvalil, da so športne naprave pripravili kolikor toliko v redu, pač pa so hivalističa za tekmovalce po njegovem mnenju. Po štirje aktivni udeleženci v eni sobi, so organizatorjem prav gotovo ne bodo zahvaljevali za udobje, ki jih čaka na ameriški strani. Posebej hud pa je na zunanji videz krlež samega, o katerem pravi med drugimi, da je povsod nastal z razno nesnago, ki jo je treba čimprej odstraniti.

Polemika o smučarskih tekmah v alpskih disciplinah na najvišji ravni se še nadaljuje. Razen najbolj prizadetih strokovnjakov, se pravi Avstrijcev in drugih alpskih veščakov, se zdaj oglašajo tudi prejšnji predsednik komiteja za smuk in slalom pri FIS Italijan Menardi, ki predlaga še nekatere dodatne varnostne ukrepe, da nesreče, kakršni sta bili dve smrti letos, ne bodo več ponavljale. Obenem s prošnjo za odobritev vsake tekmovalne proge mora FIS prejeti detajlni načrt z natančnimi podatki, bodo nameščene začetne vrstice ipd. in označena vsa mesta, kje so postavljena vrata, kje kamor gledalci med prireditvijo ne bodo imeli dostopa. V ostalem pa zagovarja Menardi stališča, da je treba vse proge trasirati glede na znanje in sposobnost povprečnih smučarjev, ne pa nekaterih redkih fenomenov, najmanj pa se pogovarjati o tekmovalcih saminih, ali in koliko želijo imeti vrata. To je stvar tehničnega vodstva, ki pa mora biti seveda strokovno na višku.

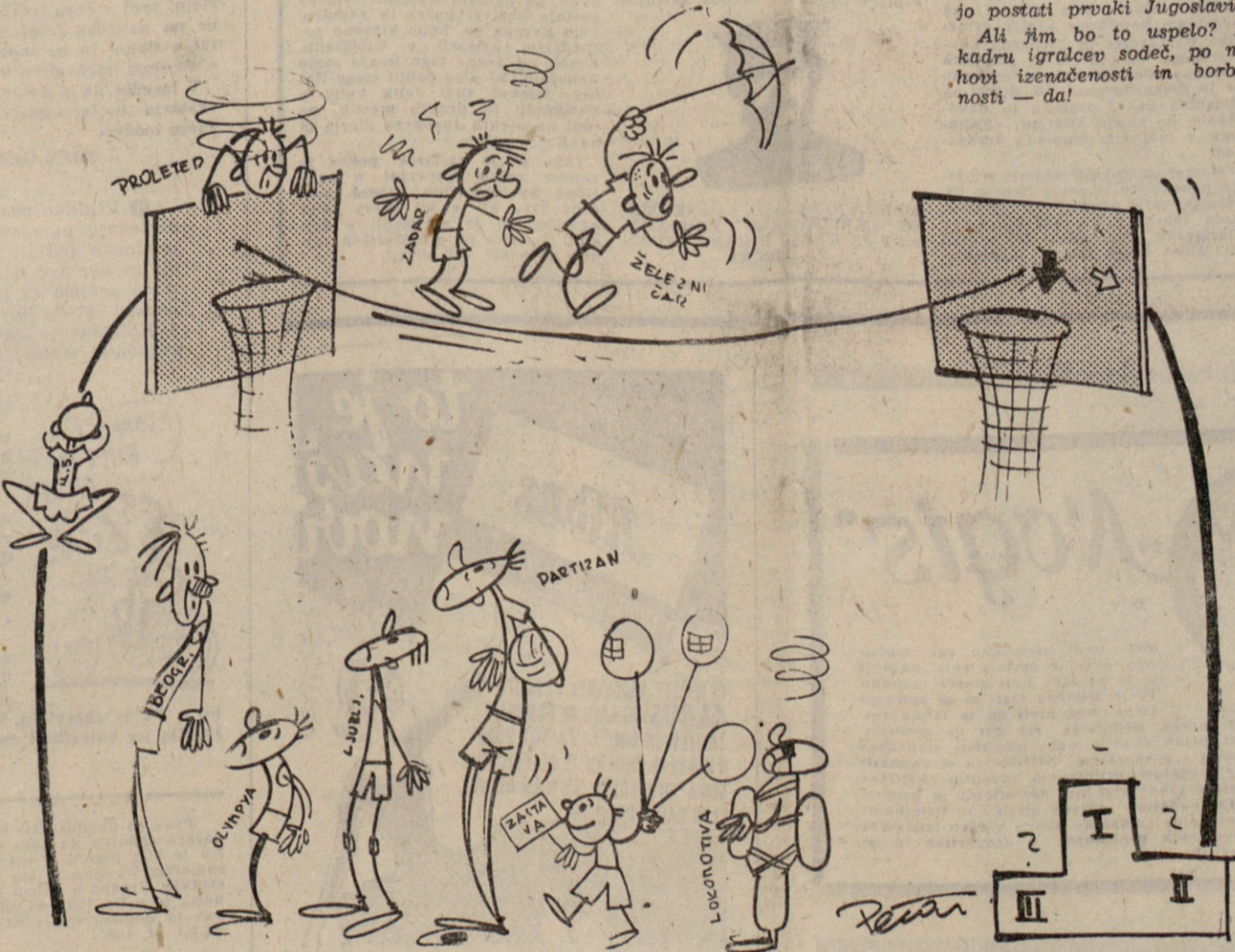
28-letni Jeff Hall, najmanjši (1,70 m) angleški branilec mednarodnega kova iz kluba Birmingham City je po dveh tednih trpljenja umrl za otroški paraliz. Vse zdravniške intervencije so bile zaman. Angleška nogometna zveza je uvedla obširne preventivne ukrepe, da bi se ta nalezljiva bolezen ne pripeljala še kakšnega, ki je bil zadnji čas v osebnih stikih s pokojnim.

Slavni panoptikum gospe Tussand v Londonu ima zdaj v svojih razstavnih prostorih na ogled tudi že štiri športnike, in sicer nogometnika Wrihanta (10-krat igral za Vel. Britanijo) in Matthews, zraven njih pa še avstralskega tekača Elliota in Basseya, svetovnega boksarskega prvaka v velterški kategoriji. Kdor hoče dobiti prostor v tej galeriji, pa mora biti že kavej — tako ali tako... Športnikov je res še malo!

Angleži in Italijani so se pred kratkim sporazumeli glede izmenjavanja nogometnih sodnikov (od maja t. l. dalje) — vsekakor z omejitvijo, da bodo angleški v Italiji sodili prvenstvene, italijanski pa na oboklu časovno samo prijateljske tekme. Italija ima podobne dogovore že z Avstrijo in tudi s našo sodniško organizacijo.

VEDNO PEREM LE Z RIO SINTETIČNIM PRALNIM PRAŠKOM.

PROIZVOD TOVARNE »ZLATOROG« MARIBOR

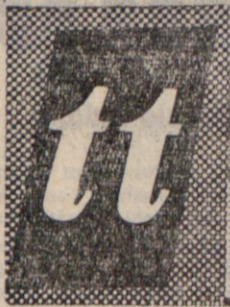
BARONI SO DOBELI NAJBOLJŠI DEL

Angleški plemiči se pač lahko veselijo, da so prisilili kralja Johna, da je podpisal Veliko Listino. Vendar zadeva s tem še ni končana. Res je sicer, da je deželi pod Johnovo vlado grozila popolna zmeda, res pa je tudi, da je zmeda, ki so jo povzročili plemiči, da bi napravili red, še hujša.

Gledana samo s stališča javnega reda je akcija plemičev upravičena. Toda, če nepristransko preberemo Veliko Listino, ne moremo zanikati, da si baroni niso odrezali najlepšega kosa kruha. Na Angleškem, kot na celini je glavna težava našega časa ustanavljanje in utrjevanje racionalnih držav. Sebične koristi fevdalnih gospodov pa so pri tem razvoju najhujša ovira.

John in njegova prednika Henrik II. in Richard sta z vso silo skušala utrditi moč prestola na škodo plemstva. Zda pa so gospodje z enim samim udarcem v Runnymedu utrdili svoje fevdalne predprave in sprostiti sredbovne sile v deželi. S te plati je Charta videti kot zavora in povratek nazaj.

Vendarle pa so v njej nekatera določila, ki jih skorajda ne moremo brez pridržka proglasiti za nazadnjaška: v besedilu listine, ki je precej zmedeno, so raztresena določila, ki odpirajo možnosti za napreden razvoj, to se pravi v smeri pečeje svobode za ljudstvo.

tribuna tisočletij

UMRL JE KRALJ JOHN BREZ ZEMLJE

KONEC BOJA ZA MAGNO CHARTO

Newark (Anglija), 19. oktobra 1216. — Driska je ugonobila kralja Johna, angleškega, ki je bil star komaj 49 let. Leta 1199 je prevzel prestol po svojem bratu Richardu, imenovanem Levjesrčni.

Ta angleški vladar, naslednik Normana Williama Osvajalca, je bil dober upravitelj dežele, čeprav je bil nagnjen k nenadnim in celo zahrbtnim odločitvam proti tistim, ki so se mu upirali. Tako se je zapletel v spor s cerkvijo, ko je šlo leta 1205 za izvolitev naslednika umrlega canterburjskega nadškofa Huberta leta 1205. Vprašanje je bilo zelo važno, kajti na Angleškem so nadškofje iz Canterburyja po navadi tudi prvi ministri kralja. John je hotel vsiliti sebi zvestega kandidata, cerkveni krogi pa so se uprli, tako da so nazadnje namesto enega imeli dva kandidata. Papež

Inocenc III. pa je imenoval tretjega človeka, Stefana Langtona, svojega osebnega prijatelja. John imenovanja ni priznal in se tako zapletel v hud spor z Rimom, ki se je končal z zmago Inocenca III., kar je seveda pomenilo močno izgubo ugleda za kralja. S svojim drugim pohodom proti Franciji, kjer je imel nasledstvene pravice, pa si je nakopal tudi jezo plemstva, ki je smatralo, da je Johnova zahteva po francoskem prestolu nesmiselna in neizvedljiva. Tako so leta 1215 januarja meseca plemiči prišli v London in zahtevali, naj jim kralj prizna s posebno listino njihove pravice in določi dolžnosti, prav tako pa tudi cerkvi in vsem podložnikom. John se je ogibal odločitvi, toda baroni niso popustili in kazalo je, da bo prišlo do obojeznega spopada. Se o pravem času pa se je kralj zavedel, da je vsa dežela proti njemu. V šotoru na travniku Runnymede pri Windsoru je 19. junija 1215 podpisal listino, imenovano Magna Charta. Toda čim jo je podpisal, že jo je hotel ovrči. Začeli so se boji, v katerih je posegli tudi Francozi. Med temi boji si je nakopal bolezen, od katere je umrl.

JOHN BREZ ZEMLJE OB PODPISU MAGNE CHARTAE POD ŠOTOROM V RUNNYMEDEU

MAGNA CHARTA

Listina ima 63 členov, toda naslednja določila so najvažnejša.

- 1. Cerkev ni več pod nadzorstvom krone.
2. Potrjene so predprave fevdalnih gospodov.
3. Posamezniki (podložniki, svobodnjaki in plemiči) so zaščiteni pred samovoljo oblasti.
4. Mesta so dobila potrditve prej pridobljenih pravic. Posebno London ima veliko koristi od tega določila. Listina točno določa pravice tujih trgovcev, posebno za primer, če postanejo vojni ujetniki.
5. Sodišča in tribunali so na razpolago vsem brez posebnih pristojbin. Globe in zaplembe bodo omejene.
6. Ustanovljeno je nadzorstvo nad krajevnimi oblastmi.
7. Nov godnji red, ki določa pravice do lova itd.
Čprav listina ni dočela nava po svojih zamislih, je vendarle jasneja in bolj določna kot drugi dokumenti. Predvsem pa je važno, da je ni podelil kralj, temveč da so jo kralju vsilili. Odslej so na Angleškem zakon in običaji nad osebno voljo kralja.

Njegovo ime pomeni »borec, ki nima para«

RUSIJA, leta 1156. — Iz muslimanskih dežel je slišati poročila o vstaji, ki jo vodi mongolski zavojalec, imenovan Džingis Kan. Po naše bi njegovo ime pomenilo »Borec, ki nima para«. Džingis Kan je, tako pravijo, vodil svoje bojevnike iz okolice Bajkalskega jezera proti južnim pokrajinam, kjer je ustanovil svoje prestolnico Harakorum. Od tam je njegova vojska vrla v Kitajsko cesarstvo in lani zavzela mesto Pej Pin, ki ga poznamo tudi kot Peking. Ali si je Džingis Kan na Vzhodu potepil svojo osvajalsko silo ali bo zdaj obrnil svoj pogled proti Zahodu? Na to vprašanje nihče

ne ve odgovoriti. Na vsak način pa moramo računati z močjo Džingis Kana in njegovo bojaželnostjo.

Bolgarija neodvisna

BOLGARIJA, leta 1189. — Bolgarsko ljudstvo je premagalo vojske vzhodnega cesarja in znova utrdilo svojo neodvisnost. 168 let so bili Bolgari pod cesarsko nadoblastjo. Bizantinci so njihove upore zmerjal z različnimi milostmi. Toda pred tremi leti se je Bolgarom pod vodstvom bratov Ivana in Petra Asena s pomočjo nomadskih Kumanov posrečilo osvoboditi Bolgarijo severno od Balkanskega pokraja. Njihova najnovejša zmaga je dokončno rešila vprašanje bolgarske neodvisnosti.

Umor v katedrali

CANTERBURY, 29. decembra 1170. — Štirje vitezi z dvora kralja Henrika II. angleškega so v severni stranski ladji njegove katedrale ubili Tomaža, canterburjskega nadškofa.

Umor je posledica ostrega spora med nadškofom in kraljem zaradi predprave cerkve. Henrik sodi, da ima cerkev preveč privilegijev. Tomaž pa jih je branil naravnost trmasto. Šlo je predvsem za vlogo, ki naj jo ima država pri sojenju klerikov, oboženih zločinov. Kralj je predlagal, naj bi jim najprej sodila cerkvena sodišča, nato pa naj bi bili izročeni civilnim sodnikom v nadaljnjo obravnavo in kazni, seveda sama, če jih cerkvena sodišča spoznajo za krive. Nadškof je predlog odklonil.

Tomaž Beckett je bil znan po svoji gorečnosti. Preden je postal nadškof, je bil kraljev kancler in se je odlikoval po svoji prizadevnosti v korist države — tudi proti cerkvi. Ko pa je postal nadškof, je svoje gorečnost obrnil v korist cerkvi — proti državi.

na. Novembra istega leta so križarji za račun Benečanov res zavzeli Zadar, nato pa so se obrnili proti Carigradu, da bi uresničili Henrikovo zamisel. Dve leti pozneje so mesto res zavzeli. Pokol je bil strahoten. Rimski kristjani in pravoslavni Grki so se borili bolj zagrizeno med seboj kot križarji v katerikoli bitki med neverniki in kristjani. Carigrad je prvič po devetih stoletjih svolega obstoja doživel poraz in zasedbo. Cela Evropa ve, kako klavno gospodarilo križarji v Carigradu. Korist od vsega tega imajo samo Benečani, ki niso dobili samo Zadra, temveč tudi velik vpliv v Carigradu in drugih mestih, pa tudi na otokih Jonskega morja in na Kreti.

Tako se je križarski pohod iz verske vojne sprevrgel v politično pustolovščino. Papež Inocenc III., ki je bil sprva sicer ogorčen, se je sprizljani z dejstvi, ljudstvo pa o križarskih vojnah noče nič več slišati.

Papež Inocenc III. je obrnil smer pohoda proti Egiptu, toda za tak pohod bi bilo treba ladje, ki so ga lahko dali samo Benečani. Toda njihova cena je bila visoka, tako visoka, da je križarji, ki so se zbrali leta 1202 v Benetkah, niso mogli plačati. Zvit Benečan se tedaj predlagal, naj bi jim v plačilo za prevoz pomagali zavzeti Zadar, ki je bil v oblasti ocrskih kraljev. Preden je bila sklenjena

MENDA NI BOLI OPEVANE OSEBE KRIZARSKIH POHODOV, KOT JE KRALJ RICHARD LEVJESRČNI

POD MANUELOM JE BIL CARIGRAD SREDIŠČE SVETA

Carigrad, leta 1090. — Smrt cesarja Manuela Komnena, ki je vladal od leta 1040, pomeni zaključek vladanja, ki je imelo en sam cilj: utrditi vzhodnemu cesarstvu prvo mesto v Sredozemlju.

Misel je zdaj brez dvoma propadla. Dežela je zaradi neprestanih vojn obubožala, kajti Manuel je bil obseden od svoje zamli nove veličine Bizanca. Celoz Rimom se je bil pripravil pobotati, samo da bi lahko obnovil vesoljno cesarstvo, o katerem je sanjal. Kljub neuspехom, ki jih je doživel Manuel v času svoje vladave, pa je bil Carigrad vendarle središče sveta: kultura, znanost in umetnost so doživele neverjeten razcvet. Bori se je istočasno z Normani v Južni Italiji, proti Benečanom in z Madžari. Da bi oslabil Benetke in ustvaril protutež njihovemu trgovskemu mo-

Kočljivo vprašanje

WORMS (Nemčija), leta 1122. — O ostrem spopadu med cesarjem in papežem zaradi investiture smo že poročali. Tukajšnji opazovalci upajo, da bo cerkveni zbor, ki zaseda v Wormsu, našel dokončno rešitev za to kočljivo vprašanje.

Papež Kalist je že prepričal Henrika I. (prestoil je zasedel leta 1106), da kompromisna rešitev s Henrikom I. angleškim in Filipom I. francoskim, ki je v veljavni že petdeset let, nikakor ne ogroža pravice tega kraljev in da potemtakem podobna rešitev tudi nemškemu cesarju in kralju ne bi bila v škodo.

Po francoskem in angleškem vzorcu bi konkordat v Wormsu dovoljeval cesarju ali njegovim zastopnikom prisotnost pri volitvah cerkvenih dostojanstvnikov, cerkveno vodstvo pa bi imelo izključno pravico imenovanja kandidata.

Novo mesto v Rusiji

RUSIJA, leta 1156. — Vladar Rostova, knez Jurij Dolgoruki, je ustanovil novo mesto, ki se imenuje Moskva. Popotniki pripovedujejo, da je knez ukazal obdati svoje kneževino z lesenim ograjom in da bo novo mesto zgrajeno okrog grča, ki bo njegovo središče. Vrh tega je dal Jurij Dolgoruki posekati okoliške gozdove, da bi zgradil novo trgovsko pot med Kijevom in Kuznetrom. Na vrhu grča v Moskvi zidajo trdnjavo, ki se bo imenovala Kreml.

Resnica o križarskih vojnah

VERSKI POHOD SE JE SPREVRGEL V POLITIČNO PUSTOLOVŠČINO

Odkar je padel leta 1099 Jeruzalem in so bili ustanovljena križarska kraljevstva in kneževini v Siriji in Palestini, je prišlo med Evropo in temi daljnimi deželami do važnih premikov. Če je nekateri od udeležencev pohoda res mogoče imenovati križarje, to prav gotovo ne velja za vse. Ljudje iz Genova, Benetk in Pise vidijo v pohodu predvsem trgovsko podjetje. V tem smislu je posebno zanimiva druga križarska vojna, ki se je končala leta 1187. Križarsko kraljevstvo v Jeruzalemu si je naglo priborilo nadoblast nad ostalimi kneževinami in Italijani so si tam kmalu ustvarili ob izkoriščanju verskih izro-

žih trdnje temelje za svojo trgovino. Kraljevstvo se je lahko utrnilo, ker so bili muslimani sprva slabo organizirani, toda pohod je prišlo tu do spremembe. Zavzeli so Edeso, izpostavljen oporišče kristjanov ob Evfratu, in sprožili drugo križarsko vojno — leta 1187. Francoski kralj Ludvik VII., nemški cesar Konrad II. in Balduin III. Jeruzalemski so napadli Damask in zagrešili usodno napačno, ker so sprožili močan protudar muslimanov. Spozorni voditelj Saladin je kmalu združil muslimane v enotno politično in versko skupnost. 2. oktobra 1187 se je Saladinu posrečilo zavzeti Jeruzalem. Kristjanom je ostala

samo še oblast nad mesti Tiro, Antiohijo in Tripolisom z okolico. To je dalo povod za tretjo križarsko vojno. Toda pohod pod vodstvom nemškega kralja Fridrika Barbarossa in Richarda Levjesrčnega ni prinesel posebnih uspehov. Po večletnih pogajanjih se je Richardu posrečilo dobiti od Saladina nekaj ozemlja in dovoljenje, da smejo kristjani obiskovati v majhnih skupinah Jeruzalem.

Komaj so utihnili odmevi tretjega pohoda, že je cesar Henrik VI. Nemški začel pripravljati četrtega, toda tokrat proti razkolnikom v Carigradu. Toda umrl je, preden bi lahko svojo zamisel uresničil.

MICA advertisement with image of a woman and product packaging

NOGIS advertisement with image of a woman and product packaging

ALBUS advertisement with image of a woman and product packaging

Bralci sprašujejo

Rad bi vedel, kdaj bodo začeli izkoriščati premogovnik v Koprivni pri Crni? Zanima me, ali so geologi že preiskali njegove zaloge? Tudi bi rad vedel, koliko tisoč ton premoga mora imeti rudnik, da se ga splača izkoristiti? ERNEST MAZE, Crna

Premogovna nahajališča v območju Prevalje-Mezica, kamor spada tudi ozemlje okrog Koprivne (pošta Crna) so znana in geološko ugotovljena.

Odpiranje premogovnikov zahteva velike investicijske stroške, zato mora biti zagotovljena rentabilnost takega obrata. Za daljšo obdobje. Ne zadostujejo zgologe nekaj tisoč ton premoga, ampak morajo biti mnogo večje (nekaj milijonov ton). Seveda pa ni važna samo ugotovljena množina premoga. Upoštevat je treba tudi kemične lastnosti premoga; v prvi vrsti kalorično vrednost ter vsebino pepela in žvepla.

Preden odpremo kak nov premogovnik, je treba napraviti proračun stroškov pridobivanja in jih vskladiti s prodajno ceno. Važna je torej rentabilneta, kjer igrajo veliko vlogo montangeološke prilike nahajališča, prevoz do železnice in do potrošnika.

Gotovo je znano, da proizvajajo aktivni premogovniki v Jugoslaviji zadnja leta že dovolj premoga za lastno porabo, izvezmi kokosovnega črnega premoga, ki ga moramo še uvažati. Nahajališča, ki ga omenjate, ne vsebuje črnega premoga, ki bi bil zanimiv za domače potrebe. Za izvoz v sosedne države ne prihaja v poštev, ker je inozemski trg s premogom nasičen in tudi premogovniki, kot so Trbovlje, Zagorje in Veležje, za zdaj ne izvažajo znatnejših množin, akoravno bi bile na razpolago. Skratka, ni potrebe za odpiranje premogovnika v Koprivni pri Crni.

Ing. PAVLE VRBIC, Svetnik Sekretariata IS za industrijo in obrt

Nekje sem bral, da bodo v Ljubljani poudrli restauracijo »Lev« in na tistem mestu zgradili 12-nadstropni nebotičnik. Zanima me, kdaj bodo podrli »Lev«? Tudi bi rad vedel, če je res, da bodo zgradili nasproti »kozolca« na Titovi cesti nov, 22-nadstropni nebotičnik in kdaj ga bodo začeli graditi? JASNYECNYY IVAR, Ljubljana

Po zazidalnem načrtu za prostor med Vošnjakovo, Gospoštvo in Peškovno cesto naj bi na tem kompleksu stali dve zgradbi, stanovanjska hiša in stolpnica s poslovnimi prostori. Stanovanjska hiša bo stala na sedanjem dvorišču za restavracijo »Leva«, precej pomakljena od Gosposvetke ceste. Stolpnica naj bi stala na vogalu Vošnjakove in Gosposvetke ceste. Za uresničitev tega načrta bo treba podreti hišo, v kateri je sedaj restavracija »Lev«, in vse objekte, ki so na dvoriščni strani te hiše. Dela v zvezi z gradnjo stanovanjske hiše se bodo predvidoma pričela v drugi polovici letošnjega leta, medtem ko je gradnja stolpnice za zdaj odložena zaradi finančnega vprašanja, ki še ni rešeno. Ker postavitev stanovanjske hiše ne zahteva takojšnjega poručenja restavracije »Lev«, bo ta objekt letos še stal.

Po zazidalnem načrtu za prostor med Titovo cesto, Trdinovo, Cigaletovo in Pražakovo ulico naj bi ob Titovi cesti nasproti »kozolca« stal 22-nadstropni nebotičnik. Kdaj bo uresničen ta načrt, je za zdaj težko reči. Zda se postavlja v ospredje rešitev železniške vozlišča na Titovi cesti s podvozom, za kar je bil pravkar razpisana natelaj. Od rešitve tega vprašanja pa je odvisna tudi ureditev celotnega tega predela ob Titovi cesti. Ze letos pa se bosta pričeli graditi dve stolpnici ob Pražakovi ulici na dvorišču sodnije.

Dr. MATJANKO DOLENC, tajnik OLO Ljubljana

Ali je mogoče, da telefonist hišne centrale lahko prisluškuje pogovorom v hiši? — Večkrat se namreč zgodi, da telefonist prekine pogovor in vskoči z opozorilom, da kliče zunanja linija. Sodeč po tem, sklepam, da lahko vsak v centrali oziroma vatrarnici prisluškuje internim pogovorom. IGOR VALENTIČ, Maribor

Posredovalni aparati večjih hišnih telefonskih central imajo možnost vstopanja v pogovore v hiši. Nekateri hišne telefonske centrale so opremljene s posebnim akustičnim opozorilnim signalom, katerega slišimo, kadar vstopi telefonist v telefonsko zvezo. Vatrarnice imajo običajno stalni spoj v času izven uradnih ur na naveden telefonski aparat s tipko in ne morejo prisluškovati pogovorom v hiši. V izvedbi, da je delovno mesto vtratarja in telefonista isto, je seveda vstopanje v zvezo možno. JOZE GERBEC, direktor podjetja PTT

Vljudno vas prosim, da mi odgovorite na naslednja vprašanja: 1. Ali more po sedanjih predpisih poslati avtomobil sorodnik, prijatelj ali znanec kot darilo? — 2. Kakšen dokument mora prejemnik imeti, da je bil avtomobil res poslan kot darilo? 3. Kolikšna je carina za nov avtomobil s 500 kubičnim motorjem? ANTON MATIČ, Radovljica

1. Avtomobil vam lahko pošlje iz inozemstva kdorkoli, pa naj bo sorodnik, prijatelj ali neznanec. 2. Carina ne potrebuje nobenega dokumenta, ki bi potrjeval, da je avtomobil poslan kot darilo, saj so z zadnjo Uredbo o uvozu osebnih avtomobilov in motornih koles ukinjene vse carinske olajšave. 3. Za nov avtomobil od 500 cm³ do 1100 cm³ je 50% carine in 13,62% prometnega davka. Oboje se izračuna po postopku, ki je bil v TT že objavljen. Sicer pa vam lahko zadevo pojasnijo na katerikoli carinarstvu v državi. TEDENSKI TRIBUN

Prav so uganili tisti bralci, ki so v prejšnjem številki našega tednika na tem mestu ugotovili neke nejasnosti. Ko je bila beseda o carini za uvožene avtomobile, so se zamešale številke in sta urvedli, ki bi stvari urejala, naslednji: Uredba o uvozu osebnih avtomobilov in motornih koles je v Ur. listu FLRJ, št. 323 in Uredba o spremembah in dopolnitvah tarife prometnega davka v Ur. listu FLRJ, št. 159.

Ljubezen in podzemlje

Vasi pod Vezuom so se vznemirile. Vzemi se je neapeljsko predmetje in ozke ulice starega mesta, kjer nad umazanim tlakom vrtava razcefrano perilo, kjer kuhajo po pločnikih, kjer vreščajo skoraj nagi otroci in kjer ženske ves dan klepetajo in se prepirajo. Razburilo pa se je tudi neapeljsko podzemlje. Spet vse govori o Assunti Maresca, imenovani Pupetta, kar se po naše reče Punčka. Po štirih letih preiskovalnega zapora je sedaj stopila pred sodnike. Obenem z njo stoji pred sodniki tudi morilec Gaetano Orlando. Vendar ta ni zanimiv. Bil je samo »guapo«, kar pomeni v žargonu neapeljskega podzemlja »roko, ki izvršuje ukaze«.

Za to prilžnost so dvorano v starem samostanu Domenico Magliore spremenili v sodno dvorano. Tam sedita oba morilca v kletki, kakor je v Italiji sploh navada. Vsako jutro, ko se odpro vrata samostana, stražniki komaj zadržujejo množico, ki pritiska v sodno dvorano. Tu so sodniki, porotniki, zgovorni odvorniki, pa tudi časniki in fotografji, ki polnijo časopise s dolgimi članki in fotografijami nekdanje »Miss Rovigliano«.

nos. V sodni dvorani sta tudi oče in mati, ki sta svoji hčeri že zdavnaj odpustila, da je ustrelila morilca svojega moža. Njeni preprosti rojaki pa je sploh nikdar niso obsodili. Celo zankevali bi jo, če se ne bi maščevala, ker tako veleva stari nenapisani zakon krvne osvete.

LEPOTNA KRALJICA IN KRALJ PODZEMLJA

Pupetta Maresca, hči prekajevalca iz Rovigliana, je bila nenavadno lepa deklica. Ko je bila stara sedemnajst let, so jo izvolili za

lepotno kraljico. Nanjo so bili ponosi vsi vaščani. Pupetta pa je bila vesela in prepričana, da se pred njo odpira novo življenje. Snublci so si takorekoč podajali kljuko. Vendar je ostala Pupetta resna, kakor pravijo. Čakala je svoje velike doživljaje — dokler ni srečala Pasquala Simonettija. Vnela se je prava južnjaška ljubezen, ki jo je skrivala pred starši. To je bilo razumljivo, zakaj Pasquale, ki ga je neapeljsko podzemlje poznalo pod imenom »Pascalone 'e Nola«, se je večkrat znašel za rešetkami.

Aprila 1955. leta je Pasquale odpeljal Pupetto pred oltar in njegovi prijatelji so ga zasuli z darili, ki so bili vredni dobrih deset milijonov lir. To ni prav nič čudnega, saj je bil Simonetti milijonar in znana neapeljska osebnost. Na svatbi se je zbrala vsa smetana podzemeljskega kraljestva. In tudi svatba je bila kraljevska, saj je bil Pasquale eden izmed kraljev podzemlja. Za poročno prico pa si je izbral kralja cigaret in mamil, Antonia Esposito, svojega nekdanjega sovražnika, s katerim se je komaj dobro pobotal.

Pascalone 'e Nola je v znameniti neapeljski »camorra« z železno roko vladal nad tr-

PETLETNI SINKO PASQUALE JE OSTAL SAM...

POD OSMRTNICO ZA ESPOSITA, PUPETTINO ŽRTEV, SO SE VEDNO VIDNE LUKNJE KROGEL.

PO RTVAL PV BAND

Vsem tistim, ki hodijo z mano po Poljskem (mislim namreč na bralce TT), sem poleg tega, da sem jim pojasnil, kaj pomeni gorilni naslov (mogoče kdo misli, da pozna še daljšo kratko — če to misli, naj nikar preveč ne misli, ker poznam jaz še mnogo daljšo) povedal tudi, da smo potovali v svetovnem imeni dva res zanesljiva soferja, ki sta imela pa eno samo blago lastnost — počasna sta bila, kadar sta sedela za volanom. V našem orkestru kar mnogoli soferji in to teoretikov, ki imajo avtomobil v glavi, in praktikov, ki jih imajo v popravilu. Bil smo priča mnogim debatom pravega strokovnega kadra, ko so se udarili teoretično, pa bi se zaradi zolženosti debate kmalu tudi praktično, zakaj je eden od drug drugega izredno počasen, dočim drugi je kar gree, čeprav je bilo to izrečeno z mnogo samoprenaganovanja, ker včasih nisimo pršli ne pri enem ne pri drugem čez 40 povprečja, kljub izredno dobrih cestam.

stop. Prvega nastopa pa se večina ljudi vedno po malem boji. Mi smo bili že dostikrat izven jugoslavije, a mala troma pred prvim nastopom je bila vedno predmet vseh mogočih diskusij in kljub temu smo jo vedno imeli. Igrali nismo že tri dni, od nespanja in rajžanja se pa usta pilalec in trobilcem omehčalo in ker ni bilo najmanjše prilike, da bi kdo kaj malega vadi, sem bil prisiljen zahtevati, da mi najdejo dvorano, kjer lahko vsaj par ur vježbam. Otrnil sem se na Naurilha — sedaj pa moram malo prekiniti, da povem kdo je to.

ker bi potem morali skilčiti skozi prste, mi dobro dobi, ker ni igral pod mizo in jaz ne bi nič siljal. Spodaj je ostalo nekaj ljudi od prej, ki so jo pa počasaj pobrali domov, kar nam je vivalo neke nejasne situje o jutrišnjem koncertu. Naurilha se je sprehajal in ni na svetu ga ne bi spravilo iz njegovega tira. Ni ga motili niti peklenški trušci, ko je vsak zase poskušal na svojem instrumentu, če se ga še kaj spominj, niti urejena vaja, niti »senis« mehoja Sepeja na trobelni niti prelahjanje uragan na bobnih. On je prisrčen bel dvorani in odino kar ga je sem in tja malo zaskrbelo, je bilo očitno samo to, da je včasih potipal stene in verjetno razmišljal, če bo dvorana vse to vzdržala preziroma koliko bo eventualno po-

vodko kar precej uničili, kljub temu da niso napadali z originalnim ruskim receptom. Ako bo kdo od bralcev kdaj zašel na vzhod, mu bo mogoče koristilo, če mu kaj malega povem o tem receptu. Dobri prijatelji, ali povabljeni, ali pa novi znanci se usedejo za mizo. Kljub silni vojni, ki so jo napovedali Sovjeti in prav tako Poljaki vsem alkoholnim pijačam, predvsem seveda žganim — prvi vrsti vodki — sedva ni mogel pritijski pogovor ob kraheru ali rogaški slatini. Sedaj pa pazite: ko dobite prvi kozareček — običajno so to lepo brušeni kozarčki za liker ali podobno — v roke, recite hitro »nazdravje!« ali pa si kaj izmislite — še bolj pa je, da malo prej preštudirate družbo in se vprašate,

ZAKONI SO ZAKONI...

Pascalonovi posl so cveteli, tako cveteli, da so mu postale pretesne meje njegovega kraljestva. Hotel se je razmahniti. Toda tudi med gospodarij podzemlja so meje natančno določene. In kdor mejo prestopi, ga zadene zakon »camorra«: kroglja!

Vse kaže, da je Pascalone, kralj sadja in sočivja, prekoračil svoje meje in stopil v kraljestvo Antonia Esposito, ki je v Neaplju vladal nad tihotapci cigaret in mamil. S tem je storil prekršek, ki ga podzemlje kaznuje s smrtjo.

Lepga juljskega dne je Pascalone postal pred barom »Grandone« v Neaplju. Naslanjal se je na zid in z užitek lupil »svoja« pomarančo. Onstran ceste se je ustavil »Flat 1100«. Izstopil je mlad mornar.

»Orlando,« ga je poldical Pascalone. Fant se je sunkovito obrnil in odgovoril — z dvema streloma. Bil je »guapo«. Toda čigav?

Pascalone se je zgrudil in krl se je počudila med pomarančnimi lupki. Pollicajem ni povedal, kdo ga je dal ubiti. Toda preden je izdihnil, je zaupal lme svoji ženi, Pupetta je pred sodniki takole povedala:

»Saj me ni ubil Orlando,« mi je rekel. »To mu je bilo ukazano. Sam tega ne bi nikdar... V FRANCJI: Za ljubitelje nogometa je pričela tobačna industrija izdelovati tako dolge cigarete, da gorijo cel počas, torej trichet ure. Pričakujejo, da bodo s tem tudi nekoliko pomirili živce gledalcev.

»... V ANGLIJI: Neki možakar je zamenjal izložbo velike trgovine za vrata in stopil naravnost v prodajalnico. Ostal je cel in zdrav, šipa pa ne.

»... V ZDA: Ko je radijska postaja preizkusila novost, je prišlo do pravega viharja protestov. Novost je bila v tem, da je neki Mr. Porter kupil 15 minut časa za reklame in jo uporabil za oddajo, ki naj bi pomirila poslušalce. Očitno jih je, mož slabo preцениl.

Stvar v debati je zakomplcirala mož od spremeljave (mislim v orkestru), ki ga je dobri bog udaril z teorijo in praktičnostjo. Njemu ne pridče do živčevja in to vsaki prav dobro ve in se loti debate z njim samo na predvideni daljši poti. Obrabili je precej temeljito vsaj kakke štiri člane POLK, preden ni nobenemu dokazal svoje teoreme, da mož pač ne more hitreje voziti, ker pač ne more, dočim so ostali, seveda z mnogoštevilno podporo s strani publike (ki pri nas redno navija ali za učitega, ki nima prav, ali pa za učeno) poskušali dokazati, da je celo več ali manj problematična Ncetova barka ob ugodnih vetrovih lahko malo hitreje potegnila. Čeprav ni imela dosti drugačne vsebine, kljub temu da je imel dokaj osamljeno stališče, se mi zdi, da je vseeno zaslužen zmagati z 1:4, ker kljub temu, da se je zdelo da soferjevo debato vsaj malo razumejo, ni bilo nič hitreje in jaz ne bom nikdar nič rekel preko Kamničana ali pa Gorenca.

NA SVOJEVRSTEN NAČIN SE ZABAVAJO OTROCI OB DELAVSKIH BLOKIH NOVE HUTE

V avtobusu nas je večkrat zelo kratkoročno, seveda nerahlo politično tendenco, zato pa zelo od srca odlično, zabaval Smigielski. Da bi ga laže razumeli, ni vedno dovolil poljsko. Prav z njegove pomočjo smo začeli spoznavati, da pomno med Poljaki res dobre prijatelje in da smo to občutili v privatnem življenju in seveda še posebno pri nastopih. Iz Warsave smo šli takoj naprej v Lublin, kjer je bil naš prvi na-

vedeli in mogli, jaz pa sem šel na oder, od koder so govorniki govorili in udarili smo tako divjoril, da ne vem, če so lahko drugi dan nadaljevali z delom, ker je govorje ostalo notri nekaj od našega duha. Od vse, sicer prav običajne vaje, pa so mi v nezbravnem splovanju ostale trobente. Ker niso minili ostale trobente. Ker niso »vel notnih« pultov, so imeli notne kar na rdeče okrašeni mizi. Ker je pa trobenta dosti dolga, je ni-je so mogli držati niti dobro gor,

benin, ampak je okoli sto oktanov, ki se pa v privatni pilotazi imenujejo maligni in tudi niso z benicinom v nobeni drugi zvezi, kot da spadajo v organsko kemijo, to so baje nekakšne OH kombinacije, ki delujejo tudi navzven, ker smo se potem vsi so delujoči (seveda med drugim) drli razne oha-je in podobno. Izkazalo se je da nisem samo jaz v te vrste organski kemiji slabo izdržij, ampak so nas piloti s svojo

all res zelo radi pljete. Če se ne nista pravočasno odločili oziroma zavarovali z »nazdravjem«, bo gotovo kdo izmed gostiteljev vstal s kratko zdravico na zdravje kakega od znanih maršalov ali narodnih herojev. Če je prišel kar z zdravjem najvišnjega ali najbolj znanega, vas je moral imeti zelo radi, ali pa ste imeli peklensko srečo, po navadi gre stvar namreč tako: najprej kozareček na zdravje kakega nižjega ali manj znanega maršala, potem kozareček na bolj znanega in tako naprej. Nemogoče je reči »ne« in ne popiti do kraja na zdravje vsjega, še višjega, najvišjega, če ste ga že prej do dna pri nižjih, razen tega ne pozabite, da imamo tudi mi svoje voditelje, ki jih ob taki priložnosti prav sigurno ne bodo izpustili. Nič ne pomagaa, vse zavisi samo od uvidenosti gostitelja. Ko se ga narod nalezee, bo gostil dalje pa če bo šel zaradi tega tudi na boben, jaz sem doživl par izkušenj v ZSSR, ko sem bil pred nekaj leti s filmsko delegacijo tam in tam sem se tudi naučil trika, kako sem lahko »vse« popil in sem potem moral hliniti, da ga imam pod kapo, da bi mi ne prišli na sled. Ta tako imenovani ruski recept predstavljaa lahko življenjsko nevarnost, ker vodka ima svoje lme po tem, ker se izredno lahko pije, njeen efekt pa je lahko porazen. Poljaki se zoper njo borijo s prav drakonskimi sredstvi. Steklenica piva dva do tri zlotia (20-30 din), liter vodke 500 do 700 zlotov ali 5.000 do 7.000 din.

Čašica konjaka šest sto do sedem sto din in to ne v nočnem lokalu. Da je pijača zelo priljubljeno zlo v vseh severno ležnih državah, je znano, zato smo doživeli tudi take razgovore, ki so potekali v »atmosferi odličnega poznavanja poljskega jezika in sorodnih dialektov. Sedimo družbi in ne spominj se že, zakaj pripomni Drago, da je to zelo fino. Deklica Poljaki- nja, ki je sedela v naši družbi, je to bolj zase izgovorjeno pripombo »razumela in jo tako pretoimaa: »Vino, zakaj pa vino? Vodka!« in seveda je naročila vodko.

PUPETTA MARESCA V ZAPORU LETA 1955

To se pripeti samo...

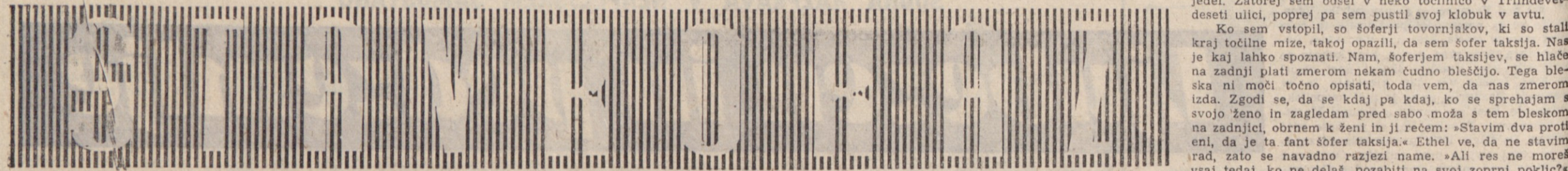
... V FRANCJI: Za ljubitelje nogometa je pričela tobačna industrija izdelovati tako dolge cigarete, da gorijo cel počas, torej trichet ure. Pričakujejo, da bodo s tem tudi nekoliko pomirili živce gledalcev.

... V ANGLIJI: Neki možakar je zamenjal izložbo velike trgovine za vrata in stopil naravnost v prodajalnico. Ostal je cel in zdrav, šipa pa ne.

... V ZDA: Ko je radijska postaja preizkusila novost, je prišlo do pravega viharja protestov. Novost je bila v tem, da je neki Mr. Porter kupil 15 minut časa za reklame in jo uporabil za oddajo, ki naj bi pomirila poslušalce. Očitno jih je, mož slabo preцениl.

Iz velike garaže v zapadni štiriinpetdeseti ulici sem odpeljal zgodaj zjutraj, ker sem mislil, da stankovne straže še ne bodo na svojih mestih. Toda bile so. Na vratih me je gospa Steur, žena upravnika avtoparka, pregledala, držec v roki veliko knjigo. Svojo številko sem ji povedal tako tiho, da me sprva sploh ni čula. Pomolila je glavo v avto.

»1544.« sem ponovil.
»Cujte,« mi je rekla, »pazite, da vas ne poškodujejo, prijatelj. Policija je v vatni, nič vam ne morejo.« Široko se mi je nasmehnila, ko sem odbrnel iz garaže. Gospa Steur je bila visoka ženska, in se je že pričlenjala debeliti. Vedela je, kako široko se je treba fantom nasmehnuti. Odskar se je pričela stavka, se je često nasmihala, zlasti če zjutraj, ko smo zapuščali garažo; vendar pa se iz nas ni norčevala. Občlena je bila v krznen plašč, ki je moral stati vsaj pet sto dolarjev, če je sploh kaj staj; vsakokrat, ko sem jo videl v njem, sem pomislil na svojo ženo in dva otročička in malodane pobesnel. Vrag jo poberi! Prejšnji teden, tik preden je izbruhnila stavka, nas je skoraj sleherno jutro pogledovala z jezniimi pogledi, ki so govorili: »Vi, postopači, kakšni šoferji pa ste! Saj se voziti ne znate. Nič drugega ne znate, ko greti svoje smrdljive zadnjice, v naših lepših in udobnih avtomobilih, midva z Jakoom pa morava skrbeti za posel.« Zdad pa nas je nenkrat klicala z ljubkovanimi pridevki, kot »sinky« in »priljatelj« in podobne neumnosti.

Odbrnel sem iz Velike garaže s tretjo brzino in videl straže z napismi na hrbtnih vzdolž vse ulice. Toda imel sem srečo. Zelena luč je kazala pravo pot, pa sem zdrvel mimo s petinštiridesetimi miljami na uro. Tako ni nihče

STANISLAW DYGAT (IVARŠAVI):

Stefan in Leon sta šla po ulici. Stefan je ves v ognju pripovedoval Leonu vsebino drame, ki jo je nameraval napisati. Leon ga ni poslušal, bil je zatopljen v svoje misli. Od časa do časa je Stefan vpraševal: »Dobro. Vendar, ti povej, je dobro?« Leon pa, ki je bil po naturi zelo obziren, je mrmral: »Dobro.«

Ko sta se poslovila, je rekla Stefan: »Torej praviš, da je dobro. Zelo me veseli, da ti je všeč.«

Naslednjega dne je Leona srečal Adam.
— Stefan pravi, da si navdušen nad njegovo novo dramo.

Niti toliko ni počakal, da bi slišal kak odgovor. Mudilo se mu je na sestanek, skočil je v taksi in se odpeljal.
— Cez nekaj dni je telefoniral Stefanu direktor gledališča:

— Prosim za prioriteto. Napravil bom tako premiero, da bodo vsi zeleni.

— Oprostite, ne razumem.

— Igrati hočem vašo dramo, tisto, ki se Leon tako navdušuje za njo.

— Jaz nisem napisal nobene drame. Leon je opravljevec in intrigant.

— Leon je strašen opravljevec in intrigant — je še istega dne v klubu pripovedoval nekemu predsedniku urednik gledališke revije.
— Saj sem slišal — je potrdil predsednik — baje je vas napravil Stefanu nekaj svinjarij. Treba je biti previden z njim.

— Tisti potnik, ki tamle sedi, — je v avtobusu rekel sprovednik vozniaku — veš, to ti je strašanski opravljevec in intrigant. Ti samo poglej, kakšno gofljo ima.

— Veš, kdo je to? — je rekla prodajalka svoji tovarišici prodajalki, ko je v trgovino stopil Leon, da bi si tam kupil 10 dkg halve — to je tisti odvratni opravljevec in intrigant Leon.

Leonov sinček je gledal skozi okno in zagledal očeta, ki se je vračal domov.

— Mama — je zaklical — prinesi kosilo, odvratni opravljevec gre.

Vsekakor, eno je gotovo: ne poslušaj ničesar samo iz ljubivosti in ne odgovarjaj česar koli samo iz obzirnosti.

Ilustriral Savo Sovrë

skočil na stopnico taksija, da bi se prepilal z mano. Za Steurjeve sem delal že več kot dve leti in vsi šoferji v garaži so me poznali kot poštenjaka, zato ni mogel nihče razumeti, zakaj se nisem priključil stavkarjem. Le nekaj jih je vedelo, v kako težkem položaju sem zaradi operacije svoje žene. Ali, hudimana, nisem jih mogel trpiti s svojimi težavami, saj so jih imeli v teh dneh sami preko glave; tako nisem nikomur nič povedal.

Zdrvel sem skozi blok ulic kolikor sem mogel naglo. Na volagu sta lenarila dva kifeljca na motorjih in, čeravno sem vozil prehitro, me nista zaustavila, marveč sta mi mahala z roko in se krohotala.

Obrnil sem se k njima in se še šam zakrohotal; toda moj krohotal ni bil prav nič podoben njunemu. Moj je govoril: »K vragu z vama, vola!«

Dva bloka nižje se je troje naših fantov pognalo proti meni in moral sem zaviti na zapad v Dvainpetdeseto ulico. To je slaba ulica z globokimi jamami, toda le tako sem se jih lahko otresel. Tedaj sem spet zavil na vzhod v smeri Pete avenije in iskal stranko. Bilo je ravno pol osmih zjutraj in mesto se je jelo prebujati. Videl sem oblake megle, ki so pluli po ulici. Rad vozim zgodaj zjutraj. Nekaj me zgrabi, ko križarim s praznim avtom po ulicah, pokritih z meglo. Ne vem, kaj je to. Kdaj pa kdaj lahko to celo zaduham. Cestokrat sem, kadar mi je posele cvetel, se pravi, če sem zaslužil več kot tri dolarje na dan, blodil po vzhodnih Sestdesetih in Sedemdesetih ulicah samo zategadelj, da se me dojme občutek meglenega jutra. V teh ulicah ni videti od osmih zjutraj niti psa in večina hiš je zaprtih, ker žive njih petični lastniki pozimi zvečine doli na Floridi ali v Evropi; tako je v teh ulicah zgodaj zjutraj lepo, mirno in tiho.

Toda to pot sem vozil zaradi zaslučka in se nisem zadržal. Ujel sem stranko na Osmi aveniji in jo peljal v Peto avenijo in Devetinpetdeseto ulico. Bila je eden tistih visokih petičnikov okrog pidesetih, ki se radi nagnejo k šoferju in se z njim prijateljsko pomenkujejo, samó da pokažejo, da te imajo za poštenjaka. Poznam to vrsto ljudi. Za napitnino ti dajo deset centov, potem pa čakajo, da se jim dvakrat zahvališ.

»Vas ne bo motilo, če odprem radio?« me je vprašal in se sklonil naprej.

Najraje bi mu bil rekel, da ga zaradi mene lahko vrže skoz okno. Če slišim zgodaj zjutraj to prekleto žalostno glasbo, ne mislim na nič drugega ko na svojo bolno ženo. Jo bodo zdravniki uspeli ozdraviti? Se bo vrnila k meni? Cemu neki so taksije opremili z radii?

»Kako kaj napreduje stavka?« me je potlej vprašal.
»Se kar dobro,« sem zagodrnjal.

Tiho se je zasmeljal in rekel, da stavkarjem slabo kaže. Z levo roko sem otipal gumb in odprl radio glasno, kot se je le dalo, ker sem spet začutil tisti občutek v ustih.

Ta čas je dajal radio jutranjo telovadbo: ena, dve, predklon ... tri, štiri, globok vdih! Veste, eno tistih jutranjih oddaj, ki brez njih ne mine nobeno jutro. Bil sem vesel, ko je stranka izstopila. In presenetila me je. Dobil sem petnajst centov napitnine. Našel sem novo stranko in jo odpeljal v Grand Central. Občlena je bila v krasen krznenjav rjav krznen plašč in zdelo se mi je, da sem ujel težko ribo. Preden je izstopila, mi je rekla: »Imeti morate neprilike s svojimi delodajalci, kajne?« Prikimal sem. Tedaj mi je dala večkrat dolarja napitnine. »No, upam, da boste uspeli,« je rekla s prijetnim glasom. »Rada bi videla, da bi dobili to bitko.«

Ko je odšla, sem sedel v avto in si prižgal cigareto. Me je hotela zboti? Je mar vedela, da sem stavkokaz?

Nenadoma sem začul, da mi nekdo nekaj vpije. Ko sem se obrnil, sem opazil trštatega moškega v kapl, ki je tekel proti meni. Nisem hotel tvegati pa sem pognal proti drugemu bloku. Tedaj pa sem videl, da je najel drugi taksij. Bil je torej stranka. Umrl sem se, obrnil sredi bloka in ustavil na postajališču na Lexington aveniji. Na postajališču so bili le trije taksiji. Ni še minilo pol minute, pa smo že imeli vsak svojo stranko.

Vse dopoldne me je spremljala sreča. Vse stranke, ki sem jih vozil, niso bile namenjene v bližino Times Squara niti niže v mesto. Zvečine so bili poslovni ljudje z East Sidea, ki so vsi dajali visoke napitnine. Do enajstih sem zaslužil še sedem dolarjev. To je bilo precej; toliko ne bi bil zaslužil niti v snežnem metežu.

Toda popoldne so se začele neviščnosti. Vozil sem po Štirinšdeset ulici, ko mi je šofer nekoga taksija zaklical: »Spodaj v mestu razbijajo in požigajo taksije. Ne pelji nize ko do Stirinajste ulice!«

Zgubil sem stranko, ker sem ji rekel, da jo bom peljal samo do Osemnajste ulice, naprej naj se pa pelje s podzemeljsko železnico. Pogledala me je s prezirom in najela drug taksij. Nisem smel tvegati. Kaj bi bilo z Ethelo in otrokoma, če bi me odnesli v bolnišnico? Hudič naj vzame tak poklic! Ali se res ne bi dalo urediti tako, da bi nam dali spodobno plačo, da nam ne bi bilo treba stavkati, in da časopisi ne bi prinašali o nas slabih in neresničnih vestí? Zakaj ne bi mogli ... prekleto ... pozabil sem, da sem stavkokaz!

»Hoj, vi tam!« je vpila neka plavalosa dama. »Bi me peljali v Dvanajsto ulico?«
»Zakaj pa ne?« sem zavpil, jezen sam nase. »Peljem vas, kamor hočete!«

»Kakšen fant!« je rekla in vstopila. Bila je visoka, plečata in zala ženska. Prižgala si je cigareto in si jela peti neko popevko. Pri pričnem sem začutil, da bom dobil dobro napitnino.

»Poj, taksij, poj,« je zapela in odprla radio. Spet se je začela ena tistih žalostnih pesmi, ki jih nikakor ne morem prenesti. Spet sem pričel misliti na Ethelo in zdravnike, a ji navzlic temu nisem rekel, naj zapre radio. Bila je našminkana ko sam zlodej, toda pri pričnem sem opazil, da je čedna stvarca.

V šestnajsti ulici so me zaustavili. Biti jih je moralo več ko petdeset. Bil so tudi trije kifeljci, toda ti niso mogli ničesar.

»Izstopite, gospe!« so vpili šoferji.

Moja stranka jih je poslala k vragu. Moral bi ji bil čestitati.

»Izstopite, če ne, vas s silo vržemo ven!«
»Premalo vas je!« jih je nadrala.
»Zapri ta prekleto radio!« so se drli name.

Zaprl sem ga. Dva sta skočila na stopnico mojega avtomobila in moral sem ustaviti motor. Kifeljci so se skušali prebiti do mene, toda stavkarji so jih odpravili proč. To so delali ko za šalo, vendar so mislili resno. To šaljivo pretravanje je kifeljcem dalo vedeti, da jih bodo pogazili, če bodo začeli ostreje ukrepati. Ta čas je eden od fantov, ki sta skočila na stopnice, pomolil glavo v avto in v njem sem prepoznal Goldsteina.

»Saj to je Tom Davlin,« je rekel in jel nagovarjati ostale, naj me puste pri miru.

»Vrag naj ga vzame!« so mu odvrnili. »Vržemo ga ven, če se pri tej priči ne vrne v garažo! Vržemo ga ven!«

Toda Goldstein ni hotel popustiti. Bil je eden maloštevilnih fantov v Veliki garaži, ki je vedel za moje težave. Slišal sem ga, kako jim je nekaj šepetal, in počutil sem se neugodno. Vendar ga niso hoteli poslušati. »Vržite ga ven!« so spet vpili in mislil sem že, da me bodo pretepli. Nisem imel namena, da bi se jim upiral, saj sem razumel, da so bili besni name. Ta mah pa so zatuli sirene in privozili so trije policijski avtomobili. Kifeljci so trumoma skakali iz njih. Pretili so z gumijevkami in si utrlji pot do mojega avtomobila. Vžgal sem motor in ko sam zlodej zdrvel po ulici.

»Kaj jim je šepetal vaš tovariš?« me je vprašala stranka, ko sva minila prvi blok. »Pa ne, da bi imeli svoje geslo?«

»Ne vem,« sem rekel.

Spet je odprla radio. »Poj, taksij, poj,« je zapela in, bog mi je priča, ta ženska je imela globok in krasen glas. Pela je in ni mogla skriti, da je srečna. Pomislil sem, da je po vsi priliki dobila kup denarja od očeta ali kaj podobnega.

»Cujtel!« me je poklicala z zadnjega sedeža. »Veste kaj?«

»Kaj?« sem vprašal, ne da bi se bil obrnil.

»Otroka bom rodila,« je rekla s pojačim glasom, »pa se počutim tako zelo srečna.«

Tedaj sem vedel, da je pijana. Sleherno deklet, ki je srečna zaradi otroka, je ali pijana ali neumna. Po mojem je bila zmešana.

Povedala mi je naslov in ustavil sem pred ordinacijo nekega zdravnika. »Tukaj, dragi,« je rekla in mi dala dva dolarska bankovca. »Le obdržite ostanek, lepote.« Stopila je k vratom in pozvonila. Odprla ji je zala bolniška sestra in duri so se zaprle za njo.

Kakšna napitnina! Dolar in dvajset centov! Vzel sem si nekaj časa in stopil v kavarno na Bank Streetu, da kaj malega zaužijem. Za točilno mizo je sedelo nekaj fantov in me žalno pogledovalo pa sem jedel brez teka. Vstal sem, plačal in odšel. Prekleto, saj sem stavkokaz, sem si rekel.

S tretjo brzino sem odpeljal proti vzhodu. Ko sem privozil do Četrte avenije, sem začul glasno vpitje in trušč. Izstopil sem na University Placeu in pustil motor vžgan. Peš sem krenil v Četrto, avenijo.

Tu je bilo zbranih najmanj tri sto šoferjev. Zažgali so tri taksije, velika množica pa jih je s plinčnikov zvedavo opazovala. Pretepli so nekaj šoferjev, toda ti so jih naglani nazaj s kamenjem. Videl sem, da mendrajo nekega kifeljca. Podrli so ga na tla in mu razrgali plašč na drobne kosčke. Moral bi jim videti obraze! Kifeljce je segel po revolverju, toda stopili so mu na roko. Venomer, so vpili nadenj. Pridužil sem se jim in jel vpitj z njimi. Neki kifeljce je pristopil k meni in udaril sem ga. Ze isti mah pa sem dobil udarec za uho in zgrudil sem se na cesto. Dva fanta sta mi pomagala na noge in za trenutek sem se usedel na robnik in se z obema rokama zgrabil za glavo. Bil sem pol v nezavesti, vendar sem duhal smrad zažgane gume, olja in bencina. Ves ta čas se je množica nečloveško drla.

Spet sem se dvignil, toda to pot so prijezdili kifeljci na konjih. Pričeli so udirati levo in desno. Bilo je strašno. Nekemu mlademu fantu je viselo uho le še na koščku mesa. Držal si ga je z roko in ga skušal priljepiti nazaj. Toda kifeljci so bili spet pri njem in ga v drugo udarili. Zenske, ki so stale na pločniku — med njimi je bilo nekaj prav čednih — so jele vpitj kifeljcem, naj ga puste na miru. Ena je stopila celo h konju in se pričela prepirati z enim od njih.

Tedaj pa so prišli gasilci in skušali pogasiti ogenj. Čevl so napeljali iz Desete in Enajste ulice, toda ko so spustili po njih vodo, avtomobili niso bili vredni več niti deset centov. Vsa množica je krenila proti Union Squaru. Stopil sem za njimi, tedajci pa sem se na vsem lepem spomnil, da sem niže spodaj parkiral avto. Spet sem jel misliti na Ethelo in otroka.

Vrnil sem se k avtomobilu in se odpeljal na zapad. Našel sem stranko in jo odpeljal v Štirinšdeseto ulico. Dobil sem dvajset centov napitnine. Zepe sem imel že težke od erbera, zategadelj sem stopil v neko restavracijo in ga zamenjal za papir. Počutil sem se neprijetno in nisem denarja niti dvakrat preštel, zakaj blagajnik me je nekam čudno gledal. Tako me je brzokone prevrtil za petindvajset centov, ker sem se spomnil ...

Začel sem vpitje na Sedmi aveniji. Planil sem iz restavracije in jo pobrisal z avtomobilom. Nisem se ustavil vse do Sestdesete ulice. Da bi si umiril živce, sem križaril po praznih strankah ulicah. Po malem je začelo deževati. Poklicala me je neka stranka, vendar se nisem ustavil, ker še nisem bil dovolj miren. Čez kako minuto sem že imel drugo stranko, to pot za Dvaindevdeseto ulico. Ko sem jo odložil, je za trenutek jenjalo deževati. Spet sem se počutil dobro. Toda bil sem lačen, ker nisem

razen sendviča v kavarni na Bank Streetu še ničesar jedel. Zatorej sem odšel v neko točilnico v Trindevetdeseti ulici, poprej pa sem pustil svoj klobuk v avtu.

Ko sem vstopil, so šoferji tovarnjakov, ki so stali kraj točilne mize, takoj opazili, da sem šofer taksija. Nas je kaj lahko spoznati. Nam, šoferjem taksijev, se hlače na zadnji plati zmerom nekam čudno bleščijo. Tega bleška ni moči točno opisati, toda vem, da nas zmerom izda. Zgodi se, da se kdaj pa kdaj, ko se spreham s svojo ženo in zagledam pred sabo moža s tem bleškom na zadnjici, obrnem k ženi in ji rečem: »Stavim dva prot eni, da je ta fant šofer taksija.« Ethel ve, da ne stavim rad, zato se navadno razjezi name. »Ali res ne moreš vsaj tedaj, ko ne delaš, pozabiti na svoj zopni poklic?« me vpraša. To me najtežče razjezi, vendar pa se zavadam, da je nemirna zaradi operacije, zatorej ne vzrojam.

Ko sem sedel in naročil krožnik juhe, sem opazil, da so me spregledali. Eden od njih je postal glasnejši. »Stavim, da je stavkokaz,« je rekel. Besen sem se okrenil k njemu. »Prekieto, pa kaj tedaj, če sem?« sem ga nadrl. Bil sem razburjen pa sem mu povedal vse o svoji ženi in otrokoma o tem, v kakšni neprilici sem se znašel. Kuhar je prišel iz kuhinje in me čudno gledal. Na koncu sem gotovo vplil. Fant, ki me je prej imenoval stavkokaz, ni vedel, ka jnaj reče, pa je brez besede obsedel in se zastrmel v točilno mizo.

»Dobro, dobro,« je rekel čez čas, želeč prekiniti s tem.

»Hudiča je dobro,« sem ga nadrl in odšel. Kuhar je je zadržal za mano, naj plačam, jaz sem mu pa rekel, naj pride ven, da bom vraga izbil iz njega. Potlej je utihnil in se ni več ganil.

Stopil sem v avto in križaril dobrih petnajst minut, da sem se ohladil. Bil sem tako besen, da sem se hotel s šestdesetimi miljami na uro zabiti v najbližji zid. Toda ko me je poklicala nova stranka, sem se pomiril. Pomislil sem na Ethelo in otroka in si rekel, da se ne smem vesti ko bedak.

Tako sem odpeljal stranko in si ohladil svoj bes. Spet je začelo deževati. Dobil sem novo stranko. Odpeljal sem nizdol proti mestu. Imel sem polno dela. Vozil sem brez počitka do osmih, tedaj pa sem kupil časopis, da bi vedel, kako napreduje stavka. Iz naslovov sem izvedel, da se še ni premaknila z mrtve točke. Precej je pisalo o izjavah lastnikov avtomobilov, o sindikatskih podjetjih, toda mi vsi smo vedeli, kakšni so ti sindikati. Fantje so se še vedno borili. Ustavil sem avto v neki stranki ulici in prečital članek do poslednje vrstice. Ko sem čital o spopadih in nemirih, pa o požigu avtomobilov, sem bil tako razburjen, da sem hotel zapeti in zavriskati od sreče. Tedaj pa sem se spomnil, da sem stavkokaz in radostni občutek je v meni zamrl.

Ko sem pol ure kasneje zavozil v veliko garažo, je gospa Steur olajšano vzdihnila. »Hvala bogu,« je rekla, »misliš sam že, da so vam zažgali voz.«

Ko je zagledala poškodovan zaslon in razbite šipe, se ji je obraz zmračil. Jela je psovati stavkarje, da je kar

grmelo. Se svoj živ dan je nisem slišal tako psovati. Rekla mi je, naj pregledam taksimeter, nato pa odidem domov, da se spočijem, a zjutraj naj se javim na delo. Ko je videla, koliko mi je prevozil, me je pohvalila, vendar je še zmerom psovala stavkarje.

Domov sem prišel uredno kasneje, utrujen ko pes.

Ko sem zaprl vrata, me je Ethel najprej vprašala, koliko sem zaslužil. Položil sem na mizo enajst dolarjev. To je bilo največ, kar sem kdaj zaslužil v enem dnevu. Pogledala me je in ni ničesar rekla. Sem ji zatrjevali, da ne bom več vozil, dokler traja stavka, tedaj pa sem začul, da joče v spalnici Sonny.

Ko sva sedla k večerji, je Ethel vendarle uspelo, da sem spregovoril. Povedal sem ji, da sem videl avtomobile v plamenih, da so me zaustavili in da so me Goldie in kifeljci komaj rešili, da me stavkarji niso pretepli. Nisem ji povedal, da sem udaril kifeljca in da so me pobili na tla. Zene čestokrat ne gledajo na stvari kot možki.

»Mar res misliš, da te bodo pustili v miru delati?« je naposled rekla. Tedaj pa sem se razburil ko sam zlodej. Jel sem vpitj. Nisem se mogel več zadržati. Povedal sem ji, da sem bil v kavarni, da pa nisem mogel jesti, ker so me čudno gledali. Pripovedoval sem ji o svojih občutkih in ji nekaj brbljal o megli, ki počasi pluje po ulicah, pa o Sestdesetih in Sedemdesetih ulicah z zaprtimi hišami, katerih bogati lastniki prežive zime doli na Floridi ali v Evropi. Spominjam se, da sem vstal in vplil nanjo preko mize.

Otroka sta začela jokati v spalnici. Ethel mi je nekaj zavpila, vendar nisem mogel prenehati.

»Grom in pekle,« sem vplil. »Končal sem. Saj nisem edini šofer taksija, ki mora skrbeti za ženo in otroka. Končal sem, ti pravim. Kaj misliš, kako se počutim, ko sedim za volanom in služim denar, medtem ko moji prijatelji stavkajo? Pravim ti, da sem končal. Ne bom se več javil na delo, ne jutri, ne pojutrišnjem. Nič mi ni mar, pa četudi poginemo od lakote. Razbijal bom po ulicah z drugimi, ker je med njimi moje mesto. Pomagal jim bom razbiti in zažgati vsak prekleto taksij, ki ne bo stavkals!«

Tedaj sem povedal Etheli tisto, kar sem si obljubil, da ne bom nikomur povedal.

Povedal sem ji, da sem, prej ko sem se vrnil v garažo, parkiral v neki stranki ulici in s ključem poškodoval zaslon svojega avtomobila in s lastnimi rokami razbil vse šipe. To sem ji povedal. Vprašala me je, zakaj sem to storil, a ji nisem znal odgovoriti.

Tedaj sem zavpil glasneje kot poprej: »Človek mora spoštovati samega sebe, veš! Nikar ne misli, da sem s stavkokaz!«

Prevedel Marko Napast
Ilustriral Aco Mavec

na delo, v tovarno, na vlet, v pisarno, na ples in v kavarno v kvalitetni hranci

MURA PERILO

MURA

DRUGA PLAT

Mornariški strelec z bajonetom na puški je spustil Bogarda na pomol in ga napotil k čolnu. Pomol je bil prazen in čolna ni opazil, dokler ni prišel do roba pomola in pogledal naravnost dol vanj in na hrbtni dveh sklonjenih mož v zamašenih pajkah, ki sta se zravala, ga bežno pogledala in se spet sklonila.

Bil je kakšnih devet metrov dolg in meter širok. Fobarvan je bil v sivo-zelenem zasčitem vzorcu. Prednji del palube je bil pokrit z dvema kratkima izpušnicama cevema. »Fant, če je vse pod palubo stroj — in ko je gledal dol na podolgovato, ozko, mirno, zlokobno stvar, je videl strojnico, pritrjeno na krmi. Gledal je oklep, v katerem je bilo eno samo ozko okence — z njim vred se je dvigal čoln komaj slab meter nad vodo — in mirno pomislil: »Jeklen je. Ves je iz jekla.« Njegov obraz je bil trezen, zamišljen; zvil se je v dežni plašč in ga zapel, kot da mu je hladno. Za sabo je znišal korake in se obrnil. Bil je vojak z letališča v spremstvu stražarja s puško. Vojak je nosil dokajšnje, v papir zaviti zavoj. »Od poročnika McGinnisa za kapetana« je rekel vojak. Vojak in mornariški strelec sta odšla.

V njem je bilo načekano sporočilo in nekaj stvari: nova blazina iz rumene svile in japonski sončnik, oboje očividno spojeno in glavnik z zavojem toaletnega papirja.

»Fotografskega aparata nisem mogel dobiti in Collier mi noče posoditi mandoline, ampak mogoče zna Bonnie igrati na glavnik, Mac.«

Bogard je gledal stvari, toda njegov obraz je bil zelo zamišljen in resen. Vse skupaj je spet zvil, odnesel zavoj malo dalje po pomolu in ga mirno spustil v vodo.

Ko se je vrnil k nevidnemu čolnu, je videl, da se bližata dva moža. Fanta je spoznal takoj. Velik, vitek, klepetav je že govoril in se sklanjal k svojemu mlajšemu tovarišu, ki je kadil pipo in z rokama v žepih še vedno

tako oblečen kot prej, svojo drzno kapo pa je zamenjal za umazan pehotno čelado. Za njim je, rekel bi, na zvok njegovega glasu, piapolal zavesti podoben kos blaga, dolg skoraj kot burnus.

»Hallo, there!« je zavpil, ko je bil še sto metrov daleč. Toda Bogard je gledal drugega in si misli, da še nikdar v življenju ni videl bolj čudne pojave. Nekaj ravnodušnega je bilo v njegovih sključenih ramenih in rahlo navzdol sklonjenem obrazu. Bil je za glavo manjši od fanta. Tudi njegov obraz je bil svež in rdeč, toda resen in skoraj čemeran. Bil je obraz človeka, ki se že leto dni, celo kadar spi, trudi, da bi bil videti enaindvajset let star namesto svojih dvajset. Nosil je jopico z visokim ovratnikom in debele platnene hlače; preko tega usnjen suknič in delovne hlače, čez te pa umazan podložen plašč za oficirje, ki se mu je skoraj vlekkel za petami, brez ene epotele in domala brez gumbov. Na glavi je imel karirasto lovsko kapo; preko nje in ušes je imel zavezan ožek šal, ki je tekel pod brado in okoli vratu in je bil zavozlan pod levim ušesom z zankarskim vzdom. Šal je bil neverjetno umazan in mož je bil z rokama do komolcev v žepih, s svojimi pobešenimi ramenji in glavo je bil videti kot stara mati, ki so jo obesili, mogoče zaradi čarovništva. Med zobmi je imel zagozdeno narobe obrnjeno pipo.

»Tukaj je!« je zavpil fant. »To je Ronnie. Kapetan Bogard.«

»How are you?« je rekel Bogard. Iztegnil je roko. Drugi ni rekel nič, toda njegova roka se je mrtvo stegnila. Bila je čisto mrzla, a trda in raskava. Rekel pa ni nič; kratko je pogledal Bogarda in potem vstran, toda v tem trenutku je Bogard ujel nekaj nenavadnega v njegovem pogledu — nemara iskrico prikritega in radovednega spoštovanja, tako kot petnajstleten deček gleda artista na trapezu. Vendar ni rekel besede. Skočil je v čoln. Bogard je gledal, kako je izgubil čez rob pomola, kot bi skočil na noge v morje. Zavedel se je, da stroji v nevidnem čolnu teko.

»Tudi midva se lahko spraviva na krov!« je rekel fant. Napotil se je proti čolnu in se spet ustavil. Dotaknil se je Bogardove roke: »Glejte!« je siknil. »Vidite?« Njegov glas je bil tenak od razburjenja.

»Kaj?« tudi Bogard je šepetal; samogibno, po stari navadi je pogledal nazaj in navzgor. Drugi ga je prijel za roko in kazal na drugo stran pristanišča.

»Tame! Tame čez!« Ergenstrasse — spet so jo premestili. Na drugi strani pristanišča je ležala prastara zarjavela razbitina. Bila je majhna in nenavadna in Bogard se je spomnil in opazil, da je bil sprednji jambor čudna zmešnjava kablov, vrvi in prečk in z mnogo fantazije ali površnosti, res podobno košarnemu jamboru. Ob njem se je fant skoraj hehetal od razburjenja. »Mislite, da jo je Ronnie opazil?« je zasikal. »Kaj?«

»Ne vem,« je rekel Bogard.

»Fant! Če bi pogledal in jo štel, preden jo je spoznal, bi si bila bot. Fant! Ampak pojdiva zdaj.« Še vedno se je razburjeno hehetal. »Pazite,« je rekel. »Obupna letev.« Spustil se je prvi; moža v čolnu sta vstala in pozdravila. Ronnie je izgubil, razen njegove zadnjice, ki je zapirala odprtino, skozi katero se je prišlo naprej pod krov. Bogard se je oprezno spustil v čoln.

»Strela božja,« je rekel. »Ali morate vsak dan takole plezati gor in dol?«

»Obupno, ali ne?« je rekel drugi s svojim srečnim glasom. »Pa saj sami veste. Poskušajo se vojskovati z zasilnimi izdelki, potem se pa čudijo, da tako dolgo traja vsa stvar.« Ozki čoln se je premetaval celo kljub Bogardovi dodatni teži. »Cisto na vrhu sedi, veste,« je rekel fant. »Po travi bi lahko vozil ob izdatnejši rosi. Čez valove gre kot kos papirja.«

»Fant! Če bi pogledal in jo štel, preden jo je spoznal, bi si bila bot. Fant! Ampak pojdiva zdaj.« Še vedno se je razburjeno hehetal. »Pazite,« je rekel. »Obupna letev.« Spustil se je prvi; moža v čolnu sta vstala in pozdravila. Ronnie je izgubil, razen njegove zadnjice, ki je zapirala odprtino, skozi katero se je prišlo naprej pod krov. Bogard se je oprezno spustil v čoln.

»Strela božja,« je rekel. »Ali morate vsak dan takole plezati gor in dol?«

»Obupno, ali ne?« je rekel drugi s svojim srečnim glasom. »Pa saj sami veste. Poskušajo se vojskovati z zasilnimi izdelki, potem se pa čudijo, da tako dolgo traja vsa stvar.« Ozki čoln se je premetaval celo kljub Bogardovi dodatni teži. »Cisto na vrhu sedi, veste,« je rekel fant. »Po travi bi lahko vozil ob izdatnejši rosi. Čez valove gre kot kos papirja.«

»Tako?« je rekel Bogard.

»Kajpak. Ravno zato, razumete?« Bogard ni razumel, preveč je bil zaposlen, ko si je previdno iskal sedež. Klopi ni bilo; nobenega sedeža, razen debele valjaste izbokline, ki je tekla po dnu čolna od vozačevega sedeža do krme. Ronnie se je ritensko spet prikazal. Zdjaj je sedel za krmilom, nagnjen nad armaturno ploščo, a ni spregovoril, ko se je ozrl čez ramena, njegov obraz je bil samo vprašujoč. Preko njega se je vlekkel dolg masten madež. Tudi fantov obraz je bil prazen.

»Right,« je rekel. Pogledal je naprej, kamor je bil izgubil eden od obeh mornarjev. »Pripravljen, spredaj?«

»Aye, sir,« je rekel mornar.

Drugi mornar je bil na krmi. »Pripravljen, zadaj?«

»Aye, sir.«

»Na vsak način Ronnie se je domislil. Brinja, čeprav je trmoglavac. Takoj je rekel: »Zeebruge ni dovolj za tega človeka. Morava se potruditi, kar se da. Berlin.« je rekel, »fant, Berlin!«

»Poslušajte,« je rekel Bogard. Obrnil se je in je gledal drugega z zelo resnim obrazom. »Čemu služiti ta čoln?«

»Služi?«

»Kaj dela?« Potem je, čeprav bi znal odgovoriti na lastno vprašanje, spustil roko na valj: »Kaj je tu notri? Torpedo, kaj ne?«

»Mislim, da veste,« je rekel fant.

»Ne,« je rekel Bogard. »Nisem vedel.« Zdelo se mu je, da prihaja njegov glas iz daljave, suh in droban: »Kako ga sprožite?«

»Sprožimo?«

»Kako ga spravite iz čolna? Spredaj sem skozi odprtino videl stroje. Bil so pod valjem.«

»Oh,« je rekel fant. »Nekaj potegneš in torpedo pade zadaj ven. Ko se vijak dotakne vode, se začne vrtili in torpedo je na poti. Potem je treba samo še hitro obrniti čoln in torpedo gre dalje.«

»Hočete reči,« je rekel Bogard. Trenutek pozneje ga je glas spet ubogal. »Mislite reči, da usmerite torpedo s čolnom in ko ga spustite v vodi se sproži, vi pa zavijate s čolnom in torpedo gre skozi iste vode, ki jo je čoln malo prej zapustil?«

»Vedel sem, da vam bo takoj jasno,« je rekel fant. »Rekel sem Ronnieju. Letalec. Počasneje gre kot pri vas. Ne da se pomagati. Naredimo, kar se da, ampak voda je voda. Sem pa vedel, da boste takoj razumeli.«

»Poslušajte,« je rekel Bogard. Zdelo se mu je, da ima miren glas. Čoln je letel dalje in se vrtil na valovih. Zdelo se mu je, da se sliši, kako si pravi: »Kaj čakaš? Vprašaj kaj! Kaj naj vprašam?« je rekel s tistim mirnim glasom. »Povejte zdaj Ronnieju, razumete?« »Povejte mu samo — kar recite mu — Začutil je, da ga glas spet zapušta in je raje nehal. Sedel je negibno in čakal, da se mu vrne; fant se je sklanjal in ga gledal v obraz. Njegov glas je bil spet zaskrbljen:

»I say. Ni vam dobro. Ti prekleti plitvi čolni.«

»Ni to,« je rekel Bogard. »Samo da — all so vama ukazali iti na Kiel?«

»Oh, ne. Ronnieju pustijo, da izbira. Glavno, da pripelje čoln nazaj. To je vam na čast. Hvaležnost. Ronniejeva ideja. Cisto krotko v primerjavi z letenjem, ne? Ampak, če bi raje —«

»Da, kam bliže. Veste, jaz —«

»Kajpak. Razumen. Med vojno ni počitnic. Rekel sem Ronnieju.« Oddel je naprej. Bogard se ni premaknil. Čoln je letel v dolgih, zibajočih zagonih. Bogard je čez krmo mirno gledal nebo in morje, ki ga je veter metal kvikšu.

»Grozal! si je mislil. »Kaj takegal kaj takegal!«

Fant se je vrnil. Bogard je obrnil proti njemu obraz, ki je imel barvo umazanega papirja. »V redu je,« je rekel fant. »Gremo nekam bliže, ne v Kiel. Najbrž bo ravno tako dober lov. Ronnie pravi, da ve, da boste razumeli.«

Brskal je po žepu. Izvlekel je steklenico. »Izvolite. Nisem pozablil nocojšnje noči. Naredil sem isto za vas. Dobro dene želodcu, ne?«

Bogard je nagnil za velik požirek. Podal je steklenico, toda fant je odklonil. »Nikdar v službi,« je rekel. »Ni kot pri vas. Tukaj moramo biti pohlevni.«

Čoln je letel dalje. Sonce je bilo že na zahodu. Vendar je Bogard izgubil smisel za čas in prostor. Spredaj je skozi okence lahko videl razpenjeno morje in Ronniejevo roko na krmilu in granitni profil njegove izbočene brade in narobe obrnjene, ugasle pipe. Čoln je letel dalje.

Potem se je fant sklonil in se dotaknil njegovega ramena. Na pol je vstal. Fant je kazal. Sonce je bilo rdečkasto. Med njimi in soncem, kakšni dve miljii daleč je bila zasidrana ladja z visokim jamborom, podobna ribiški. »Svetilniška ladja!« je zavpil fant. »Njihova.« Spredaj je Bogard zagledal nizek, ploščat pomol — vhod v pristanišče. »Prehod!« je zavpil fant. Zamahnil je z roko na obe strani. »Mine!« Njegov glas je prihajal z vetrom. »Mrgolji jih. Na vseh straneh. Pod nami tudi. Zabavno, kaj?«

Morje je treskalo ob pomol. Z vetrom v krmo je čoln skoraj skakal z enega dolgega, valečega se vala na drugi; kadar se je vijak dvignil iz vode, je bilo, kot da se hoče motor odtrgati s podlage. Toda ni izgubil brzine. Ko je drvel mimo konca pomola je stal skoraj pokonci na krmi kot leteča riba. Pomol je bil samo še miljo daleč. Z njega so začele migotati blede lučke, kot kresnice. Fant se je sklonil. »Dol,« je rekel. »Strojnice. Lahko ustavite kako izgubljeno kroglo.«

»Kaj naj delam?« je zavpil Bogard. »Kaj lahko delam?«

»Fant, da je kaj! Radi bi jim malo posvetili, kaj? Sem vedel, da boste hoteli!«

Bogard je čepel divje pogledal fanta. »Lahko vzamem strojnico?«

ANEKDOTE

Conan Doyle je začel svojo kariero kot zdravnik v londonskem predmestju in je skrajno zaman čakal na paciente. Ko je moral oddati davčno prijavo, je po pravici zapisal, da nima dohodkov, vendar so mu jo vrnil s pripombo: »Zelo nezadovoljivo.«

Tedaj je Doyle pripisal: »Popolnoma moje mnenje,« in postal prijavo drugič na davčni urad.

»Ni potrebno, da bi moral pisatelj pojediti celega teleta,« je zapisal Somerset Maugham, »da bi vedel, kako okusna je teletina. Dovolj je, če poskusi samo zarezbrnico. Toda to pa le naj stori!«

»Verjameste tudi vi, mister Shaw,« je vprašal dramatik reporter, »da so ljudje, ki se poročijo v petek, vse življenje nesrečni?«

»Seveda verjame,« je odvrnil Shaw, »zakaj bi bil pa ravno petek izjema?«

Kaj je optimizem? Kaj je pesimizem? Shaw je na vprašanje takole odgovoril: »Postavite na mizo do polovice napolnjeno steklenico. Optimist bo rekel: Kako lep! Steklenica je še na pol polna! Pesimizist pa bo rekel: Skodal Stekla-nica je že na pol prazna!«

Na sprehodu je Walterja Scotta ustavil berač. Scott je segel v žep, našel pa samo šilling; dal ga je torej beraču in rekel: »Dolžni ste mi šest penijev!« Na kar je berač odvrnil: »Tisočkrat hvala! Da bi le ostali tako dolgo živi, dokler vam ne povrnem dolga!«

Kadar ne morete oporekati in gre za

»strogo hišna dela«, pozabljate, da

obstoja pri pranju perila izjema.

Detergent PLAVI RADION omogoča

potrošnikom uspešno in lahko pranje

belega in pisanega perila.

ŽENSKÉ ŽABICE
CREPPE NYLON

TOVARNÁ NOGAVIC IN DROBNE KONFEKCIJE — POLZELA

S »TT« na dopust

Tu skoraj ni kaj ugitati. Dva hotela ob prelepem jezeru naše Gorenjske. Še ne veste kje? No, bomo pomagali. Hotel »LOVEC« nudi našemu nagradnemu tednu dni brezplačnega letovanja v mesecu juniju. Je modern hotel s 40 posteljami, s toplo in hladno vodo. Sobe imajo lep razgled na jezero in na planine, restavracija pa prijeten senčni vrt. Kopalnice ob jezeru je komaj 150 metrov oddaljena. Pred hotelom se ustavlja avtobus, ki vozi do železniške postaje.

Drugi je »PARK« hotel. Največji hotel ob jezeru z več kot 200 posteljami. Je ob samem jezeru in nudi svojim gostom kar največje udobnosti. Med hotelskimi prostori je tudi kavarna in bar, ob hotelu pa teniška igrišča.

Uganiti boste morali torej kraj, ki je dobil svoje ime po jezeru ali narobe. Fovemo vam še, da je železniška postaja ob gorenjski progi in da je v bližini letališče. Nad jezerom je na strmih skalah grad iz XI. stoletja. Jezero ob hudem mrazu popolnoma zamrzne in je tedaj prizorišče najrazličnejših športnih srečanj. Še niste uganili?

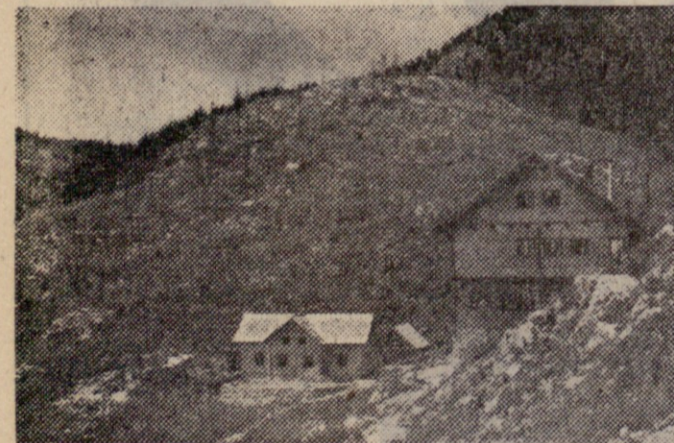
Menda ni odraslega Mariborčana, ki še ni bil na zelenem... No, ime boste morali že uganiti. Čudovito in toliko opevano hribovje v severnem delu naše ožje domovine. Kako prijetni izleti se obetajo našim izžrebancem po značilnih vrhovih, od koder so lepi razgledi na vse strani — proti severu v dolino Drave, proti vzhodu na Ptujsko polje.

Planinsko letovišče in klimatsko zdravilišče v Lovrencu je gostoljubno ponudilo našemu izžrebancu sedem dni brezplačnega dopusta v hotelu »Jelen« ali »Pohorje«. Oba hotela razpolagata s 84 posteljami in nudita gostom vse udobje.

Pa tudi sindikat Tovarne pletenin in konfekcije v Mariboru je povabil našega izžrebca na 7-dnevni odih v počitniški dom »Planinka« v istem hribovju. V svojih udobnih sobah ima ta dom 38 postelj.

Prelepa gorska dolina v Savinjskih Alpah. V njej izvira bistra Savinja in z vseh strani jo obdajajo strmi vrhovi. Planinski dom, ki stoji 780 metrov visoko ob avtomobilski cesti sredi doline, je našemu izžrebancu namenil sedem dni brezplačnega dopusta. Dom ima 128 postelj, električno razsvetlavo in tekočo vodo. Penzion v sezoni je 700—800 din dnevno, izven sezone pa le 500—700 din. Na vse strani so lepi izleti — vabi Okrešelj, Klemenškova planina, Robanov kot, Matkov kot, Raduha, Korosica, Ojstrica, Kamniško sedlo itd. Kako se že imenuje ta dolina?

Severno od Mozirja v Savinjski dolini se vleče strmo s pašniki in gozdovi pokrito pogorje, ki mu boste morali uganiti ime. 1340 m visoko ležea Mozirska koča je pripravljena sprejeti našega izžrebca na sedem dni brezplačnega odhoda. Ima 30 postelj in 100 ležišč, električno razsvetlavo, centralno kurjavo in tekočo vodo. Na vse strani so prijetni izleti, dostopi pa so iz Mozirja, iz Sošanja, iz Rečice in iz Pake. Okolica koč ima lepe smučarske terene. Dnevna oskrba stane 650 din.

KUPON ZA DOPUST 4

Bralce obveščamo, da smo v zadnji številki pri najvišji ceni za dnevno oskrbo v hotelu »Pod Voglome« pomotoma objavili napačno številko 1.950 dinarjev, v resnici pa je 1250 dinarjev.

BOLJ DOBRI SMO Z NJIM — BOLJ JECLJA

Tistikrat smo se srečali slučajno. Hitro sem zapazil, da sta bila tega izredno vesela. To sta mi tudi odkrito povedala, češ da sta že dalj časa mislila, kje bi me dobila. Ko sem ju vprašal zakaj, sta mi začela tožiti o težavah, ki jih imata s sinom. V kratkem sta mi povedala to-le:

Fant je devet ali deset let star. Že precej časa občutno jeclja. Sprva so ga v govoru hudo popravljali, ga grajali — toda nič ni pomagalo. Kasneje jih je hiba začela toliko motiti, da so se obračali po navsete k različnim ljudem. Nek zdravnik jim je pojasnil, da v samih govornih organih pri fantu ni osnove za jecljanje, da mora biti torej motnja živčnega izvora. Priporočil jim je to in ono za krepitev živčnega sistema in kolikor mogoče mirno ravnanje s fantom. Tu je vpadla mati:

— Sploh si ne morete misliti, kako ljudomilo ravnamo s fantom že najmanj leto ali dve. Nikdar ne kričimo nadenj, izogibamo se biti strogi, popuščamo v zahtevnosti do njega... — Naševala je še in še ter zaključila:

— Toda motnja ne le da se ne blaži, marveč se raje še stopnjuje... —

Premišljal sem.

— Rekli ste, da mu v vsem ustrežete, popuščate. Ali ste tudi pred tem tako ravnali z njim? —

Pogledala sta me s sumnjivo in izrazu obrazov:

— Ne, prej smo bili zahtevni do njega. Toda po tistem zdravnikovem priporočilu, saj veste...

— Da, tedaj ste ravnanje spremenili. Tedaj ste mu začeli popuščati in — če smem tako reči — začeli si ga razvajati? — Postal sem in ju premeril:

— Ali sem morda rabil prehudo besedo? Bi vidva sama lahko ocenila svoje ravnanje s tem fantom za razneževanje? —

Spogledala sta se tudi sama in nazadnje se je oglasil oče:

— Vsekakor ga zdej, od takrat mislim, razvajamo... Prej smo bili veliko bolj zahtevni do njega... —

— Da, fant je bil pri zdravniku in sploh marsikje. Videl in gotovo tudi vedel je, da ga vodite naokrog zaradi jecljanja. In potem, kot posledica teh številnih obiskov in posvetovanj: mama in oče postaneta z njim nenavadno dobra, prizanesljiva, stržeta mu in mu marsikaj dovolita, česar

Zaupaj mi

mu prej nista. Mogoče je se kdaj slišal, kako sta se hudovala bodisi nad bratom bodisi sestro, da s fantom ne sme biti tak in tak marveč dober, saj ve, da je to naročil zdravnik... —

— To se je res kdaj zgodilo, — je pristavila mati začudena.

Toda kakšno zvezo naj bi to imelo s fantom jecljanjem? — je hotel vedeti oče.

— To je imelo lahko — in je skoro gotovo imelo — velik pomen za fantove težave v govorjenju. Naenkrat je spoznal, da je z njim nekaj posebnega in da ste vi zaradi tega »posebnega« z njim prizanesljivi in mu stržete. Ali mogoče zdej, sama lahko ugotovita to zvezo? —

Vprašujoče sem ju pogledal, toda nobeden od obeh ni odgovoril. Zato sem nadaljeval:

— Ali bi se vi hoteli iznebiti nečesa, kar vam prinaša ugodnosti? Prav verjetno je, da ne. Vidite in fant je okril, da mu njegova govorna napaka prinaša pozornosti, popuščanje, razvajanje, stržbo in še deset in deset podobnih prednosti. Močno sumim, da je eden od tistih, ki je začel svoj

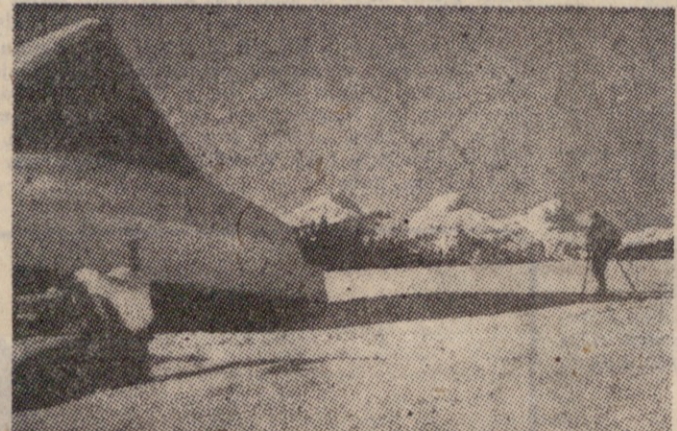
manjk izkoriščati sebi v prid. Jecljanje mu je postalo orodje za predpravo, ki jih z njimi dosega v krogu družine. Izkoriščati ga je začel za dosežanje prednosti pred ostalimi brati in sestrami... —

— Kaj je to mogoče? — sta bila začudena.

— Mogoče, zakaj ne. Mar najdete v tej domnevi najmanjšo nelogičnost? Kaj nista še nikoli v življenju zapazila ničesar temu podobnega? Koliko se med nami giblje ljudi, ki trpe zaradi različnih okvar in poškodb. Med njimi se nekateri z vsemi močmi trudijo, da bi pomanjkljivost prikrili in da vendar ne bi bili odvisni od drugih. Kolikor najdalj morejo, se branjajo prejmati pomoč drugih, hočejo se preživljati sami. In so taki, ki ob že dosti manjši okvari letajo od pisarne do pisarne, da bi si »priborili« rento, pokojnino, invalidnino, pomoč, podporo. Zakaj eni tako in drugi drugače? Zato, ker imajo eni stvaren odnos do svoje hibe in do življenja. Hibo hočejo premagati

in ostati vseeno polnovredni ljudje. Drugi pa jo poskušajo izkoriščati in si z njeno pomočjo olajšati življenje. Torej kaj sem vama hotel reči? Je že prav, da s fantom nista prestroga, groba, toda tudi od njega je treba zahtevati dosledno izpolnjevanje vseh dolžnosti. Dokler tega ne bosta storila, bo svoj položaj še in še izkoriščal. Prav verjetno iz dneva v dan bolj.

Prostrano alpsko hribovje pokrito z gostimi smrekovimi gozdovi se razprostira med Triglavskim pogorjem Julijskih Alp, Bohinjem in Savo Bohinjko. Na vzhodu sega do Blejskega jezera. Nadmorska višina se giblje med 1000 in 1600 metrov, kar pomeni, da so pozimi in pomladi idealni smučarski tereni pokriti z visokim snegom. Lepa cesta vas pripelje do Sport-Hotela, ki je našemu izžrebancu namenil 7 dni brezplačnega dopusta. Hotel je zelo moderno urejen, ima 120 postelj, v vseh sobah je topla in hladna voda, centralna kurjava itd. Hkrati je ta hotel tudi izhodna točka za lepe ture: Triglav, Lipanec, Debelo peč, Bohinj itd.

Nedaleč od kraja, kjer se Sotla izliva v Savo je pri Jesenicah v Dolenjskem srednjeveški grad, ki je danes spremenjen v letovišče. Je v neposredni bližini nove avtomobilske ceste Ljubljana—Zagreb in le tri kilometre oddaljeno od Čateških toplih. Leži sredi prelepega angleškega parka z ribnikom in med stoletnimi gozdovi. Letovišče, ki je kar za dva naša izžrebca namenilo meseca julija po deset dni brezplačnega odhoda, razpolaga s 33 lepo urejenimi turističnimi sobami, z barom v južnem stolpu in prvovrstno restavracijo. V času izven glavne sezone nudi letovišče pri več kot tresh dneh bivanja 30 odstotkov popusta. Kako se tedaj imenuje to gostoljubno letovišče?

Na strmih skalah se deset kilometrov od Ptujja dviga mogočen grad, ki je danes obnovljen in spremenjen v prijetno letovišče. Na vse strani je nešteto lepih izletov, z gradu samega pa je čudovit razgled proti Ptujju, Pohorju, Slovenskim goricam in Haložam. Drava pod gradom je zelo primerna za kopanje, gozdički in polja v okolici pa so polni divjačine. Sobe v gradu nudijo obiskovalcu vse udobje. Postelj je šestdeset. Uprava letovišča, ki mu morate uganiti ime, je namenila našemu izžrebancu sedem dni brezplačnega odhoda.

Skrivnosti dobre kuharice

Razumljivo, da je dobra jed odvisna od kakovosti dodatkov, skrbne priprave in še od mnogih malih ukan, ki so kuharici skrivnosti. Nekatero vam bomo danes izdali.

Prav gotovo se vam zdi važno, da je *golaž* okusen in sok temne barve. Zato morate pražiti čebulo tako dolgo, da potemni. Če iz zdravstvenih razlogov ne boste dodali veliko paprike in vam le gre za lepo barvo soka, zmešajte 1—2 žlički paradižnikove meze in jo dodajte soku.

Jedi iz *zmletega* mesa bodo zelo okusne, če vzamete enake dele govedine, svinine in teletine ter dodate še 5 dkg jetric. Ne dodajate kruha, temveč pšenični zdrob ali ovsene kosmiče in zmes naj nekaj časa stoji. Pečenko iz zmletega mesa namažite z beljakom.

Pečenka mora biti sočna. Kdor hoče obdržati linijo, naj ne uživa preveč omak. Meso spečemo. Odvisno masčobo, ki se je nabrala, ali odlijemo ali pa jo zalijemo z malo vo-

de ter dodamo podmet (moko gladko umešamo v malo vode).

Riž je okusen le, če ostane zrna. Pripravljamo ga počasi. Prebran, dobro opran in osušen riž najprej prepražimo na masti, da postekleni in ga šele nato zalijemo z vročo vodo — dvakrat tolikšno količino, kot smo vzeli riža. Ko voda izpari in je riž zdušen, ga pustimo še 10 minut stati na toplem.

Posebno poglavje je *krompir*. Krompir ni le dragocen prehranski artikel, temveč tudi izredno okusen kot prikuha ali dodatek, če je pravilno pripravljen. Nič lažjega kot to — si mislite, in prav

imate! Paziti morate le na nekaj malenkosti. *Slan krompir* v *koščkih* moramo pripraviti tako, da je kuhan in da ga odcedimo ter malo zabelimo s surovim maslom še-

le tik preden ga ponudimo. Le tako pripravljen bo okusen. Poskusite skuhati le toliko krompirja, kolikor ga potrebujete za kosilo ali večerjo. Pogret krompir je zdravju zelo škodljiv, da o okusu niti ne govorimo. Krompirjevo solato pripravimo le iz sveže kuhane krompirja. Kuhamo ga v oblikih, olupimo in takoj narezemo v skledo, v katero smo dali prej na drobno narezano čebulo. Se topli krompir zabelimo z oljem in prirešamo še druge dodatke. Za krompirjev *praženec* potrebujemo, če hočemo, da bo okusen, veliko masčobe. Sočnejši bo, če dodamo nekoliko vode in ga počasi zlatorumeno zapečemo v pokriti posodi.

Če kuhate zelenjavo v Ekonom loncu, se morate na sekundo točno držati časa, predvidenega za posamezne vrste zelenjave. Že malenkostno podaljšanje časa lahko povzroči, da zelenjava zgubi svoj značilni okus in zvoden. Priporočamo, da privadite člane vaše družine, da bodo uživali zelenjavo, kuhano v slani vodi in zabeljeno s surovim maslom in naribanim sirom. Ne skuhanje je preveč mehko! Vodo, v kateri ste kuhali zelenjavo, uporabite za juhe in omake ali pa tudi vročo oziroma hladno za pižajo. Nikdar je ne zavrzite!

Se vam je že primerilo, da se biskvit ni posrečil? Prav

gotovo niste stepli beljakov v dovolj trd sneg. Sneg bo izdatnejši, če dodate za vsak beljak po žlici vode. Steptajte ga s pripravno metlico ali sodobnejšim orodjem, ker boste prihranili mnogo časa in truda.

Marsikateri je najbolj zoprno delo pripravljanje raznih vrst testa zaradi čiščenja deske za valjanje. Mešajte vse dodatke v porcelanasti ali drugi primerni posodi, tako dolgo, da se loči od skleda in šele nato ugnete testo na deski.

Krško testo mora najmanj pol ure počivati na hladnem, preden ga uporabimo. Lahko je onim gospodinjam, ki imajo hladilnike. Če ga nimate, vam priporočamo, da ga v toplih letnih časih hladite tako, da postavite skledo s testom v mrzlo vodo.

Ne pozabite dodati vsaki sladici tudi ščepec soli. Verjeme, da bo sladica veliko okusnejša.

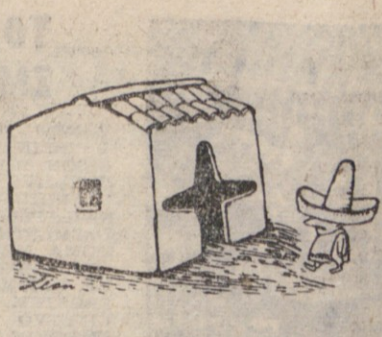
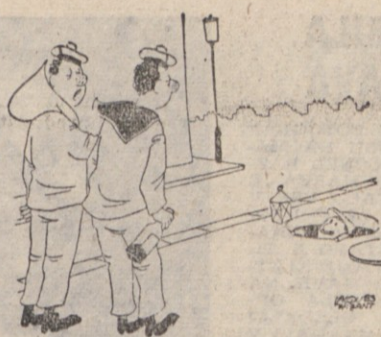
Najmanj važno, kako je ponudimo. Vašim se bo kar silna nabirala v ustih, ko bodo videli, da nosite na mizo zelenjavno ploščo v lepo razvrščenih barvah, s peteršiljem in drugimi dodatki okraseno meso, z zelenim peteršiljem potresen krompir itd. Saj vam to ne bo vzelo toliko časa, družini pa bo teknilo. Če ste jed pripravili v jena posodi, jo v njej tudi postavite na mizo in pripravite dodatke posebej v primerni posodi. Naj vas ne skrbi, če se bodo robovi malo pomazali. S čisto, vlažno krpo jih prav lahko odstranite. Pogrejte krožnike, da bo ostala jed dalj časa topla.

Vsem gospodinjam priporočamo, da pripravite jedilnike

za ves teden vnaprej. Jedilniki naj bodo pestri. Kupujte racionalno in v skladu s ponudbo na trgu. Katera kuha tako, da kuha ceneje in boljše?

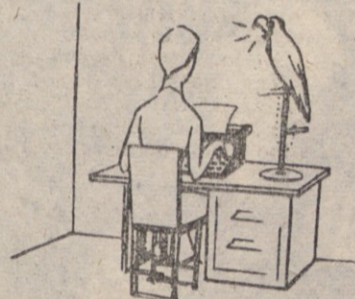
Tako smo zaključili prvi del našega nagradnega natečaja »S TT na dopust«. Vaša naloga je, da uganete vsaj eno izmed imen krajev, ki smo jih objavljali v zadnjih štirih številkah našega tednika. Napišite na košček papirja iskano ime, številko TT, kjer je bila tista slika objavljena in katera po vrstnem redu je bila v tisti številki slika objavljena, ali pa sliko izrežite in napišite nanjo iskano ime. Če boste pripisali še ime tistega kraja iz našega nagradnega natečaja, kamor bi si vi želeli na dopust, bomo to po možnosti pri žrebanju upoštevali. Priložiti morate seveda tudi VSE ŠTIRI KUPONE in poslati rešitev v naš uredništvo. Po pošti prispel rešitev bomo sprejemali do ponedeljka, 27. aprila do 9. ure dopoldne, reševalce iz Ljubljane, ki oddajajo rešitve v naš predal pa opozarjamo, da jih lahko oddajajo tja le do nedelje, 28. aprila do 12. ure popoldne. In nikar ne pozabite na kuverto napisati poleg našega naslova še: S TT na dopust, ker sicer prispelbi rešitev ne bomo upoštevali.

— Podmornica desno pred nami, admiral!...

Brez besed

Krvna preiskava

Narek

Pomota pri operaciji

— Sama se ne morem odločiti, kako je pa tebi všeč tale vzorec?

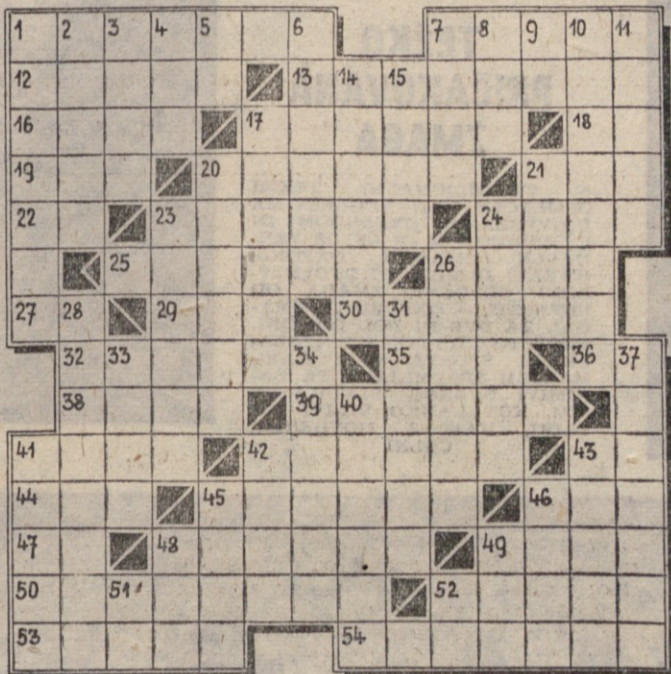
— Lepo te prosim, dragi, ali ne bi raje poljicala kleparja...!

Izdaja in tiska časopisno podjetje slovenski poročevalci v Ljubljani, direktor Rudi Janžura. Glavni in odgovorni urednik Dušan Benko. Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica številka 3 (prilije), poštni predal 150 — Telefon: 23-522 do 23-528, interna št. 33. — Narodniški oddelki: Ljubljana, Titova c. 8, tel. 21-863 in 21-832. — Naročnina: celoletna 1440 din, polletna 720 din, četrtletna 360 din, mesečna 120 din. — Oglasi oddelki: Ljubljana, Titova cesta 1, telefon 21-398. — Stevilka žiro računa 600-704-377. Rokopisov ne vračamo!

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. zelo težka športna disciplina; 7. denarna kazna za prekršek; 12. starogrška boginja modrosti; 13. oddelek, ki preskrbuje podjetje s poslovnimi potrebščinami; 16. glasbeno znamenje; 17. časovni prislov; 18. kemični simbol redke kovine, ki iz nje izdelujejo tranzistorje; 19. naziv; 20. refren pri pesmi; 21. zgodnji; 22. črka grške abecede; 23. okrajšan naziv za močno razstrelivo; 24. južnoameriški čaj; 25. preluknjani; 26. gospodarsko važni minerali; 27. tuja kratkica za »kraj pečata«; 29. pripovedna pesnitve; 30. zakrknjen, tog; 32. srednjeameriška država; 35. medmet; 36. najvišja karta; 38. opoldanski obrok hrane; 39. kos lesa za v peč ali štedilnik; 41.

11. glavno mesto evropske države; 14. del živalske noge; 15. velika ptica ujeta; 17. občrtam omejim s črto; 20. brezno; 21. dalmatinsko moško ime; 23. športni vaditelj; 24. vrsta morske ribe, ki jo poznajo podvodni ribiči; 26. okenska navojnica; 28. otkan, vljuden; 31. nevarna kužna bolezen; 33. preprosta priprava za računanje, ki jo preprosta ljudstva ponekod še uporabljajo; 34. takšen človek, ki je brezčuten za vse, kar se dogaja okoli njega; 37. nebesni spremljevalec; 40. spodoben, lepo vzgojen; 41. zil duhovi; 42. dvojice; 43. napadi; 45. razmnoževalno telo pri rastlinah; 46. nadam se; 48. prislov, ki zadržuje nasprotno od nikanice; 49. makedonski ljud.

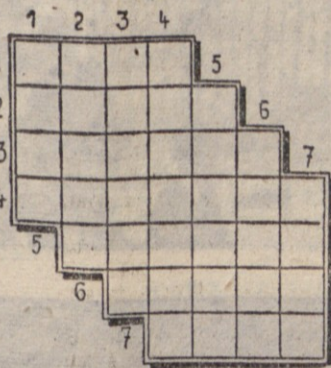

nenaden napad; 42. slikarska deščica za barve; 43. arabski žrebec; 44. časovni termin; 45. vrsta poučnega pesništva; 46. vrtna hišice; 47. reka v Sibiriji; 48. lasulja; 49. vrsta poldragega kamna; 50. izdelki iz žgane gline; 52. dolgi ozki kosti blaga; 53. sicer, drugače; 54. športna panoga.

Navpično: 1. oddelek starorimske legije; 2. najmanjši delci snovi; 3. velika rešeta; 4. žensko ime; 5. kazalni zaimek; 6. podžigati, kuriti ogenj; 7. silna jeza; 8. vrsta živalske maščobe; 9. znamka italijanskih tovornih avtomobilov; 10. nepomembna stvar, malenkost;

skj. ples; 51. staroegipčansko božanstvo; 52. različna soglasnika.

MAGICNI LIK

Vodoravno in navpično: 1. del roke, 2. vrtljivi del stroja, 3. postavim se na noge, 4. udarjam z nogam; ob tla, 5. debelejši konec hloda, otepa, 6. prilimek francoskega slikarja, avobodnega impresionista (1832-1883), 7. južnoameriška vrsta čaja.

REŠITEV KRIŽANK DVOJIC IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. Masaryk — Jukatan, 7. Ptah — SAZU, 11. pravak — korale, 12. voluhar — amandma, 15. skala — ornat, 16. mate — trak, 17. ali — Ain, o. r. 18. rt — Ob, 19. radost — orator, 21. ab — kl, 22. vv — as, 24. omének — aktivni, 26. ad — As, 1. n, 28. krt — Nil, 30. akter — reta, 31. apell — spori, 33. abotnež — alifati, 35. prtok — Taivan, 36. Anti — Ajas, 37. Antares — jastreb.

REŠITEV KRIŽANK IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

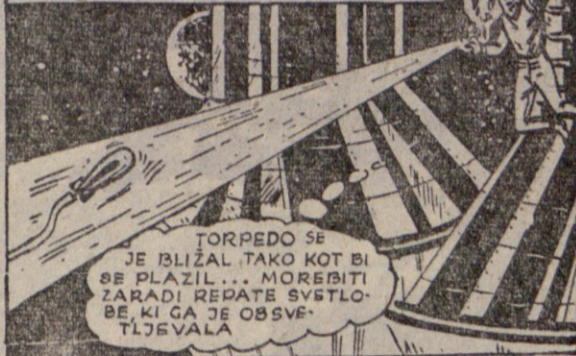
Vodoravno: 1. apoteka, 7. pramen, 13. romati, 14. brtvilo, 15. aleja, 16. pri, 17. Elis, 18. lilo, 19. trema, 21. OM, 22. aha, 23. Pregelj, 24. Igor (Stravinski), 26. ti, 27. prapori, 28. Una, 29. st, 31. agava, 32. Drim, 33. atoi, 35. Edi, 36. Avari, 37. konoidi, 39. predal, 40. trakti, 41. starina.

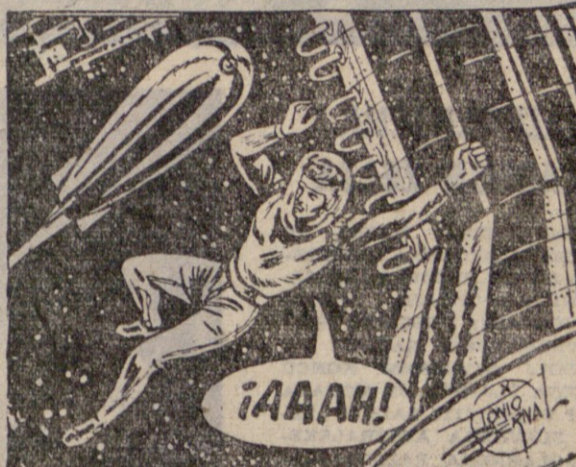
Kaj naj pomenijo gornji liki? Potrpite do prihodnje številke, pa boste več zvedeli! Naj vam takoj zaupamo, da gre za nagradno sestavljanko, zato gornje like izrežite in jih skrbno shranite!

FANTASTIČNI PLANET

S STIŠNJEJI ZOBMI ZARADI TESNOBE, KI GA JE PREVZELA, JE ROBLES KOT ZADNJO MOŽNOST, UPORABIL V NAJVEČJI MOŽNI MERI, KISIK...

TORPEDO SE JE BLIŽAL TAKO KOT BI SE PLAZIL... MOREBITI ZARADI REPATE SVETLOBE, KI GA JE OBSVE- TILJEVALA

!AAA!

ŠE SEKUNDO NAJ TAKOLE BINGLAM IN ZA VEČNO BOM OČELET V PRAZNINO...

BOJIM SE, PROFESOR, DA NAS BODO PONOVO NAPADLI! TO SO NORCI!

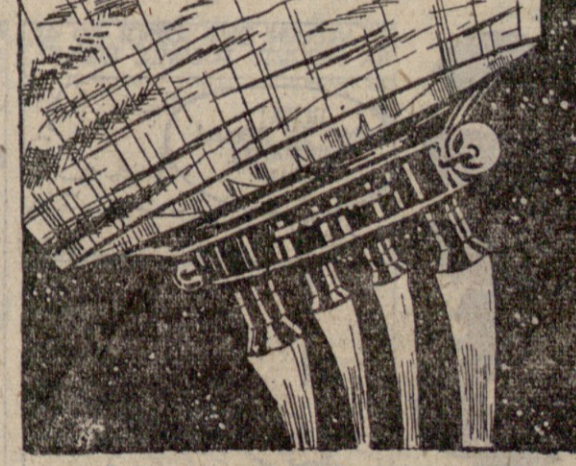
!LIESO!

TOLIKO TEDNOV ŽE BLODIMO PO VESOLJU IN NE KAŽE NAM DRUGEGA, KOT DA NADALJUJEMO. IN TI LJUDJE SO ŽRTVE. PREPOLNI SO STRAHU IN MALCE SE JIH ŽE BLEDE... TUDA, ČE JIH MI NE BOMO UNICILI, NAS BODO ONI...

PREDLAGAM, DA JIH PRESTRASIŠIMO! NE PREOSTANE NAM DRUGEGA, KO DA Z NAJVEČJO MOČJO UPERIMO VANJE SONČNO SVETLOBO »LUCITRONA«. UJELI JIH BOMO V PRAMEN IN NE BO JIM PREOSTALO DRUGEGA, KO DA ZBE- ŽIJO!

ZDI SE MI, DA JE TO ZELO PAMETNA IDEJA!

MEDTEM PA V SOSEDNEM KOMETU...

UNICILI SO NAM DVA TORPEDA, TODA TRETJEGA NAM NE BODO! IZSTRELILI GA BOMO V NJIHOV ZASLONI TEŽKO BO, VENDAR SE BOMO LE TAKO IZOGNILI SVETLEČEMU PRAMENU »LUCITRONA«

BODI PAMETEN! PRITISNI NA PLIN IN UMAKNIMO SE Z NAJVEČJO HITROSTJO!

pomlad & prijatnih... PREŽIVIMO

Otročje lahko JE ODGOSTITI MADEŽE NA TEKSTILU S

Flex

Vsaka drogerija, specializirana trgovina, ki prodaja milo za gospodinjstvo, prodaja tudi »Flex«. »FLEX« čisti idealno vse madeže masti, olja, smole, znojia itd.

PLANIKA

ČEVLIČI H

INDUSTRIJA OBUVE · KRANJ

Kestlin

PETIT BEURRE-kekes

VAS BO VEDNO NAVDUŠIL

VE mad rapid VE

Najnovejšo sredstvo za čiščenje mastnih madežev

»ARGO« - juha prinaša srečo!

Prvo žrebanje bo 5. maja, nato pa še 5 mesecev, vsakokrat petega.

Mesečne nagrade: 1. MOPED-TOMOS in 10 kolekcij izdelkov Delamaris

Sodeluje lahko vsakdo na ta način, da pošlje na naslov »Delamaris«, žrebanje, izola — v kuverti 10 zaščitnih znakov, ki jih odreže z vrečk ali kartončkov Argo-juhe. Na zadnji strani kuverte napišite Vas naslov.

Simfonia

Izdelali smo glasbeno skrinjo za najzahtevnejše ljubitelje kakovostne glasbe

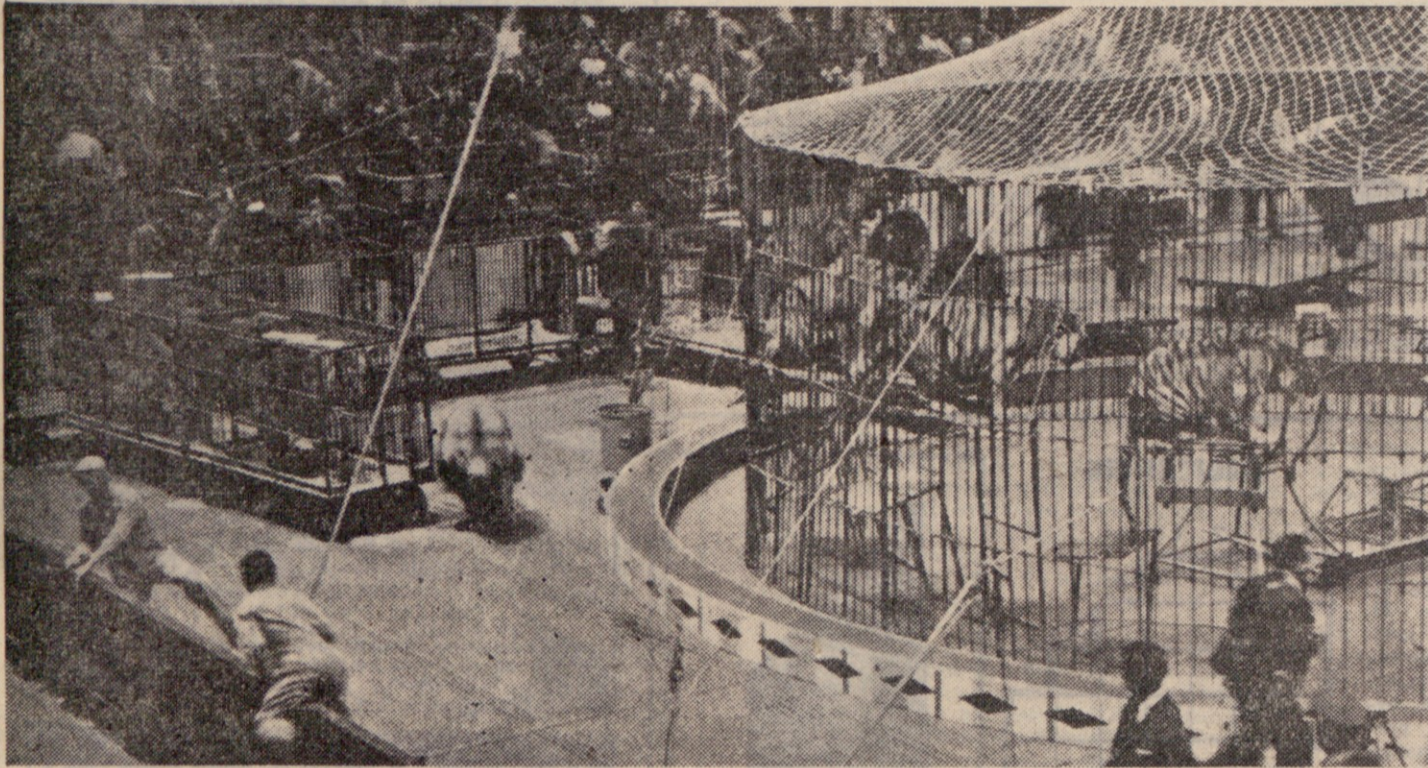
izpolnjuje vaše želje

TELEKOMUNIKACIJE — LJUBLJANA

Din 89.950.-

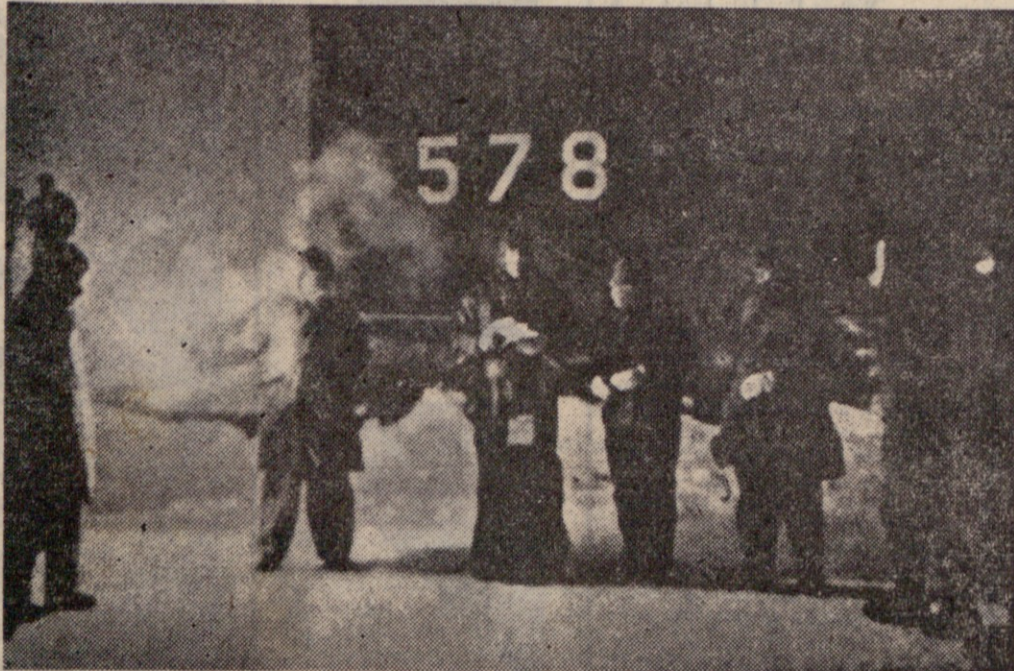
za TRPEŽNE OBLEKE KUPUJTE Paracjin-ske tkanine

SKLADIŠČE ZA LR SLOVENIJO LJUBLJANA, MESTNI TRG 21/1

IZPOLNJENA ZADNJA ŽELJA

SEDEMNAJSTEGA MARCA JE AMERIŠKA ATOMSKA PODMORNICA SKATE PREDRLA LED SEVERNEGA TEČAJA. RAZEN PROUCEVANJA DEBELINE LEDU IN VREMENSKIH RAZMER NA NAJBOLJ SEVERNEM KONCU NAŠEGA PLANETA JE MORALA TUDI URESNICITI ZADNJO ŽELJO SLAVNEGA AVSTRALSKEGA POLARNEGA RAZISKOVALCA HUBERTA WILKINSA, KI SI JE LANI PRED SMRTJO ŽELED, DA BI NJEGOV PEPEL RAZSULI PO SNEGU IN LEDU OKOLI TEČAJA. POTOVANJE PODMORNICE SKATE JE POTEKALO V IZREDNO SLABIH VREMENSKIH RAZMERAH, OB HUDEM MRAZU ZARADI KATEREGA JE ZE KAZALO, DA SE BO MORALA PODMORNICA VRNITI, NE DA BI PRODRLA POLARNI LED.

TO JE BILA ZMEŠNJAVA

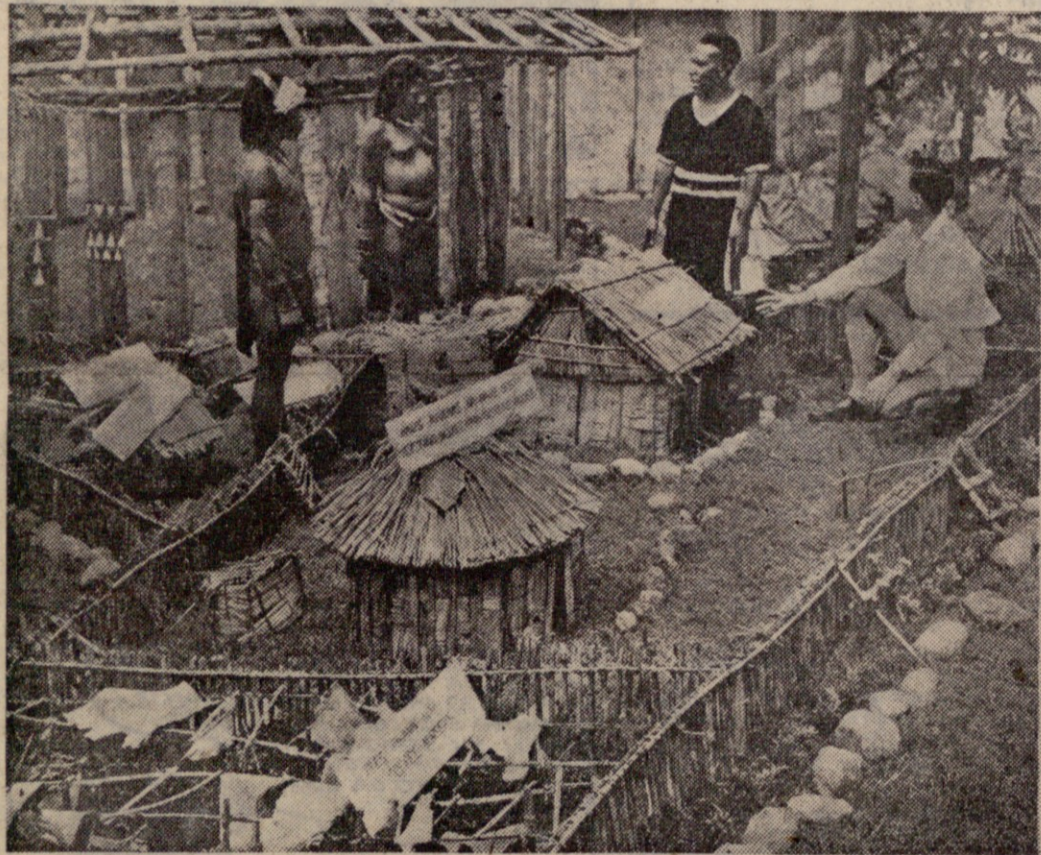
V NEW YORKU JE FOTOGRAF V VELIKEM CIRKUSU NA MADISON SQUARE POSNEL RAZBURLIVTO SLIKO. 28. MARČA JE V CIRKUSU POTEKALO VSE V NAJLEPSEM REDU, LE PONTO, OSEMLETNI LEV SE JE NENADOMA MED PREDSTAVO S TIGRI IZMUZNIL, IZ SVOJE KLETKE, BRZ KO SE JE POJAVIL NA PROSTEM, JE PREVZELA OBČINSTVO PANIKA. GLEDALCI IZ PRVIH VRST SO SKAKALI V ZADNJE, OSEBE OKOLI MANEZE SE JE RAZBEZALO. LACNI PONTO PA JE ZMEDEN BEGAL PO PRAZNEM CIRKUSU. NA KONCU KONCEV SO GA LE ULOVILI NJEGOV KROTILEC JE TEKEL ZA NJIM, GA S STOLOM STISKAL V KOT IN MU KAZAL PIŠTOLO, KI SE JE PONTKO BOJI, VSE SE JE LEPO KONČALO. IN TUDI PANIKA NI ZAHTEVALA NOBENIH ŽRTEV. PONTO JE OČIVIDNO UZALJEN ODKORAKAL V SVOJO KLETKO.

FOTOGRAFI SO BILI OČARANI

ZADNJE CASE JE O LEPI MARILYN KAJ MALO SLISATI — VSAJ PREČEJ MANJ, KOT SMO BILI TEGA NAVAJENI PRED LETI. NEKATERI PRAVIJO, DA JE NJENA ZVEZDA ZE ZATONILA, DRUGI PA TI PRAVO KARIERO OBETAJO SELE ZDAJ. NA PREMIERI NJENEGA FILMA: »NEKATERI IMAJO RADI VROČE« PA JO JE OBČINSTVO NA BROADWAYU SPRELELO Z NAVDUŠENJEM. SPROG MITER SE JE PRI TEM BOLJ GRDO DRŽAL, MARILYN PA NE, KAR SO TUDI FOTOGRAFI OBLINO IZKORISTILI.

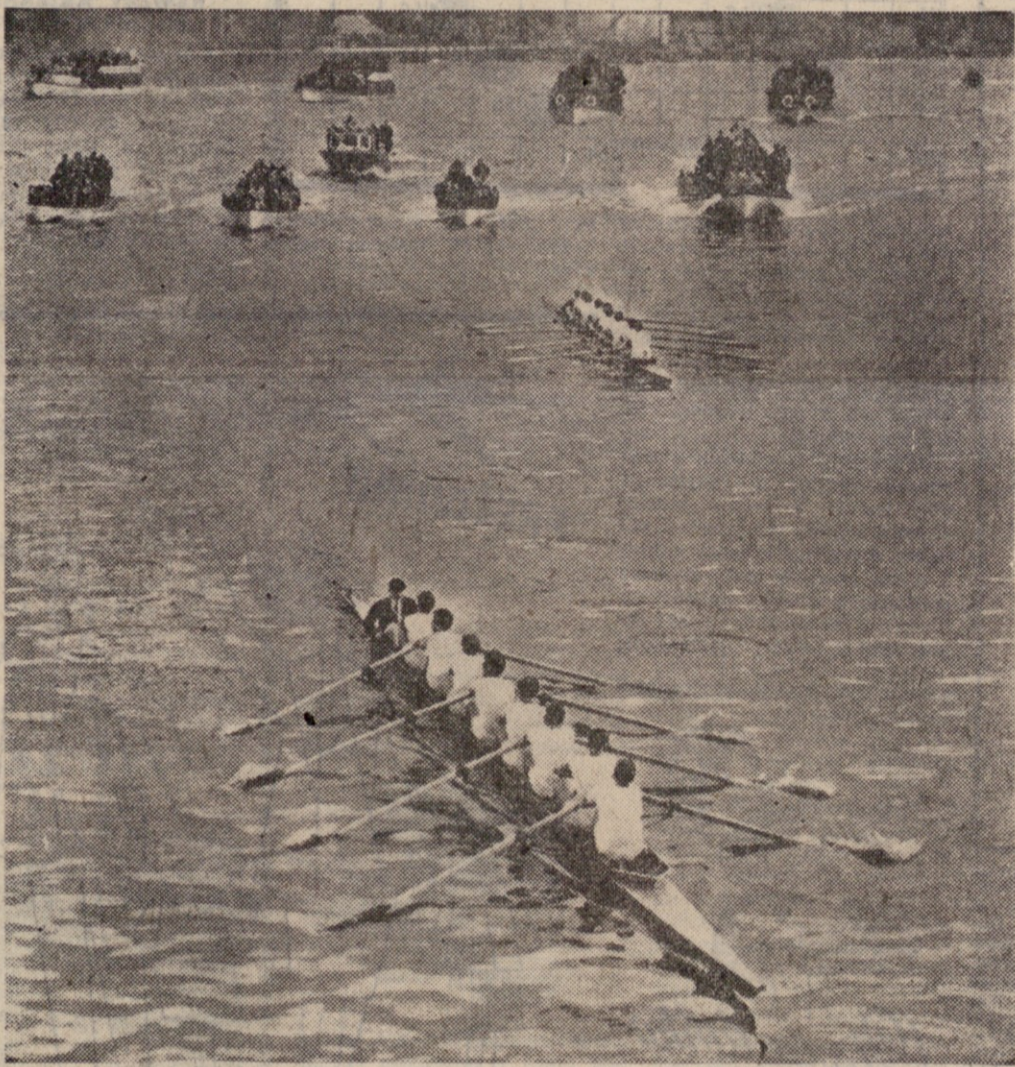
TEŽKO PRIČAKOVANA ZMAGA

V TRADICIONALNI TEKMI OSMERECV MED ANGLESKIMA UNIVERZAMA OXFORDOM IN CAMBRIDGEOM JE LETOS VEDARLE ZMAGAL OXFORD. HKRATI JE BILA TO TUDI NAJBOLJ ODLOČNA ZMAGA OD LETA 1912. — OXFORD JE ZMAGAL ZA DVE IN POL DOLŽINI. NESTETO LJUBITELJEV VESLAŠKEGA ŠPORTA JE Z ZANIMANJEM SPREMLJALA TA ZANIMIVI DVOBOJ, SLEDILI SO JIM, KOT LAHKO VIDITE NA SLIKI, KAR Z MOTORNIMI COLNI.

ČE VERJAMETE ALI NE SO TAKO KRSTILI RAZSTAVO, KI NAJ BI NOVOGVINEJSKIM DOMACINOM POKAZALA, DA SE LAHKO TUDI Z NJIHOVIMI PREPROSTIMI SREDSTVI ZGRADI KOČE, KI BO V NJIH ŽIVLJENJE PRIJETNEJE IN UDOBNEJE KOT V DANŠNJIH. DA BI VZBUJILI MED DOMACINI ZANIMANJE SO ZGRADILI CELO MINIATURNO VASICO, KI BI POKAZALA TUDI PAMETNEJŠI RAZPORED VASKIH POSLOPLI. USPEH RAZSTAVE JE PRESENETIL IN DOMACINI SO V NAJKRAJSEM ČASU ZGRADILI ČEZ TISOC IZBOLJŠANIH KOČ. KREDITI TAM SEVEIDA NISO POTREBNI, KER JE VES GRADBENI MATERIAL PRED NOSOM IN ZASTONJ.

STANOVANJE ZA NAŠE RAZMERE

POHOD NAD RAKETE

SPET SO ANGLEZI KORAKALI NAD ALDERMASTON, GLAVNO OPORIŠČE ANGLESKIH RAKETNIH IZSTRELKOV Z ATOMSKIMI BOMBAMI. TA DEMONSTRACIJA NAJ BI POKAZALA, DA VELIK DEL ANGLEŠKEGA LJUDSTVA NE ODOBRAVA POLITIKE SVOJE VLADE. ZANIMIVO JE, DA JE V TEH DEMONSTRACIJAH SOBELVALO MNOGO MLADINE, KAR JE PO SVOJE TUDI RAZUMLJIVO — SAJ SO MORALI KORAKATI 85 KILOMETROV DALEČ, Z JAZZ ORKESTROM NA CELU IN PODPLATI NEKATERIH ČEVLIČEV NISO VZDRŽALI PREHODIH OBREMENTEV.

GASPAR
RIŠE in PIŠE MIKI MUSTER

